

Polska Fundacja
FILARY ROZWOJU

Co-funded by
the European Union

ĮTRAUKTIS IR INTEGRACIJA – ĮGŪDŽIAI SOCIALINĖS EKONOMIKOS SRITYJE

Projektas „Įtrauktis ir integracija – kompetencijos socialinės ekonomikos sektoriuje“,
kurį bendrai finansuoja Europos Sąjunga.

Įtrauktis ir integracija - Kompetencijos socialinės ekonomikos srityje

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

Finansuojama Europos Sąjungos. Tačiau išreikštos nuomonės ir požiūriai yra tik autoriaus (-ių) ir nebūtinai atspindi Europos Sąjungos ar Europos švietimo ir kultūros vykdomosios agentūros (EACEA) poziciją. Nei Europos Sąjunga, nei EACEA negali būti laikomos atsakingomis už juos.

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie są jedynie opiniami autora lub autorów i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Edukacji i Kultury (EACEA). Unia Europejska ani EACEA nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

Turinys

1.	Projekto pristatymas	5
1.1.	Projekto pradžia	7
1.1.1.	Projekte sprendžiamos problemos aprašymas	7
1.1.2.	Projekto tikslas ir reikšmė	9
1.1.3.	Temos ir partnerystės pasirinkimo pagrindimas	9
1.2.	Metodika	12
1.2.1.	Informacijos šaltinių ir tyrimo metodų aprašymas	12
1.3.	Projekto rezultatai	13
2.	Partnerių organizacijų pristatymas	16
2.1.	Lenkijos plėtros ramsčių fondas (PFFR)	16
2.2.	ISNET asociacija - Italija	21
2.2.1.	Organizacijos istorija ir misija	21
2.2.2.	Organizacinė ir valdymo struktūra	21
2.2.3.	Pagrindinės veiklos sritys ir projektai	23
2.2.4.	Kita patirtis socialinės ekonomikos srityje	25
2.3.	Šalčininkų specialioji mokykla - Lietuva	26
3.	Socialinės ekonomikos padėties tam tikrose šalyse aprašymas	29
3.1.	Bendrosios charakteristikos ir padėtis Lenkijoje	29
3.1.1.	Socialinės ekonomikos subjektai ir jų vaidmuo visuomenėje	29
3.1.2.	Teisinės sąlygos, iššūkiai ir vystymosi kliūtys	31
3.1.3.	Praktinis ekosisteminių paslaugų pritaikymas įvairiuose sektoriuose	33
3.2.	Socialinės ekonomikos padėtis Lietuvoje	34
3.2.1.	Kas yra ekonomika, verslas ir socialinės inovacijos? (Pagrindinės sąvokos)	34
3.2.2.	Nauji socialinės ekonomikos rinkos ypatumai ir infrastruktūra	37
3.2.3.	Sėkmingų iniciatyvų pavyzdžiai Lietuvoje (m.in. Pirmasis blynas, Inovatorių slėnis, Socialinis taksi, Orūs namai)	49
3.2.4.	Socialinių įmonių padėtis, iššūkiai ir kliūtys Lietuvoje	50
3.3.	Socialinės ekonomikos padėtis Italijoje	51

3.3.1. Teisinė sistema ir papildomi teisės aktai	51
3.3.2. Pagrindinės ekosisteminių paslaugų institucijų rūšys (socialiniai kooperatyvai, asociacijos, fondai, savitarpio pagalbos draugijos, NVO)	55
3.3.3. Institucijų geroji patirtis (San Patrignano bendruomenė, Il Solco konsorciumas, Èbbene fondas)	60
3.3.4. ISNET projekto visuomeniniai tikslai ir mokslinių tyrimų partnerystės	65
4. Socialinės ekonomikos subjektų partnerystė	69
4.1. Vietos partnerystės apibrėžimas, ypatybės ir tikslai	70
4.2. Dalijimasis žiniomis ir patirtimi socialinės įtraukties srityje	71
4.3. Bendras vietos bendruomenėms skirtų projektų įgyvendinimas	73
4.4. Bendradarbiavimo iššūkiai ir kliūtys	75
4.5. Ekosisteminių paslaugų veikimo sąlygos Italijoje tarptautinių projektų požiūriu	76
5. Geroji patirtis partnerių organizacijose	81
5.1. Kokia yra geroji patirtis ir jos kriterijai NVO?	81
5.2. Naujoviškos praktikos diegimas	83
5.3. Atvejų analizė – geroji NVO patirtis Lenkijoje	83
5.3.1. Socialinė įmonė "Konflikto virtuvė" (KK)	83
5.3.2. Socialinis kooperatyvas "Siedlisko" (Mūsų mylimi namai)	87
5.3.3. Įvairių daiktų laboratorija SYNAPSIS	91

1. Projekto pristatymas

Šiuolaikinė Europa susiduria su daugybe socialinių, ekonominių ir demografinių iššūkių, kuriems reikia novatoriškų ir visapusiškų sprendimų. Šiame kontekste socialinė ekonomika (ES), kurioje ekonominė veikla derinama su socialine misija, vaidina vis svarbesnį vaidmenį. Šis sektorius, pagrįstas solidarumo, demokratijos, dalyvavimo ir socialinės įtraukties vertybėmis, tampa svarbiu darnaus vystymosi strategijų elementu, ypač vietos ir regionų kontekste. Šio intelektualinio darbo objektas – išsamaus dokumento, kuriame pateikiamos socialinės ekonomikos veikimo gairės trijose šalyse partnerėse – Lenkijoje, Lietuvoje ir Italijoje, parengimas. Galutinis veiklos rezultatas bus šis intelektualus darbas, apimantis rekomendacijų, modelių ir priemonių rinkinį, padedantį ekosisteminių paslaugų sektoriaus plėtrai tarptautinėje perspektyvoje. Gairės bus rengiamos atsižvelgiant į esamas paramos sistemas, kiekvienos šalies teisinius ir organizacinius ypatumus, o pagrindinis dėmesys bus skiriamas švietimo veiklai ir socialinio poveikio vertinimui. Šis požiūris ne tik leis geriau suprasti ES veikimo mechanizmus, bet ir prisidės prie efektyvesnių ir tvaresnių sprendimų įgyvendinimo ateityje. Prieš rengiant gaires bus atlikta išsami atskirų šalių poreikių ir pajėgumų analizė. Pirmiausia bus nustatytos socialinės ekonomikos srityje dirbančių suaugusiųjų kompetencijos spragos ir svarbiausi socialiniai tikslai, pavyzdžiui, socialinė įtrauktis, kova su skurdu, galimybė gauti išsilavinimą, būsto poreikiai ar pagyvenusių žmonių savarankiškumas. Šie aspektai sudarys pagrindą kuriant priemones, kurias būtų galima veiksmingai pritaikyti prie nacionalinių sąlygų. Svarbi darbo dalis bus Italijoje naudojamos geriausios praktikos ir sprendimų sąrašas, pagrįstas statistiniais tyrimais ir kokybiniais Isnet observatorijos duomenimis. Ši analizė leis įvertinti jų perkėlimo į Lenkiją ir Lietuvą galimybę. Taip bus užtikrinta, kad gairės būtų ne tik teorinės, bet ir pagrįstos realia patirtimi ir patikrintais socialinių įmonių valdymo modeliais. Projekto metu ypatingas dėmesys bus skiriamas švietimo ir mokymo aspektui. Planuojama veikla apims praktinės patirties perdavimą ir mentorių bei socialinių globėjų mokymo būdų kūrimą, kurie prisidės prie naujų profesinių vaidmenų – vadinamųjų socialinio verslumo fasilitatorių – kūrimo. Šie žmonės ateityje palaikys ekosisteminių paslaugų sektoriaus plėtrą, ypač

atskirties ar marginalizacijos paveiktose bendruomenėse. Neatsiejama intelektualinio darbo dalis taip pat bus galimų Italijos, Lietuvos ir Lenkijos socialinių įmonių partnerystės identifikavimas. Šios partnerystės yra skirtos bendroms iniciatyvoms, keitimuisi patirtimi ir ES subjektų pozicijų stiprinimui Europos lygmeniu. Dėl to bus galima ne tik padidinti šių organizacijų veiklos mastą, bet ir pagerinti jų efektyvumą bei socialinį poveikį. Įgyvendinant veiklą bus sudarytas sąrašas, kuriame bus pateiktos konkrečios priemonės ir sprendimai, kuriuos galima įgyvendinti šalyse partnerėse. Dokumente taip pat bus atsižvelgta į konsultacijų su ES sektoriaus atstovais ir ekspertais rezultatus. Rezultatas – bus atrinktos priemonės ir praktika, kurios turi didžiausią vystymosi potencialą ir geriausiai atitinka vietos poreikius bei įgyvendinimo galimybes. Pagrindinis intelektualinio darbo tikslas yra demokratizuoti prieigą prie informacijos ir skatinti lygias galimybes švietimo, žinių ir socialinio dalyvavimo srityse. Socialiai remtinių grupių įtraukimas, sektoriaus darbuotojų profesinių kompetencijų didinimas ir ES organizacijų institucinių gebėjimų stiprinimas yra ilgalaikiai tikslai, kuriuos siekiama paremti projektu. Intelektinio darbo veikla yra ne tik konkrečių rezultatų davimas, bet ir pokyčių procesų inicijavimas, kuris tęsis ir pasibaigus projektui. Apibendrinant galima pasakyti, kad šis intelektualus darbas, kuris yra galutinis planuojamų veiklų rezultatas, bus svarbus žingsnis kuriant stipresnes, geriau organizuotas ir efektyvesnes socialinės ekonomikos ekosistemas šalyse partnerėse. Bendradarbiaujant tarptautiniu mastu, keičiantis gerąja patirtimi ir bendrai kuriant valdymo priemones bei modelius, bus galima sukurti tvirtą pagrindą tolesniam šio sektoriaus vystymuisi Europoje.

1.1. Projekto pradžia

1.1.1. Projekte sprendžiamos problemos aprašymas

Socialinės ir ekonominės rizikos ir socialinę atskirtį patiriančių žmonių aktyvumo projektas išaugo iš šiuolaikinių socialinių ir demografinių iššūkių, kurie ypač matomi visose Europos Sąjungos šalyse, analizės. Pagrindinis šios analizės elementas yra informuotumas apie didėjantį socialinę atskirtį patiriančių žmonių skaičių, kuriam reikalingi visapusiški ir novatoriški sprendimai. Projektas "Įtrauktis ir integracija – kompetencijos socialinės ekonomikos srityje" buvo sukurtas reaguojant į didėjantį socialinio ir ekonominio žmonių, kuriems gresia atskirtis, aktyvumo poreikį vietos ir regionų lygmeniu.

Socialinė ekonomika atliko svarbų vaidmenį papildydama viešojo sektoriaus veiklą teikdama paslaugas, kuriomis remiami priklausomi ir marginalizuoti asmenys. Projektas grindžiamas įsitikinimu, kad socialinė ekonomika (ES) vaidina pagrindinį vaidmenį kuriant pilietinę visuomenę ir sprendžiant vietos socialines problemas. Manoma, kad socialinės ekonomikos subjektai (VUT) papildė privačiojo ir viešojo sektorių veiklą, teikdami konkrečią paramą ir paslaugas, skirtas priklausomiems asmenims ir atskirties rizikai. Jų veikla ne tik teikia reikiamas paslaugas, bet ir suaktyvina jas kuriant darbo vietas, taip tapdama svarbiu vietos ir regiono darbo rinkos elementu.

Projekto genezė taip pat susijusi su požiūriu į VUT paramą raida. Pradinė parama, daugiausia pagrįsta subsidijų priemonėmis, buvo reikalinga šiam sektoriui sukurti ir ES subjektų grupei sukurti, pvz., Palenkės regione. Tačiau tobulėjant ekosisteminėms paslaugoms reikėjo perkelti dėmesį nuo finansavimo prie VUT dalyvaujančių asmenų žinių, kompetencijų ir įgūdžių stiprinimo. Šis poreikis kyla iš noro profesionalizuoti ir pagerinti teikiamų paslaugų kokybę.

Projekto tikslas – didinti suaugusiųjų žinias, kompetencijas ir kvalifikaciją socialinės ekonomikos subjektuose, stiprinti šių subjektų vystymosi ir inovacijų potencialą ir kurti stabilias ekosistemas, remiančias VUT plėtrą. Projektas pabrėžia švietimo svarbą kaip vieną iš pagrindinių socialinės įtraukties veiksnių. Nors profesinis mokymas yra svarbus lygioms galimybėms, neprofesinis suaugusiųjų švietimas tampa vis svarbesnis šalinant

socialines, protines, kultūrinės ir kitas, dažnai nesąmoningas kliūtis. Tokio švietimo poreikis aiškiai matomas Palenkės regione, kur VUT praneša apie didėjančią konsultavimo ir mokymo paslaugų paklausą. Be to, projekte pripažįstama, kad reikia ugdyti socialinius įgūdžius, pavyzdžiui, dirbti grupėje ar spręsti krizines situacijas, kurie tampa vis svarbesni kituose VUT kūrimo etapuose.

Svarbus aspektas buvo sudaryti sąlygas keistis patirtimi, geraja praktika ir bendrai kurti sprendimus, kaip VUT diegti naujas paslaugas. Projekto metu daugiausia dėmesio skirta organizacinių ir techninių sprendimų, reikalingų socialinių paslaugų teikimui vietos bendruomenėje, parinkimui ir tolesniam įgyvendinimui bei laipsniškam klientų aptarnavimo skaitmenizavimui, kuris leis tobulinti valdymo procesus ir pritaikyti VUT pasiūlymus prie besikeičiančių rinkos sąlygų.

Projekto genezė glaudžiai susijusi su įkvėpimu, kurį sėmėsi praktinė socialinės ekonomikos veikla, ypač Italijos partnerio. Projekto tikslas – paskatinti suaugusiuosius aktyviai dalyvauti socialiniame ir ekonominiame vietos bendruomenių gyvenime, kuris yra labai svarbus jų socialinei įtraukčiai. Projekto prielaida – sistemingai įgyti, kaupti ir keistis žiniomis ir patirtimi Europos lygmeniu apie VUT darbo su išorės aplinka metodus ir būdus.

Projekto metu buvo vykdomos veiklos, skirtos identifikuoti socialinės ekonomikos veikimo ir valdymo modelius partneriuose ir išanalizuoti veikiančias VUT paramos sistemas skirtingose šalyse. Svarbus elementas buvo identifikuoti potencialias socialinės ekonomikos subjektų partnerystes tarptautinėje arenoje, kurios leis užmegzti ryšius ir kartu kurti ES organizacijų ir pačių VUT plėtros strategijas ateityje. Socialinės ekonomikos gerosios patirties pavertimas gairėmis ir praktinės patirties perdavimas partneriams leis įgyvendinti patikrintus sprendimus ir padidinti veiklos efektyvumą. Ši informacija buvo skirta parengti naujas profesines funkcijas, kurios ateityje galėtų veikti kaip "socialinio verslumo skatintojai", remti vietos ekosistemas ir stiprinti socialinės ekonomikos struktūrą taikant tvarius tarpsektorinio bendradarbiavimo mechanizmus ir stiprinant vietos socialinių paslaugų rinkoje.

Svarbus elementas buvo socialinės ekonomikos kultūros skatinimas, kuris padėjo didinti visuomenės informuotumą apie jos vaidmenį ir naudą. Bendradarbiaujant su užsienio partneriais tapo įmanoma pasirinkti naujus sprendimus, kurių Lenkijoje ir Lietuvoje nėra, ir plėsti tarptautinį bendradarbiavimą. Tolesnė socialinės ekonomikos

plėtra Palenkės vaivadijoje gali būti vykdoma gerinant VUT paslaugų kokybę, švietimo paramą ir stiprinant jų pozicijas rinkoje. Projektas ne tik rėmė ekosisteminių paslaugų srityje dalyvaujančių žmonių keitimąsi informacija ir patirtimi, bet ir sukūrė erdvę ankstesnei veiklai, kuri turės įtakos socialinei ir ekonominei regiono plėtrai.

1.1.2. Projekto tikslas ir reikšmė

Projekto tikslas – parengti išsamų dokumentą, kuriame būtų pateiktos gairės, remiančios socialinės ekonomikos sektoriaus plėtrą trijose šalyse partnerėse: Lenkijoje, Lietuvoje ir Italijoje. Galutinis rezultatas bus rekomendacijų, modelių, įrankių ir sprendimų rinkinys, kurį galima įgyvendinti, kurie:

- remti socialinės ekonomikos plėtrą vietos ir tarptautiniu mastu,
- prisidėti prie ES dirbančių žmonių profesinių kompetencijų tobulinimo,
- sudarys sąlygas įvertinti socialinį veiklos poveikį,
- remti naujų profesinių vaidmenų, pvz., socialinio verslumo tarpininkų, kūrimą,
- sudaryti sąlygas kurti tvarią partnerystę tarp Europos ES subjektų.

Projekto svarba neapsiriboja vien edukaciniu aspektu – juo siekiama sudaryti sąlygas ilgalaikiams socialiniams pokyčiams, pagrįstiems solidarumu ir įtrauktimi. Demokratizuodamas prieigą prie žinių ir įrankių, projektas skatina lygias galimybes ir remia stipresnių, geriau organizuotų ekosistemų kūrimą.

Temos ir partnerystės pasirinkimo pagrindimas

1.1.3. Temos ir partnerystės pasirinkimo pagrindimas

Tema pasirinkta atsižvelgiant į nustatytus realius ES sektoriaus poreikius trijose šalyse. Lenkija ir Lietuva, nepaisant dinamiškos šios srities plėtros, vis dar kovoja su sisteminėmis problemomis, tokiomis kaip žemas veiklos socialinės įtraukties lygis arba ribotos sektoriaus darbuotojų galimybės mokytis. Kita vertus, Italija turi pažangią ekosisteminių paslaugų infrastruktūrą ir didelę patirtį, ypač socialinių kooperatyvų srityje.

Partnerystė buvo sukurta siekiant pasinaudoti kiekvienos šalies kompetencijos papildomumu. Italijos partneris teikia patikrintas praktikas ir modelius, Lietuva turi

patirties kuriant vietines ekosistemines struktūras, o Lenkija koordinuoja veiklą švietimo ir inovatyvių sprendimų diegimo srityje. Tokia konfigūracija leidžia išsamiau spręsti problemą ir sukurti įrankius, kuriuos galima įgyvendinti įvairiomis teisinėmis ir socialinėmis sąlygomis.

Projektas "Įtrauktis ir integracija – kompetencijos socialinėje ekonomikoje" buvo iniciatyva, kurios tikslas buvo parengti dokumentą su gairėmis, skirtomis remti socialinės ekonomikos sektoriaus plėtrą trijose šalyse partnerėse: Lenkijoje, Lietuvoje ir Italijoje. Pagrindinis jos tikslas buvo sukurti praktinių rekomendacijų, patikrintų modelių, naudingų priemonių ir novatoriškų sprendimų rinkinį, kurį būtų galima veiksmingai įgyvendinti praktikoje.

Galutinis projekto rezultatas padėjo remti socialinės ekonomikos plėtrą tiek vietos, tiek tarptautiniu lygmeniu. Projekto veiklų metu gautos informacijos ir iš partnerių gautos medžiagos dėka buvo pagerintos ES sektoriuje dirbančių žmonių profesinės kompetencijos. Projektas taip pat suteikė įžvalgų apie vykdomos veiklos socialinio poveikio vertinimo metodus, kurie prisidėjo prie ekosisteminių paslaugų organizacijos skaidrumo ir atskaitomybės didinimo. Svarbu tai, kad ši iniciatyva padėjo kurti naujus, specializuotus profesinius vaidmenis, kaip rodo socialinio verslumo fasilitatoriai, kurie atlieka svarbų vaidmenį skatinant vietos iniciatyvas. Be to, projektas aktyviai skatino ir sudarė sąlygas kurti tvarią partnerystę tarp įvairių socialinės ekonomikos subjektų visoje Europoje.

Projekto svarba peržengė informacinę ir edukacinę sritį. Pagrindinis jos tikslas buvo sukurti tvirtą pagrindą ilgalaikiams socialiniams pokyčiams, pagrįstiems EB taikomomis solidarumo ir įtraukties vertybėmis. Demokratizuojant prieigą prie specialių žinių ir praktinių priemonių, projektas aktyviai skatino lygias galimybes ir rėmė stipresnių ir geriau organizuotų socialinės ekonomikos ekosistemų kūrimą šalyse partnerėse.

Projekto temos pasirinkimas buvo tiesioginis atsakas į realius, pasikartojančius nustatytus ekosisteminių paslaugų sektoriaus poreikius Lenkijoje, Lietuvoje ir Italijoje. Nepaisant socialinės ekonomikos plėtros, Lenkija ir Lietuva vis dar susidūrė su didelėmis sisteminėmis problemomis, pavyzdžiui, nepakankamu vykdomos veiklos socialinės integracijos lygiu ir ribotomis sektoriaus darbuotojų galimybėmis mokytis specialistų. Kita vertus, Italija prie projekto prisidėjo savo didele patirtimi ir pažangia metodika,

organizacine patirtimi ekosisteminių paslaugų srityje, ypač socialinių kooperatyvų veikimo srityje.

Projekto metu sukurta partnerystė buvo pagrįsta kiekvienos dalyvaujančios šalies kompetencijų papildymu. Italijos partneris dalijosi gerąja patirtimi ir efektyviais veiklos modeliais, Lietuva įgijo vertingos patirties plėtojant vietos socialinės ekonomikos struktūras, o Lenkija atliko veiklų koordinatoriaus vaidmenį švietimo ir inovatyvių sprendimų diegimo srityje. Tokia sinergija leido visapusiškiau ir visapusiškiau spręsti sudėtingus ES sektoriaus klausimus ir padėjo sukurti priemones, kurias buvo galima veiksmingai įgyvendinti įvairiose teisinėse ir visuomeninėse aplinkose.

Projekto metu sukurtos gairės, modeliai ir priemonės bus žinių ir įkvėpimo šaltinis esamiems ir potencialiems socialinės ekonomikos subjektams regione. Prieiga prie patikrintų sprendimų ir gerosios praktikos iš Lenkijos, Lietuvos ir Italijos palengvino pagrįstus strateginius sprendimus ir efektyvų ekosisteminių paslaugų organizacijų valdymą. Sektoriaus darbuotojų kompetencijų tobulinimas, kuris yra vienas iš pagrindinių projekto rezultatų, tiesiogiai susijęs su Palenkės ES organizacijų veiklos profesionalumo ir efektyvumo didinimu. Projektas padėjo didinti informuotumą apie socialinę ekonomiką vaivadijoje. Informacijos apie veiklos šiame sektoriuje galimybes ir naudą sklaida gali įkvėpti vietos bendruomenes ir verslininkus kurti naujas socialines iniciatyvas. Parama naujų profesinių vaidmenų, pavyzdžiui, socialinio verslumo tarpininkų, kūrimui savo ruožtu galėtų sustiprinti vietinę ekosistemą, skatinant ir remiant naujų veikėjų atsiradimą.

Projektas, skatindamas bendradarbiavimą ir kuriant partnerystes, prisidės prie socialinės ekonomikos aplinkos integracijos Palenkės vaivadijoje. Užmezgus ryšius su kitais ES subjektais, atsirado galimybių keistis patirtimi, bendromis iniciatyvomis ir patekti į naujas rinkas. Ilgalaikėje perspektyvoje sustiprėjęs ir geriau sujungtas ES sektorius regione buvo atsparesnis iššūkiams ir galėjo efektyviau reaguoti į vietos socialinius ir ekonominius poreikius.

Projektas prisideda prie socialinės ekonomikos plėtros Palenkėje teikiant žinias, didinant kompetencijas, didinant informuotumą ir remiant stipresnės, labiau integruotos ekosistemos kūrimą, o tai savo ruožtu galėtų prisidėti prie naujų ir efektyviai veikiančių socialinės ekonomikos subjektų atsiradimo regione.

1.2. Metodika

1.2.1. Informacijos šaltinių ir tyrimo metodų aprašymas

Projektas buvo pagrįstas išsamia tyrimo metodika, derinant kiekybinius ir kokybinius metodus, naudojant tiek antrinius, tiek pirminius duomenis. Tikslas buvo įgyti išsamių žinių apie socialinės ekonomikos (ES) sektoriaus veikimą Lenkijoje, Lietuvoje ir Italijoje, nustatyti poreikius ir parengti rekomendacijas, pritaikytas atskirų šalių realijoms.

Tyrimo procese buvo naudojami šie metodai:

1. Dokumentų tyrimas (antrinių duomenų analizė):

Esamų ataskaitų, literatūros, rinkos analizių ir statistinių duomenų apie ES sektorių šalyse partnerėse apžvalga. Įtraukiami nacionaliniai ir tarptautiniai dokumentai, mokslinės publikacijos, vyriausybinių ir nevyriausybinių organizacijų ataskaitos.

2. Statistinė analizė:

Buvo naudojami kiekybiniai duomenys iš patikimų šaltinių, tokių kaip ISNET observatorija (Italija), Lenkijos socialinio verslumo fondas (PFFR) ir vietos duomenys iš Šalčininkų MDC (Lietuva). Šios analizės leido įvertinti ekosisteminių paslaugų veiklos mastą, demografines tendencijas ir plėtros poreikius.

3. Lauko tyrimai:

Buvo surengti išsamūs interviu, apklausos ir tikslinės grupės su kiekvienos šalies partnerės EB subjektų atstovais, ekspertais ir suinteresuotosiomis šalimis. Tai leido mums nustatyti realius poreikius, kliūtis ir sėkmės veiksnius.

4. Atvejų analizė:

Buvo nustatyta ir aprašyta geroji praktika ir veiksmingi ESP veikimo modeliai, ypač Italijoje. Šių pavyzdžių analizė leido nurodyti sprendimus, kuriuos galima pritaikyti Lenkijoje ir Lietuvoje.

5. Ekspertų seminarai ir konsultacijos:

Buvo organizuojami susitikimai, kuriuose dalyvavo praktikai, instruktoriai, sprendimų

priėmėjai ir pramonės ekspertai. Tikslas buvo kartu parengti gaires ir patikrinti mokslinių tyrimų rezultatus praktiniame ir įgyvendinimo kontekste.

Metodika buvo pagrįsta **trianguliacijos principu**, t. y. skirtingų duomenų šaltinių ir perspektyvų derinimu, kad būtų padarytos nuoseklios, išsamios ir praktinės išvados. Tarptautinis bendradarbiavimas leido palyginti institucinius ir teisinius sprendimus, padidinant parengtų rekomendacijų esminę vertę.

1.3. Projekto rezultatai

Pagrindinis projekto rezultatas bus **Galutinė socialinės ekonomikos plėtros gairių redakcija** trijose šalyse: Lenkijoje, Lietuvoje ir Italijoje. Šiame dokumente bus atsižvelgiama į esamas ekosisteminių paslaugų paramos schemas, daugiausia dėmesio skiriant:

- edukacinė veikla,
- ES veiklos socialinio poveikio vertinimas,
- rekomendacijų pritaikymas prie kiekvienos šalies teisinių, socialinių ir institucinių aplinkybių.

Gairės bus parengtos remiantis realiais suinteresuotųjų subjektų nurodytais poreikiais ir vietos tyrimų bei ekspertų konsultacijų išvadomis. Jie bus pritaikyti prie nacionalinių aplinkybių ir yra praktiški – paruošti taikyti įvairiose vietos aplinkybėse.

Veiklos rezultatai:

- didinti tiesioginių ir netiesioginių gavėjų informuotumą apie elektrinės veikimą;
- **žinių apie** socialinę ekonomiką ir jos institucinę aplinką didinimas;
- **naujų sprendimų socialinio** verslumo srityje ir paramos ES subjektams formų paiešką ir analizę;
- **keitimasis patirtimi** apie sektoriaus veikimą įvairiose teisinėse sistemose;
- **suvestinės ataskaitos parengimas**, kuris:

- užpildo ekosisteminių paslaugų darbuotojų kompetencijų spragas;
- leidžia suprasti ES sektoriaus organizaciją ir įvairumą;
- analizuojami sektoriaus suinteresuotųjų subjektų interesai;
- įvertina esamų ir planuojamų projektų efektyvumą.

Planuojama intelektinės nuosavybės veikla apima:

- gerosios patirties, **metodikų, projektų ir metodų, turinčių didelį pritaikymo potencialą**, nustatymas ir perdavimas;
- **praktinės patirties perdavimas** Lenkijoje ir Lietuvoje – sudarant sąlygas suaugusiems pasirengti *socialinio verslumo skatintojų vaidmeniui*;
- Nustatyti galimas **socialinių įmonių partnerystes** trijose šalyse;
- nurodant pagrindinius **socialinius tikslus**, tokius kaip: profesinė integracija, miestų atgaivinimas, kova su švietimo skurdu, senjorų savarankiškumas;
- įgyvendinamų projektų ir veiklų **socialinio poveikio analizės** priemonių diegimas.

Pagrindiniai galutinio tyrimo elementai:

- konteksto ir poreikių Lenkijoje ir Lietuvoje analizė – veiklos sričių ir socialinių tikslų identifikavimas,
- Italijos geriausios praktikos analizė – naudojant ISNET observatorijos duomenis,
- valdymo modelių, kuriuos galima perkelti ir pritaikyti, nustatymas,
- mokymo kursų rengimas ir instruktorių bei mentorių mokymas,
- įgyvendinimo veiklos ir tarptautinių partnerystės planavimas,
- demokratizuoti prieigą prie žinių apie ekosistemines paslaugas, įskaitant socialinės atskirties rizikos grupes.

2. Partnerių organizacijų pristatymas

2.1. Lenkijos plėtros ramsčių fondas (PFFR)

Lenkijos plėtros ramsčių fondo misija – inicijuoti, remti, įgyvendinti pokyčių procesus ir sistemas, įtraukiant gyventojus, kad būtų sukurtos aktyvios ir stiprios vietos bendruomenės, atviros dialogui ir susitarimui. Fondas buvo įkurtas remiantis steigėjų pastebėjimais ir patirtimi. Tai atsakas į praneštus paramos gavėjų, projektų dalyvių poreikius ir įvairių organizacijų, įstaigų ir įmonių steigėjų vykdomą veiklą. Įgijome patirties planuodami ir įgyvendindami socialinę ir vystymosi veiklą. Fondas yra ne pelno siekianti organizacija, jautri ir atvira gyventojų poreikiams. Mūsų iniciatyvos, projektai, programos yra skirtos nevyriausybinėms organizacijoms, savivaldybėms ir verslininkams, verslo aplinkos, švietimo ir mokymo institucijoms ir:

- sudaryti sąlygas regionų konkurencingumui plėtoti;
- didinti efektyvumą, ekonomikos produktyvumą, darbo efektyvumą;
- remti kapitalo ir žmogiškųjų išteklių plėtrą;
- veikla, kuria remiamas ir remiamas socialinių, ekonominių, bendruomenių ir bendruomenių vystymasis;
- inicijuoti, koordinuoti ir remti tarpregininį, tarptautinį regionų bendradarbiavimą;
- skatinti ilgalaikį socialinį ir ekonominį regionų vystymąsi;
- remti socialinės ekonomikos subjektų, kaip pagrindinių asmenų, kuriems gresia socialinė atskirtis, profesinės ir socialinės integracijos priemonių, plėtrą;
- skatinti socialinio verslumo modelius, kuriuose ekonominiai tikslai derinami su socialine misija;
- skatinti ir informuoti apie socialinių įmonių steigimo ir plėtros galimybes;
- sukurti erdvę dalyvaujamojo valdymo ir sprendimų priėmimo formoms plėtoti socialinės ekonomikos dvasia;
- sukurti ekosistemą, kuria remiami socialinės ekonomikos projektai, teikiantys viešojo intereso socialines paslaugas vietos lygmeniu;

Žinome aplinkos, kurioje dirbame, problemas. Fondas yra įrankis, padedantis pašalinti mūsų gavėjų, paramos gavėjų ir partnerių problemas. PFFR turi kurti, inicijuoti ir remti socialinį ir ekonominį vystymąsi per asmeninį ir profesinį kaimo ir miesto vietovių gyventojų tobulėjimą, taip pat tarpsektorinę ir kartų veiklą.

Savo veikloje vadovaujamės socialinės ekonomikos principais, pripažindami socialinių tikslų viršenybę prieš pelno maksimizavimą. Manome, kad efektyviam socialinių problemų sprendimui reikia naudoti ekonomines priemones, išlaikant organizacinę autonomiją ir dalyvaujamuosius sprendimų priėmimo procesus. Mūsų veikla sujungia pilietinę veiklą su verslumo požiūriu, kuris leidžia kurti tvarius ir efektyvius socialinius sprendimus.

Pagrindiniai Fondo veiklos adresatai yra šie: suaugusieji, jaunimas, vietos bendruomenės, vietos lyderiai, kaimo gyventojai, grupės, kurioms gresia marginalizacija, taip pat:

- esami ir potencialūs socialinės ekonomikos subjektai: socialiniai kooperatyvai, socialinės įmonės, nevyriausybinės organizacijos, veikiančios socialinės ekonomikos srityje;
- reintegracijos padaliniai, tokie kaip profesinės veiklos centrai, ergoterapijos seminarai, socialinės integracijos centrai ir klubai;
- žmonės, besidomintys socialinės įmonės plėtra;
- vietos valdžios institucijos, suinteresuotos įtraukti socialinės ekonomikos subjektus į visuomenei naudingų socialinių paslaugų teikimą.

Fondo įsitraukimas į socialinės ekonomikos sritį leidžia efektyviai derinti socialinę veiklą su verslumo elementais, kuriant projektus, aiškiai orientuotus į naudingą socialinį tikslą. Dėl to galime įgyvendinti sprendimus, kurie ne tik atliepia dabartines socialines problemas, bet ir kuria ilgalaikius pagrindus darniam vietos bendruomenių vystymuisi. Socialinė ekonomika yra svarbus socialinio kapitalo kūrimo vietos lygmeniu elementas, reiškiantis viešųjų paslaugų, jungiančių vietos bendruomenę atsižvelgiant į jos teritorines ir kultūrines šaknis, didinimą. Todėl aktyviai remiame socialinės ekonomikos, kaip vystymosi politikos elemento, plėtrą, dalyvaujame socialinės ekonomikos subjektų švietimo, konsultavimo ir paramos veikloje.

Lenkijos vystymosi ramsčių fondas įgyvendina projektus, skirtus socialinei ir ekonominei plėtrai, ypatingą dėmesį skiriant socialinei ekonomikai:

Profesinis aktyvinimas ir kvalifikacijos tobulinimas:

-Mokymo Lomžos subregione kuponai: daugiau kaip 22 mln. Parama suaugusiems Lomžos subregiono gyventojams, įskaitant žemos kvalifikacijos asmenis, ilgalaikės priežiūros darbuotojus, neaktyvias moteris, 50+ metų asmenis ir dirbančius Ukrainos piliečius, teikiant karjeros konsultacijas ir mokymus (įskaitant skaitmeninius ir žaliuosius), siekiant tobulinti kompetenciją ir kvalifikaciją.

- Studentų stažuotės pas darbdavius: stažuočių ir profesinių kursų įgyvendinimas aukštųjų mokyklų studentams Lomžoje, suteikiant jiems galimybę įgyti patirties ir kvalifikacijos pagal vietos verslininkų poreikius.

- Lenkija namuose: parama suaugusiems Ukrainos piliečiams, atvykusiems į Lenkiją po 2022 m. vasario 24 d., įgyti pagrindinių įgūdžių, įskaitant skaitmeninius ir socialinius įgūdžius, siekiant palengvinti integraciją ir patekimą į darbo rinką.

- Skaitmeninės kompetencijos, suaugusiųjų mokymasis tarptautinio bendradarbiavimo srityje (Erasmus+): skaitmeninių kompetencijų ugdymas ir tarptautinis bendradarbiavimas NVO sektoriuje.

- Visapusiška suaugusiųjų kompetencijų ir įgūdžių ugdymo sistema: projektai, kurių vertė viršija 70 mln. PLN, kuriais siekiama suderinti suaugusiųjų įgūdžius su regiono ekonomikos poreikiais.

- Parama jaunimui Lomžos subregione: projektas, kurio vertė viršija 3,5 mln. PLN, kuriuo remiamas jaunimo profesinis aktyvinimas.

- (Mes turime)įgūdžiai ir įkvėpimas darbui internete!: Parama moterims e. verslo, nuotolinio darbo ir internetinių įrankių naudojimo profesiniais tikslais srityje.

Švietimas ir socialinė raida:

- Moksliniai renginiai - Mes žinome daugiau ir Socialinis ir ekonominis forumas: mokslo populiarinimas ir mokslo bei ekonomikos bendradarbiavimo skatinimas Palenkės vaivadijoje.

- Naujas bendradarbiavimo modelis vaikų laikysenos defektų prevencijos srityje: beveik 60 tūkst. PLN vertės projektas, susijęs su sveikatos prevencija.

- Ekonomika praktikoje paaugliui: projektas, ugdantis jaunų žmonių žinias ir finansines kompetencijas.

- Mokslas yra nuotykis: 690 tūkstančių PLN vertės projektas, skleidžiantis mokslą plačiuose socialiniuose sluoksniuose.
- Tarptautinis NVO bendradarbiavimas ("Erasmus+"): Fondo darbuotojų ir vietos vadovų skaitmeninių ir asmeninių kompetencijų ugdymas.
- Kūrybiškumas vėlyvame amžiuje - Seniotivity (Erasmus+): beveik 220 tūkstančių eurų vertės projektas, skirtas vyresnio amžiaus žmonių asmeniniam tobulėjimui, kartų dialogo kūrimui ir stereotipų kovai.
- "Re+vita" – atgaivinimas per kultūrą ("Erasmus+"): beveik 300 tūkstančių eurų vertės projektas, kuriuo remiama vietos socialinė plėtra, švietimas ir kaimo atgaivinimas pasitelkiant kultūrą ir bendradarbiavimą.
- "Kaip kalbėti? Informacinio raštingumo skatinimas...": mokymai įvairių organizacijų atstovams, siekiant ugdyti bendravimo įgūdžius ir informuotą pilietiškumą.
- Jaunas. Aktyvus. Verslus: seminarai su studentais, siekiant ugdyti finansinę kompetenciją ir verslumą.
- Didvyriška Lomžos žemė - istorijos ir kultūros atradimas bei mano istorija. Lenkija: istorinės atminties puoselėjimo ir vietos tapatybės puoselėjimo projektai.
- Sveikatos apsaugos ir skatinimo skatinimas Stawiski komunoje: pirmosios pagalbos mokymai gyventojams.

Igyvendindamas projektus, fondas aktyviai remia socialinę ekonomiką, daugiausia dėmesio skirdamas socialinei integracijai, socialiai remtinių grupių profesiniam aktyvinimui, vietos bendruomenių plėtrai ir žmogiškojo kapitalo kūrimui, o tai reiškia gerovės ir socialinės sanglaudos didinimą regione.

Lenkijos plėtros ramsčių fondas nori tęsti ir plėsti veiklą, remiančią socialinių kooperatyvų, socialinių įmonių ir nevyriausybinį organizacijų, veikiančių socialinės ekonomikos srityje, plėtrą, skatinant verslą, teises, rinkodaros konsultacijas ir pagalbą gaunant finansavimą. Svarbus elementas bus remti naujų subjektų kūrimą tose srityse, kuriose trūksta socialinių paslaugų arba reikia profesinės integracijos žmonėms, kuriems gresia marginalizacija.

Fondas nori bendradarbiauti su vietos valdžios institucijomis, siekdamas įtraukti socialinės ekonomikos subjektus į viešųjų paslaugų, tokių kaip švietimo, kultūros, reintegracijos ir aplinkosaugos paslaugos ar socialinis turizmas, įgyvendinimą, veikdamas

kaip tarpininkas ir patarėjas. Juo bus remiamas socialinio verslumo modelių, kuriais reaguojama į socialinius ir ekonominius uždavinius, įskaitant socialinių paslaugų skaitmeninimą, žaliosios socialinės ekonomikos plėtrą ir įvairių sektorių bendradarbiavimo platformų kūrimą, atsiradimas. Kuriant ir stiprinant socialinę ekonomiką remiančias ekosistemas, kuriant subjektų, vietos valdžios institucijų, verslo ir švietimo institucijų bendradarbiavimo tinklą, bus siekiama sukurti socialinės ekonomikos subjektų plėtrai ir funkcionavimui palankią aplinką.

Lenkijos plėtros ramsčių fondas padeda įgyvendinti dalyvavimu grįstas valdymo ir sprendimų priėmimo formas, remti jų plėtrą kitose organizacijose ir vietos bendruomenėse, stiprinant gyventojų įsitraukimą. Ji vykdydys švietimo veiklą, skirtą įvairioms socialinėms grupėms, įskaitant verslininkus, vietos valdžios institucijas ir jaunimą, didindama žinias apie socialinę ekonomiką ir jos vaidmenį. Tarptautinio bendradarbiavimo tęsimas ir plėtra pagal tokias programas kaip "Erasmus+", "Europos socialinis fondas plius" leis keistis patirtimi ir įgyvendinti kitose šalyse naudojamus sprendimus. Tai gali apimti bendrus projektus su partneriais iš kitų šalių, darbuotojų, savanorių ir paramos gavėjų mainus, taip pat dalyvavimą tarptautiniuose tinkluose ir platformose. Skatinant Lenkijos patirtį socialinės ekonomikos srityje tarptautinėje arenoje, galima aktyviai propaguoti Lenkijos modelius ir sprendimus tarptautinėje arenoje, prisidedant prie socialinės ekonomikos plėtros Europoje. Tarptautinio bendradarbiavimo socialinės ekonomikos srityje plėtra leis Lenkijos vystymosi ramsčių fondui įgyti naujų žinių, keistis patirtimi, naudotis novatoriškais sprendimais ir kurti ilgalaikes partnerystes, o tai padės dar veiksmingiau ir novatoriškiau plėtoti vietos bendruomenes ir socialinę ekonomiką Lenkijoje.

Remti socialinę ir socialinę marginalizacijos riziką patiriančių asmenų integraciją pasitelkiant socialinės ekonomikos priemones išlieka svarbiu fondo veiklos tikslu. Toliau plėtojant projektą bus atsižvelgiama į vietos poreikius ir kuriant ilgalaikę partnerystę tarp skirtingų sektorių, o patirtis įgyvendinant socialinės ekonomikos projektus suteikia galimybę efektyviai įgyvendinti tolesnes iniciatyvas.

2.2. ISNET asociacija - Italija

2.2.1. Organizacijos istorija ir misija

Įkurta 2007 m., ISNET buvo sukurta siekiant patenkinti didėjančią paramos socialinėms įmonėms paklausą Italijoje, sparčiai augančiame sektoriuje, kuris vaidina vis svarbesnį vaidmenį šalies socialinėje ir ekonominėje struktūroje. Nuo pat įkūrimo ISNET išsikėlė sau tikslą skatinti ir palengvinti socialinių įmonių kūrimą ir plėtrą, manydama, kad jos yra veiksmingas atsakas į daugelį šiuolaikinių visuomenės iššūkių.

ISNET misija grindžiama inovacijų, įtraukties ir tvarumo principais. Asociacija tvirtai tiki trečiojo sektoriaus organizacijų tinklų kūrimo svarba, pripažindama, kad bendradarbiavimas ir keitimasis gerąja patirtimi gali turėti didesnę teigiamą poveikį nei pavieniai veiksmai. Todėl ISNET nenuilstamai stengiasi puoselėti ryšius ir sinergiją tarp daugiau nei 1300 veikėjų ir organizacijų, skatindama nuolatinį ir vaisingą dialogą.

Atsižvelgiant į tai, kad socialiniai ir aplinkosaugos iššūkiai nuolat kinta, ISNET yra įsipareigojusi skatinti socialinių įmonių verslo modelių inovacijas. Atlikdama tyrimus, analizę ir poveikio vertinimus, asociacija ne tik teikia paramą esamoms organizacijoms, bet ir siekia nustatyti bei skatinti naujas sektoriaus galimybes. Šis aktyvus požiūris yra ISNET misijos pagrindas: ne tik išsaugoti ir stiprinti esamas organizacijas, bet ir kurti ateitį, kurioje socialinės įmonės galėtų klestėti ir aktyviai prisidėti prie kolektyvinės gerovės.

ISNET vizija – ekosistema, kurioje socialinės įmonės gali laisvai veikti, diegti naujoves ir efektyviai reaguoti į bendruomenių poreikius, gerindamos visų gyvenimo kokybę.

2.2.2. Organizacinė ir valdymo struktūra

ISNET priima bendradarbiavimo valdymo struktūrą, kurioje prezidentas vaidina pagrindinį vaidmenį strateginėje ir veiklos organizacijos kryptyje. Veiklos valdymas yra

padalintas į kelias pagrindines sritis, kurių kiekvienoje yra specialus vadovas, kuris prižiūri ir koordinuoja konkrečias intervencijos sritis. Visų pirma, organizacijoje dirba vadovai, kurie užsiima šiais klausimais:

- **Moksliniai tyrimai:** vadovauti analizuojant ir nustatant naujas galimybes socialinėms įmonėms pasitelkiant sektorių tyrimus ir observatorijas.
- **Socialinės inovacijos:** novatoriškų projektų, kuriais didinami esami ištekliai ir pritraukiamos struktūrinės ir ES lėšos, kūrimas ir skatinimas.
- **Socialinio poveikio vertinimas:** analizuojamas ir matuojamas trečiojo sektoriaus organizacijų projektų ir veiklos poveikis tiek prognozuojamu, tiek realiu požiūriu.
- **Statistikos sritis:** remiama mokslinių tyrimų ir vertinimo veikla teikiant kiekybinius ir kokybinius duomenis bei analizes, kurios yra būtinos norint suprasti ir pagerinti poveikį visuomenei.

Būdingas ISNET elementas yra **22 fasilitatorių tinklas**, t. y. trečiojo sektoriaus profesionalų ir ekspertų grupė. Šie koordinatoriai, išsibarstę po visą teritoriją, dalijasi asociacijos tikslais ir aktyviai dirba siekdami nustatyti vietos galimybes ir remti ne pelno organizacijų plėtrą. Fasilitatoriai siūlo patirtį įvairiose srityse, įskaitant: Ekonomikos ir finansų; administraciniai ir mokesčiai; ypatingą dėmesį skiriant trečiojo sektoriaus reformai; bendravimas; technologijos, robotika ir dirbtinis intelektas; procesų skaitmeninimas; socialinis planavimas, pagrįstas viešosiomis ir privačiomis lėšomis; projektų valdymas ir techninė bei finansinė atskaitomybė; žmogiškųjų išteklių įgalinimas; laiko valdymas ir veiklos organizavimas; Vaidmenų, funkcijų ir veiklos srautų struktūrizavimas.

ISNET taip pat dalyvauja svarbiuose valdymo ir valdymo komitetuose, tokiuose kaip Biennale della Prossimità ir Fondazione Ebbene. Jos dalyvavimas strateginių konsultacijų apskritojo stalo diskusijose, pvz., "Banca Etica" stale, ir bendradarbiavimas su akademinėmis institucijomis ir trečiojo sektoriaus organizacijomis užtikrina skaidrumu ir veiksmingumu pagrįstą valdymą, stiprinant socialinės ekonomikos vaidmenį Italijoje.

2.2.3. Pagrindinės veiklos sritys ir projektai

ISNET veikia keliose strateginėse srityse, kurių tikslas – remti ir plėtoti socialinę ekonomiką pasitelkiant mokslinius tyrimus, socialines inovacijas ir poveikio vertinimą.

Pagrindinės intervencijos sritys yra šios:

1- Moksliniai tyrimai: ISNET dalyvauja kuriant observatorijas, kurios stebi ir analizuoja socialinių įmonių galimybes. Tarp jų yra Italijos socialinio poveikio verslumo observatorija, kurios 17-asis leidimas yra vienintelis tęstinis socialinės ekonomikos tyrimas Italijoje, ir Pramonės 4.0 observatorija, kurioje nagrinėjamas novatoriškų technologijų poveikis trečiajam sektoriui. Atlikdama šį tyrimą, ISNET gali pateikti naujausius ir aktualius duomenis, identifikuoti socialinių įmonių tendencijas ir galimybes bei prisidėti prie tikslinių strategijų kūrimo.

Be observatorių, ISNET atlieka ad hoc tyrimus konkrečiomis temomis, kad tikslingai paremtų ne pelno organizacijas. Tai apima tokias analizes kaip:

- suinteresuotųjų šalių ir paramos gavėjų pasitenkinimo tyrimai;
- organizacinio klimato analizė, siekiant suprasti darbo trečiajame sektoriuje gerovę;
- Laiko valdymo analizė, skirta planuoti ir kontroliuoti laiką, siekiant padidinti trečiojo sektoriaus organizacijų efektyvumą ir efektyvumą.

Šis tyrimas leidžia ne pelno siekiančioms organizacijoms geriau suprasti savo stipriąsias puses ir pagerinti vidinį valdymą, padidinant intervencijų efektyvumą.

2- Socialinės inovacijos: ISNET yra tvirtai įsipareigojusi skatinti socialines inovacijas, plėtoti projektus, kuriais didinami vietos ištekliai ir tenkinami nauji poreikiai, dažnai pasitelkiant struktūrinius ir ES fondus.

Visų pirma, asociacija teikia paramą tiek koncepcijos etape, tiek įgyvendinant novatoriškus projektus. Ji lydi trečiojo sektoriaus organizacijas rašant projektus,

konsultuoja dėl galimybių gauti finansavimą ir veiklos valdymo. Tikslas – skatinti naujus modelius

socialinė intervencija, kuri gali būti keičiama ir atkartojama, siūlanti konkrečius sudėtingų visuomenės problemų sprendimus.

ISNET išsiskiria gebėjimu užmegzti ryšius, kuriant sinergiją tarp skirtingų viešojo, privataus ir ne pelno sektorių veikėjų, siekiant užtikrinti, kad socialinių inovacijų projektai turėtų ilgalaikį ir prasmingą poveikį.

3- Socialinio poveikio vertinimas: Socialinio poveikio vertinimas (SIA) yra vienas iš pagrindinių ISNET veiklos aspektų. Ji matuoja išsamiai ir moksliskai, tiek vertinama, tiek prognozuojama, naudojant kokybinius, kiekybinius ir pinigų tyrimo metodus (pvz., SROI | Socialinės investicijų grąžos indeksas)¹ kaip trečiojo sektoriaus projektai ir veikla gali sukelti pokyčius ir išmatuojamą poveikį bendruomenėse, kuriose jie veikia.

ISNET skatina socialinio poveikio vertinimo kultūrą tiesiogiai ir netiesiogiai organizuodama susitikimus, seminarus, internetinius seminarus ir mokymus (skatina trečiajam sektoriui atstovaujančios organizacijos, viešosios ir vietos valdžios institucijos, viešieji ir privatūs subjektai iš kitų Europos šalių).

ISNET bendradarbiavo su pagrindinėmis organizacijomis, tokiomis kaip Leroy Merlin, Loro Piana, Milano fondas ir kitais pagrindiniais žaidėjais, kad įvertintų jų projektų ir veiklos socialinį poveikį įvairiose srityse.

Kai kurie pagrindiniai vertinimuose iškelti klausimai yra šie:

- įdarbinti ypač nepalankioje padėtyje esančius žmones, skatinti integraciją į darbo rinką;

¹ Socialinė investicijų grąža (SROI) yra nefinansinės vertės matavimo metodas, palyginti su investuotais ištekliais. Jį gali naudoti bet kuris subjektas, norėdamas įvertinti poveikį suinteresuotosioms šalims, nustatyti būdus, kaip pagerinti veiklos rezultatus ir pagerinti investicijų rezultatus.

- vaikų švietimas kovoti su skurdu švietimo srityje ir gerinti jaunimo galimybes;
- migrantų priėmimas ir integravimas siekiant skatinti socialinę ir kultūrinę įtrauktį;
- socialinį būstą kovai su būsto skurdu.

ISNET poveikio vertinimai leidžia trečiojo sektoriaus organizacijoms patobulinti savo iniciatyvų dizainą, užtikrinant, kad jos turėtų teigiamą ir išmatuojamą poveikį bendruomenėms, kurioms jos tarnauja.

Galiausiai ISNET dalyvavo rengiant Darbo ir socialinės politikos ministerijos socialinio poveikio vertinimo gairių nustatymo lentelę.

2.2.4. Kita patirtis socialinės ekonomikos srityje

ISNET turi daugiau nei 1400 trečiojo sektoriaus organizacijų tinklą, atstovaujantį vienai didžiausių socialinių įmonių bendruomenių šalyje. Šis platus tinklas leidžia asociacijai visapusiškai ir globaliai pažvelgti į trečiojo sektoriaus iššūkius ir galimybes, palengvinant dalyvaujančių subjektų keitimąsi patirtimi ir žiniomis.

ISNET vaidmuo vykdomas aktyviai dalyvaujant strateginiuose konsultacijų staluose su svarbiomis viešosiomis ir privačiomis institucijomis, tokiomis kaip Darbo ir socialinės politikos ministerija ir Banca Etica, kur asociacija prisideda prie socialinės ir solidarios ekonomikos skatinimo politikos ir strategijų nustatymo. Naudodamasi šiomis lentelėmis, ISNET gali prisidėti prie šiam sektoriui palankių teisės aktų ir gairių rengimo.

ISNET nuolat bendradarbiauja su prestižiniais universitetais, m.in. La Sapienza Romoje, Bolonijos universitete ir Milano Politecnico, prisidedant prie socialinės ekonomikos mokslinių tyrimų ir dalyvaujant tarpdisciplininuose mokslinių tyrimų projektuose. Bendradarbiaudama asociacija skatina socialines inovacijas ir teikia pagrindinius duomenis bei analizę, kad pagerintų viešąją politiką ir valdymo praktiką trečiajame sektoriuje.

Kitas elementas, pabrėžiantis ISNET įsipareigojimą skleisti socialinės ekonomikos kultūrą, yra aktyvus dalyvavimas rengiant straipsnius ir tyrimus

specializuotuose žurnaluose ir laikraščiuose, tokiuose kaip "Welfare Oggi", "Impresa Sociale" ir "Avvenire Economia Civile". Šie redakciniai straipsniai padeda didinti visuomenės informuotumą ir suteikia trečiojo sektoriaus suinteresuotosioms šalims priemonių ir žinių, kaip spręsti socialinio tvarumo ir ekonominio poveikio iššūkius.

2.3. Šalčininkų specialioji mokykla - Lietuva

Šalčininkų specialioji mokykla teikia ugdymą ir auklėjimą vaikams ir jaunuoliams, turintiems lengvą, vidutinę, sunkią ar gilią intelekto negalią.

Įstaigoje mokosi Šalčininkų rajono moksleiviai nuo 6 iki 21 metų. Be intelekto negalios, jie dažnai turi ir daugybę kitų apribojimų, atsirandančių dėl, pvz., cerebrinio paralyžiaus, genetinių sindromų, kalbos vystymosi trūkumo ar vėlavimo, ADHD, autizmo.

Pagrindinis mokinių ugdymo tikslas – visapusiškas jų tobulėjimas ir pasirengimas kasdieniam gyvenimui, kad jie būtų kuo išradingesni ir savarankiškesni, gebėtų kontroliuoti savo elgesį ir dalyvauti socialiniame gyvenime.

Kiekvieną dieną dirbame kartu dėl savo mokinių sėkmės ir tėvų pasitenkinimo, o to rodiklis yra jų pasitenkinimas ir mūsų mokyklos prestižas bendruomenėje.

Mūsų mokyklos prioritetas yra sudaryti kuo geresnes sąlygas visapusiškam kiekvieno mokinio tobulėjimui pagal jo gebėjimus.

Mes esame čia, kad palaikytume visapusišką vaiko, turinčio vidutinę, sunkią ir gilią psichikos negalią, su poromis ir autizmu, vystymąsi visais ugdymo etapais ir palaikytume jų tėvus ir globėjus.

Mūsų studentų poreikiai: subjektyvumo jausmas terapijos procese, palaikymas ir priėmimas, saugumas, specialistų pagalba, individuali edukacinė ir terapinė programa, poreikiams pritaikytos sąlygos.

Siekiame visapusiško intelekto negalią turinčio žmogaus tobulėjimo, kad jis įgytų savarankiškumą pagal savo individualias galimybes ir savo tapatybės bei vertės jausmą.

Rūpinamės visapusiška integracija į aplinką bendradarbiaudami su švietimo įstaigomis ir vaiko raidą remiančiomis institucijomis, taip pat šeimą socialiai remiančiomis organizacijomis.

Lietuvoje daugiau ar mažiau yra trys ekonomikos: liberalioji ekonomika, viešoji ekonomika ir socialinė ekonomika. Pagal Europoje nusistovėjusią koncepciją socialinė ekonomika (SE) Europoje veikia švietimo ir komunikacijos pagrindu ir apima tokias teises formas kaip: asociacijos, socialinės įmonės, savipagalbos draugijos, kooperatyvai, socialiniai fondai ir kitos organizacijos, veikiančios pagal toliau išvardytus principus ir vertybes. Be minėtų SE organizacijų veiklos formų, kai kurios visuomenei naudingos nevyriausybines organizacijos taip pat gali būti priskiriamos SE įrankiams ir veikia pagal žemiau pateiktą detalią schemą:

- Europos asociacijos "Social Economy Europ" socialinės ekonomikos chartijos principai;
- socialinių inovacijų principai;
- skatinti socialinės (apolitinės) demokratijos vertybes.

Pasaulio šalyse, kuriose socialinė ekonomika dar nėra visiškai išvystyta, socialinis verslas dažniausiai padeda žengti pirmuosius žingsnius. Tokiu būdu ES susiformavo nauja tradicija, kad joje veikiantis socialinis verslumas taip pat tapo neatsiejama SE rinkos dalimi, bandančia tam tikru būdu tarnauti visuomenei. Visame pasaulyje manoma, kad socialinis verslumas vidutiniškai sudaro apie 10 proc. SE kiekvienos šalies. Socialinis verslas taip pat yra uždaresnis, t.y. jis pats nusprendžia, kokia veikla bus vykdoma organizacijoje ir tik ją įgyvendina. Socialinis verslas taip pat turi uždarą ir vidinę narystę, todėl būtina išorinė demokratinė kontrolė.

Socialinį verslą Lietuvoje reglamentuoja "Socialinio verslumo plėtros įstatymas". SE rinka jungia socialinį verslą su SE organizacijomis Socialinė ekonomika labiau veikia per savo ryšius ir yra kolegialaus pobūdžio. Socialinei ekonomikai būdingas šalių visuomenių vienijimas siekiant socialinių tikslų, švelninant ekonomines krizes ir veiksmingai skatinant ES socialinius ir ekonominius santykius. SE neparduoda žmogiškųjų išteklių ir jų įgūdžių, bet apšviečia, moko ir paruošia visuomenę

sąmoningam gyvenimui. SE viską valdo ne kapitalu, o saugumu, patikimumu ir gautais reitingais. Kuri įmonė anksčiau buvo laikoma socialiniu verslu ir kas tai yra šiandien? Jei pelno siekimas nėra vienintelis ir ne pagrindinis įmonės tikslas, o priemonė socialiniams tikslams pasiekti, tada tokia įmonė anksčiau galėjo būti vadinama SE dalimi. Socialinė įmonė nebuvo įsteigta šio juridinio asmens asmeniniams poreikiams tenkinti, tačiau norint pasiekti užsibrėžtus socialinius tikslus, gautas pelnas turėjo būti panaudotas ir užsibrėžtiems socialiniams tikslams pasiekti. Dabar, Lietuvai įstojus į ES, Socialinės ekonomikos chartijos principai ir Europos asociacijos VĮ "Social Economy Europ" socialinių inovacijų principai yra papildomai svarbūs ir skatina pagarbą socialinės (apolitinės) demokratijos vertybėms. Socialinė ekonomika veikia visiškai kitais principais nei viešoji ar liberali rinkos ekonomika. Pagrindinis socialinės ekonomikos principas yra socialinė atsakomybė. Šiuo tikslu SOCIALTOP.LT tvarkomas SE dalyvių registras. Socialinėje ekonomikoje vartotojams tai reiškia sąmoningą apsipirkimą, mainus, atsakingą vartojimą ir efektyvų taupymą, o įmonėms ir organizacijoms tai reiškia veikimą per vartotojų platformas, paprastai pagrįstas solidarumu grįstu ekonominiu modeliu, socialiniais ryšiais ir deklaruojamais tikslais, sudarant sąlygas potencialiems konkurentams laisvai konkuruoti, užtikrinant vienodas sąlygas rinkos dalyviams dalyvauti kiekvienoje ekonomikoje.

3. Socialinės ekonomikos padėtis tam tikrose šalyse

aprašymas

3.1. Bendrosios charakteristikos ir padėtis Lenkijoje

3.1.1. Socialinės ekonomikos subjektai ir jų vaidmuo visuomenėje

Socialinės ekonomikos subjektai (PES) yra organizacijos, kurios veikia siekdamos pagrindinio socialinio tikslo ir nėra orientuotos į pelną. Štai keletas pagrindinių socialinės ekonomikos subjektų tipų:

Nevyriausybinės organizacijos: Tai asociacijos ir fondai, vykdančys veiklą bendruomenės labui, nesiekdami pelno.

Socialiniai kooperatyvai: Socialiniai kooperatyvai yra įmonės, kurių savininkai taip pat yra darbuotojai. Jų tikslas yra patenkinti bendruomenės poreikius, o ne maksimaliai padidinti pelną.

Ne pelno įmonės: Tai organizacijos, kurios vykdo verslą, tačiau jų pelnas nėra skirtas akcininkams ar savininkams, o reinvestuojamas į socialinius tikslus.

Verta paminėti, kad kiekvienas iš šių subjektų turi savo specifinius bruožus ir tikslus, tačiau juos vienija bendra idėja veikti visuomenės labui.

Kooperatyvai: Lenkijoje kooperatyvai turi senas tradicijas, siekiančias XIX amžių. Kooperatyvai veikia įvairiuose sektoriuose, tokiuose kaip žemės ūkis (žemės ūkio kooperatyvai), prekyba (vartotojų kooperatyvai) ir būstas (būsto kooperatyvai). Tai organizacijos, kurios veikia demokratinio narių, kurie taip pat yra jų savininkai, valdymo principu.²

² Nacionalinė kooperatyvų taryba. "Kooperatyvų istorija Lenkijoje". KRS. Prieiga: [krs.org.pl](http://www.krs.org.pl).

Asociacijos: Asociacijos Lenkijoje yra ne pelno siekiančios organizacijos, siekiančios konkrečių socialinių, kultūrinių, ekologinių ar švietimo tikslų. Asociacijos yra labai įvairios – nuo mažų vietinių grupių iki didelių organizacijų, turinčių visą šalį.³

Fondai: Fondai Lenkijoje veikia remdamiesi jų steigėjų jiems dovanotu turtu. Jie orientuoti į socialinių, mokslinių, kultūrinių ar švietimo tikslų įgyvendinimą. Fondai gali vykdyti verslą, tačiau pelnas turi būti naudojamas įstatymų tikslams.⁴

Socialinės įmonės: tai įmonės, kurios derina verslo tikslus su socialine misija, reinvestuodamos pelną į bendruomenės plėtrą, aplinkos apsaugą ar kitus socialinius tikslus. Socialinės įmonės Lenkijoje dažnai veikia tokiose srityse kaip priežiūros paslaugos, profesinė rehabilitacija ar švietimo veikla.⁵

- Ekosisteminių paslaugų vaidmuo ekonomikoje ir visuomenėje:

Darbo vietų kūrimas: ES prisideda prie darbo vietų kūrimo, ypač žmonėms, kuriems gresia socialinė atskirtis, pavyzdžiui, neįgaliesiems, ilgalaikiams bedarbiams ar darbo patirties neturintiems jaunuoliams.⁶

Socialinės įtraukties rėmimas: ES subjektai dažnai vykdo veiklą, skatinančią socialinę ir profesinę atskirtį patiriančių ar atskirties riziką patiriančių asmenų integraciją.⁷

Tvarumas: Socialinės įmonės ir kiti ekosisteminių paslaugų subjektai dažnai dalyvauja veikloje, skatinančioje tvarumą ir aplinkos apsaugą, prisidedant prie ilgalaikio gyvenimo kokybės gerinimo vietos bendruomenėse.⁸

³ Nevyriausybinių organizacijų paslauga. "Kas yra asociacija?" NGO.pl. Prieiga: [ngo.pl](https://poradnik.ngo.pl/stowarzyszenie).

⁴ 1984 m. balandžio 6 d. įstatymas dėl fondų. 1984 m. Įstatymų leidinys Nr. 21, 97 punktas. Prieiga: [isap.sejm.gov.pl](https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19840210097).

⁵ Šeimos, darbo ir socialinės politikos ministerija. "Socialinės įmonės". MRiPS. Prieiga: [mrtps.gov.pl](https://www.gov.pl/web/rodzina/przedsiębiorstwa-społeczne)

⁶ Europos Komisija. "Socialinės įmonės ir jų ekosistemos Europoje. Šalies ataskaita: Lenkija." 2020. Prieiga: [europa.eu](https://ec.europa.eu).

⁷ Lenkijos ekonominė draugija. "Socialinė ekonomika kaip socialinės įtraukties priemonė". PTE. Prieiga: pte.pl.

⁸ Centras CSR.PL. "Darnus vystymasis socialinėje ekonomikoje". CSR.PL. Prieiga: csr.pl.

Socialinio kapitalo kūrimas: ES skatina bendradarbiavimą, solidarumą ir pasitikėjimą vietos bendruomenėmis, o tai prisideda prie stipresnių socialinių ryšių ir bendruomenės kūrimo.⁹

3.1.2. Teisinės sąlygos, iššūkiai ir vystymosi kliūtys

Finansavimas: ES subjektai Lenkijoje dažnai susiduria su ribotomis galimybėmis gauti finansavimą, todėl jiems sunku augti ir plėsti savo verslą. Taip pat trūksta tinkamų finansinių priemonių, skirtų ES.¹⁰

Informuotumo ir supratimo stoka: visuomenė, o kartais ir politikos formuotojai, ne visada žino apie ekosisteminių paslaugų vertę ir potencialą, todėl ekosisteminių paslaugų parama ir žemas pripažinimo lygis.¹¹

Biurokratija ir reguliavimas: sudėtingos ir kartais neaiškios teisinės nuostatos gali trukdyti ekosisteminių paslaugų subjektų, ypač mažų ir neturinčių tinkamų administracinių išteklių, veiklai.¹²

Trūksta infrastruktūros paramos: trūksta tinkamos infrastruktūros, kuri padėtų plėtoti ekosistemines paslaugas, pavyzdžiui, inkubatorių, mentorystės programų ar paramos tinklų.¹³

Teisinės ES sąlygos:

- Reglamentai, reglamentuojantys ES veiklą.

⁹ Viešųjų reikalų institutas. "Socialinės ekonomikos vaidmuo kuriant socialinį kapitalą". IPT. Prieiga: isp.org.pl.

¹⁰ Europos socialinis fondas. "Socialinės ekonomikos finansavimo iššūkiai Lenkijoje". ESF. Prieiga: efs.gov.pl.

¹¹ Lenkijos įmonių plėtros agentūra. "Darbo rinkos barometrai". PARP. Prieiga: parp.gov.pl.

¹² Mažųjų ir vidutinių įmonių ombudsmenas. "Ataskaita apie biurokratinės kliūtis socialinėje ekonomikoje". RMŚP. Prieiga: rzecznikmsp.gov.pl.

¹³ Įmonių plėtros institutas. "Remti socialinės ekonomikos infrastruktūrą". IRP. Prieiga: irp.org.pl.

Visuomenei naudingos veiklos ir savanorystės įstatymas: Jis reglamentuoja nevyriausybinių organizacijų veiklą ir savanorišką veiklą, apibrėžia visuomenei naudingų organizacijų, galinčių ribotai vykdyti verslo veiklą, veiklos taisykles.¹⁴

Socialinių kooperatyvų įstatymas: specialios nuostatos socialiniams kooperatyvams, kurie derina ekonominę veiklą su socialiniais tikslais, sudarant sąlygas profesinei veiklai asmenims, kuriems gresia socialinė atskirtis.¹⁵

Fondų įstatymas: juo reglamentuojamas fondų steigimas ir veikla Lenkijoje, apibrėžiamos fondų turto valdymo taisyklės ir tikslai, kuriems gali būti skiriamas pelnas iš verslo veiklos.¹⁶

- Svarbios teisinės priemonės, kuriomis remiama ES.

Dotacijos ir dotacijos: vyriausybės finansinės programos, tokios kaip Pilietinių iniciatyvų fondas (FIO), kurios remia ekosisteminių paslaugų subjektų veiklą ir plėtrą dotacijomis ir dotacijomis.¹⁷

Lengvatinės paskolos: paskolų schemos su lengvatinėmis sąlygomis socialinėms įmonėms, pvz., Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK).¹⁸

Viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė: nuostatos, kuriomis sudaromos sąlygos viešojo sektoriaus ir ES subjektų bendradarbiavimui, pavyzdžiui, teikiant viešąsias paslaugas.¹⁹

¹⁴ 2003 m. balandžio 24 d. Įstatymas dėl visuomenei naudingos veiklos ir savanoriškos veiklos. 2003 m. Įstatymų leidinys Nr. 96, 873 punktas. Prieiga:

[isap.sejm.gov.pl](https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20030960873).

¹⁵ 2006 m. balandžio 27 d. Įstatymas dėl socialinių kooperatyvų. 2006 m. Įstatymų leidinys Nr. 94, 651 punktas. Prieiga: [isap.sejm.gov.pl](https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20060940651).

¹⁶ 1984 m. balandžio 6 d. įstatymas dėl fondų. 1984 m. Įstatymų leidinys Nr. 21, 97 punktas. Prieiga: [isap.sejm.gov.pl](https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19840210097).

¹⁷ Pilietinių iniciatyvų fondas. "Subsidijų programos nevyriausybiniams organizacijoms". FIO. Prieiga: fio.gov.pl.

¹⁸ Bankas Gospodarstwa Krajowego. "Paskolų programos socialinėms įmonėms". BGK. Prieiga: bgk.pl.

¹⁹ Fondų ir regioninės politikos ministerija. "VPSP socialinės ekonomikos sektoriuje". MFPR. Prieiga: [mfipr.gov.pl](https://www.funduszeuropejskie.gov.pl).

3.1.3. Praktinis ekosisteminių paslaugų pritaikymas įvairiuose sektoriuose

Gerosios ekosisteminių paslaugų praktikos pavyzdžiai įvairiuose sektoriuose:

Žemės ūkis: žemės ūkio kooperatyvai, leidžiantys smulkiesiems ūkininkams kartu valdyti produktų gamybą, platinimą ir pardavimą. Pavyzdys yra žemės ūkio ir prekybos kooperatyvas "Rolnik".²⁰

Socialinė gerovė: socialinės įmonės, teikiančios priežiūros paslaugas pagyvenusiems žmonėms, neįgaliesiems ar benamiams. Pavyzdys yra savitarpio pagalbos fondas "Barka", kuris vykdo daugybę projektų, kuriais remiami asmenys, kuriems gresia atskirtis.²¹

Aplinkos apsauga: fondai ir asociacijos, užsiimančios gamtos apsauga, perdirbimu ir aplinkosauginiu švietimu. Pavyzdys yra fondas "Arka", įgyvendinantis švietimo programas, susijusias su aplinkos apsauga.²²

Švietimas ir mokymas: ne pelno organizacijos, siūlančios švietimo ir mokymo programas žmonėms, turintiems sunkumų darbo rinkoje. Pavyzdys yra asociacija "Socialinių organizacijų darbo bendruomenė" (WRZOS), vykdanči švietimo ir mokymo projektus.²³

- Ekosisteminių paslaugų įtaka sprendžiant socialines problemas.

Skurdo mažinimas: ES subjektai prisideda prie skurdo mažinimo kurdami darbo vietas ir remdami vietos iniciatyvas, didinančias gyventojų pajamas.²⁴

Socialinė įtrauktis: ES skatina marginalizuotų žmonių integraciją, remdama jų aktyvų dalyvavimą socialiniame ir profesiniame gyvenime, o tai prisideda prie geresnio jų funkcionavimo visuomenėje.²⁵

²⁰ Žemės ūkio ir prekybos kooperatyvas "Rolnik". "Istorija ir veikla". Prieiga: [rolnik.pl](https://www.rolnik.pl).

²¹ Savitarpio pagalbos fondas "Barka". "Veikla ir projektai". Prieiga: [barka.org.pl](https://www.barka.org.pl).

²² Fondas "Arka". "Ekologiniai projektai". Prieiga: [fundacjaarka.pl](https://www.fundacjaarka.pl).

²³ Asociacija "Socialinių organizacijų darbo bendruomenė" (WRZOS). "Edukaciniai projektai". Prieiga: [wrzos.org.pl](https://www.wrzos.org.pl).

²⁴ Šeimos, darbo ir socialinės politikos ministerija. "Socialinės ekonomikos vaidmuo mažinant skurdą". MRiPS. Prieiga: [mrtps.gov.pl](https://www.gov.pl/web/rodzina).

²⁵ Viešųjų reikalų institutas. "Socialinės ekonomikos vaidmuo socialinėje įtrauktyje". IPT. Prieiga: isp.org.pl.

Tvarumas: ES subjektų veikla dažnai orientuota į tvarios praktikos, prisidedančios prie ilgalaikės aplinkos apsaugos ir gyvenimo kokybės gerinimo vietos bendruomenėse, skatinimą.²⁶

Socialinio kapitalo kūrimas: skatindama bendradarbiavimą, solidarumą ir tarpusavio paramą, ekosisteminės paslaugos prisideda prie stiprių, integruotų bendruomenių kūrimo, o tai reiškia didesnę socialinę sanglaudą ir geresnį vietos bendruomenių funkcionavimą.²⁷

3.2. Socialinės ekonomikos padėtis Lietuvoje

Europa pamažu grįžta prie savo šaknų, t. y. prie socialinės Europos idėjos. Socialinė ekonomika turi galias ir senas tradicijas Šiaurės Amerikoje, Anglijoje ir ES, ypač pietinėse šalyse. Socialinė ekonomika apima didžiulę socialinę rinką ir sudaro apie 10 proc. visos ES ekonomikos BVP. Socialinė ekonomika pasaulyje veikia beveik be krizių, o Lietuvoje ji pradeda vystytis vis dinamiškiau.

3.2.1. Kas yra ekonomika, verslas ir socialinės inovacijos? (Pagrindinės sąvokos)

Kiekvienoje Europos šalyje daugiau ar mažiau yra trys ekonomikos: liberalioji ekonomika, viešoji ekonomika ir socialinė ekonomika. Pagal Europoje priimtą koncepciją socialinė ekonomika (SE) Europoje grindžiama švietimu ir komunikacija ir apima tokias teises formas kaip: kooperatyvai, savitarpio paramos organizacijos (savidraudos draugijos, taupomosios ir kredito unijos), asociacijos ir fondai bei socialinės įmonės. Be pirmiau minėtų socialinės ekonomikos organizacijų (SE), į šią grupę taip pat gali būti įtrauktos tam tikros viešojo intereso NVO, turinčios infrastruktūrą ir pasirinkusios veikti

²⁶ Centras CSR.PL. "Darnus vystymasis socialinėje ekonomikoje". CSR.PL. Prieiga: csr.pl.

²⁷ Viešųjų reikalų institutas. "Socialinės ekonomikos vaidmuo kuriant socialinį kapitalą". IPT. Prieiga: isp.org.pl.

kaip SE pagal toliau išvardytus Chartijos principus, propaguojančias socialinės demokratijos vertybes. SE valdymo įrankiai ir kaip jie veikia išsamiau aprašyti toliau:

- Europos asociacijos "Social Economy Europe" socialinės ekonomikos chartijos principai;
- socialinių inovacijų principai;
- socialinės (apolitinės) demokratijos vertybių propagavimas.

Socialinė ekonomika yra ekonominė veikla, kurioje juridinio asmens statusą turinčios įmonės ir organizacijos, pasižyminčios sprendimų priėmimo autonomija ir narystės laisve, taip pat susijusios su bendruomenių suvienijimu, sutelkiant dėmesį į vieną tikslą, siekiant skatinti plėtrą ten, kur atsiranda poreikių, kurių negali patenkinti nei valstybė, nei liberali rinka, nei net labdaros organizacijos. Socialinėje ekonomikoje dominuojanti nuosavybės forma yra kooperatinė nuosavybė. Socialinė ekonomika taip pat veikia pagal savo bendro vartojimo ekonomikos modelį, pagrįstą solidarumu, įvairiomis vartotojų platformomis ir kuria savo socialines inovacijas.

Pasaulio šalyse, kuriose socialinė ekonomika dar nėra visiškai išvystyta, socialinis verslumas paprastai padeda žengti pirmuosius žingsnius. Tokiu būdu ES susiformavo nauja tradicija, pagal kurią socialinės įmonės, veikiančios joje ir siekiančios tarnauti visuomenei bet koku būdu, taip pat tapo neatsiejama socialinės ekonomikos rinkos dalimi. Visame pasaulyje plačiai pripažįstama, kad socialinės įmonės sudaro (tiksliau, papildo) apie 10 proc. visų įmonių. kiekvienos šalies socialinei ekonomikai. Socialinė įmonė pati nusprendžia, kokia socialinė veikla bus vykdoma organizacijoje, ir tik ją įgyvendina. Socialiniam verslui būdinga uždara, vidinė narystė. Planuojama, kad visuomeninę veiklą Lietuvoje reglamentuos "Visuomeninės veiklos plėtros įstatymas". Socialinės ekonomikos rinka per esamą infrastruktūrą sujungia socialines įmones su kitomis socialinės ekonomikos organizacijomis, todėl būtina išorės demokratinė kontrolė.

Socialinė ekonomika veiksmingiausiai veikia per jos puoselėjamus ryšius ir yra kolegiali. Socialinė ekonomika yra skirtingų šalių visuomenių vienijimo siekiant socialinių tikslų, ekonomikos krizių švelninimo ir veiksmingo ES socialinių ir ekonominių ryšių skatinimo bruožas. Socialinė ekonomika nėra susijusi su prekyba žmogiškaisiais ištekliais

ir jų įgūdžiais, bet šviečia, moko ir rengia visuomenę sąmoningam gyvenimui. Socialinę ekonomiką valdo ne kapitalas, o saugumas, patikimumas ir laipsniai.

Kokios įmonės anksčiau buvo laikomos socialinėmis įmonėmis ir kokios jos yra šiandien? Jeigu pelno siekimas yra ne vienintelis ir pagrindinis įmonės veiklos tikslas, o priemonė socialiniams tikslams pasiekti, tai tokia įmonė anksčiau galėjo būti vadinama socialinės ekonomikos elementu. Socialinė įmonė buvo įsteigta ne tam tikro juridinio asmens asmeniniams poreikiams tenkinti, o konkreitiems socialiniams tikslams pasiekti, o gautas pelnas turėjo būti paskirstytas užsibrėžtiems socialiniams tikslams pasiekti. Šaltinis: Socialinė ekonomika, Socialinės ekonomikos institutas, 2004, Kaunas.

Šiuo metu, Lietuvai įstojus į ES, galioja Europos asociacijos "Social Economy Europe" socialinės ekonomikos chartijos principai ir socialinių inovacijų principai, esame skatinami gerbti socialinės (apolitinės) demokratijos vertybes.

Socialinė ekonomika veikia visiškai kitais principais nei viešoji ekonomika ar rinkos ekonomika. Pagrindinis socialinės ekonomikos principas yra socialinė atsakomybė. Šiuo tikslu tvarkomas socialinės ekonomikos dalyvių registras.

Trys skirtingi finansavimo šaltiniai:

- Nevyriausybinių organizacijų (NVO) daugiausia pragyvena iš viešųjų pirkimų. Gyvendami nuo pirkimo iki pirkimo, dažnai neparduodant jokių produktų ar paslaugų ir turėdami mažai paramos, jie yra finansiškai nestabilūs.

- Socialinis verslas naudoja verslo modelius, kurie naudoja laisvosios rinkos mechanizmus ir tuo pačiu derina pelno siekimą su pasirinktais socialiniais tikslais ir prioritetais. Reglamentuojama įstatymų. Paprastai daugiau nei 50 procentų pajamų gaunama iš verslo veiklos. Finansinį stabilumą galima dar labiau užtikrinti prašant dosnios valstybės paramos.

- Socialinėje ekonomikoje (SE) naudojami socialiniai modeliai, naudojant socialinės rinkos mechanizmą (veikiantį per tinklus, švietimą, vartotojams skirtas socialines platformas ir solidarumu grindžiamus dalijimosi modelius), pirmenybę teikiant socialiniams tikslams ir žmonių apsaugai. Jame laikomasi Socialinės ekonomikos chartijos

principų. Socialinės ekonomikos pajamų šaltiniai: bendradarbiavimas, abipusiai remiama veikla, asociacijų veikla, solidarumo dalijimasis, mainai, taupymas ir finansavimo veikla. Socialinė ekonomika veikia per naudotojų konkurencijos platformas, visų pirma grindžiamas solidarumu grindžiamu dalijimosi ekonomikos modeliu. Dabartinė situacija Lietuvoje yra tokia, kad nuo 2025 m. valstybei įgyvendinus naujas ES programavimo gaires, socialinė ekonomika tampa privaloma ir Lietuvai.

3.2.2. Nauji socialinės ekonomikos rinkos ypatumai ir infrastruktūra

Kiekvienoje iš kitų dviejų paminėtų ekonomikų (liberalioje ir valstybinėje) taip pat yra įmonių ir organizacijų, kurios gali būti laikomos veikiančiomis socialinės ekonomikos rinkoje – tai įmonės, nusprendusios joje dalyvauti ir deklaruojančios socialinius tikslus, taip pat viešojo sektoriaus asociacijos, turinčios socialinius tikslus. Socialinės ekonomikos organizacijoms taikoma Europos asociacijos "Social Economy Europe" socialinės ekonomikos principų chartija, o šioje rinkoje dalyvaujančioms socialinėms įmonėms ši chartija netaikoma, jos privalo veikti tik pagal Lietuvos Respublikos įstatymus ir šios rinkos taisykles. Naujasis socialinės ekonomikos modelis Lietuvoje remiasi gerosios pasaulinės praktikos pavyzdžiais: Socialinės ekonomikos apskritasis stalas (Kanada); Socialinės ekonomikos įstatymų projektai (Ispanija); iš dalies pagrįstas dalijimosi ekonomikos (Pietų Amerika) solidarumo modeliu ir kt. Pažymėtina, kad kiekviena iš trijų minėtų ekonomikų aktyviai veikia per savo pagrindines veiklos priemones – specializuotas biržas. Lietuvoje besiformuojanti nauja socialinė ekonomika pradeda veikti pasitelkdama savo inovaciją socialinių mainų srityje – viešąją socialinių mainų instituciją. Socialinės ekonomikos veikimas yra sisteminis.

Lietuvos valstybės atgimimo 100-mečio proga VšĮ "Socialinė birža" pasiūlė socialinę inovaciją "Idėja Lietuvai". Viešasis ir privatusis sektoriai jau yra visiškai suformuoti ir gerai atstovaujami, o pilietinis sektorius dar neturi aiškiau apibrėžto ir vadovaujančio centro. Mūsų organizacija pasiūlė tai įgyvendinti per socialinę ekonomiką. Socialinė ekonomika (SE) yra nauja, sistemiškai veikianti ekonomika, kurioje visų trijų sektorių dėmesys yra

nukreiptas į žmonių ar bendruomenių socialinių poreikių išryškinimą ir tenkinimą per socialinės ekonomikos tinklų organizacijas, socialinių mainų inovacijas ir socialinį verslumą. Šaltiniai: Socialinė ekonomika, Socialinės ekonomikos institutas, 2004 m., Kaunas ir VŠĮ "Socialinių mainų inovacijos" (interneto svetainė: socialtop.lt).

Naujai socialinės ekonomikos specifikai Lietuvoje būdinga nauja rinkos infrastruktūra, kuriai būdingas socialdemokratijos principais grįstas valdymas – grįžtamojo ryšio ciklas, veikiantis rato principu, kuriame visi yra atskaitingi visiems. Turime prisiminti, kad liberalus valdymo principas, kartais vadinamas piramidiniu, veikia iš viršaus į apačią.

Socialinės ekonomikos infrastruktūra taip pat pritaikyta veikti vienoje socialinėje ekonomikoje kartu su liberalia (kapitalistine) ekonomika.

Pagrindinės socialinės ekonomikos rinkos infrastruktūros veikimo priemonės:

- Socialinės ekonomikos institutas (SEI – švietimas, registrai, veiklos formos, apskritasis stalas socialinės ekonomikos klausimais (SEST) ir kt.);
- Socialiniai mainai (SB – Solidarumo pasidalijimo ekonominis modelis (SDEM), Vartotojų platforma, Socialinės ekonomikos apskritasis stalas (SEST);
- Socialinės ekonomikos skatinimo taryba (SE) (SEST – Socialinės ekonomikos įstatymas, nustatantis socialinius tikslus, socialinės ekonomikos rinkos plėtra).

Pagal visame pasaulyje priimtą klasifikaciją socialinė ekonomika (SE) veikia per savo tinklus, švietimą ir apima šias teisinės formas: kooperatyvus, savitarpio paramos organizacijas (savidraudos draugijas, kredito kooperatyvus), asociacijas ir fondus, socialines įmones. Nevyriausybinių organizacijų, veikiančių visuomenės labui, pasirinkusios veikti viešai pagal toliau pateiktą Europos asociacijos "Social Economy Europe" socialinės ekonomikos (SE) principų chartiją, taip pat gali būti priskiriamos SE, jei jos viešai deklaravo sąlygas, kuriomis jos taps SE subjektais. Socialinės įmonės teisinės formos labiau būdingos verslo ekonomikai. Socialinei įmonei, kaip ir kitoms pilietinės visuomenės organizacijoms, būdingas dalinis, o ne tiesioginis dalyvavimas socialinėje

ekonomikoje, tačiau ji turi didelį pranašumą, nes naudojami rinkos ir socialinės ekonomikos infrastruktūra.

Socialinė ekonomika Europoje yra labai populiari dėl savo patikimumo, nuolatinių ryšių ir didelio pasitikėjimo daugelyje regionų. Gerosios praktikos pavyzdžiai taip pat neginčijamai įrodo socialinės ekonomikos dalyvių indėlį į pilietinės visuomenės stiprinimo procesą. Būdamas arčiau piliečių, šios organizacijos geriau supranta visuomenės poreikius ir į juos reaguoja, kurdamos kokybiškas darbo vietas. Socialinė ekonomika atlieka svarbų vaidmenį vietos ir regionų vystymosi srityje, skatindama ir įtraukdama socialinius partnerius į strateginį dialogą ir socialinę atsakomybę.

Siekdamos vykdyti strateginį dialogą ir švietimą apie socialinę ekonomiką (SE), veikiančią per tinklą, SE infrastruktūros organizacijos papildomai suplanavo "Socialinės ekonomikos apskritojo stalo" (ASES) ir atitinkamus mokymus. Dauguma komunikacijos klaidų ekonominiu ir socialiniu požiūriu atsiranda dėl to, kad trūksta pagrindinių ryšių tarp ASES. Lietuvoje pradėjęs veikti socialinės ekonomikos modelis siūlo visuomenei naują būdą sąmoningai veikti socialiai atsakingoje socialinėje rinkoje. Visuotinai pripažįstama, kad ES ekonomika yra bene socialiai atsakingiausia ekonomika pasaulyje. Lietuvoje pradėjęs veikti naujas socialinės ekonomikos modelis dar labiau pakelia šio pranašumo kartelę ES.

Socialinės ekonomikos rinkos reikalavimai?

Bendrieji socialinės ekonomikos reikalavimai: ES socialinės chartijos principai, ES socialinių inovacijų principai ir pagarba socialinės (apolitinės) demokratijos vertybėms, pagal kuriuos pirmenybė teikiama asmeniniam pasirinkimui. Be minėtų reikalavimų, liberalaus pobūdžio rinkos ekonomikai, norinčiai išplėsti savo rinką per socialinę ekonomiką, neišvengiamai taip pat reikia: pripažinti bendrą bendruomenės ekonomiką, tai yra socialinę ekonomiką; savanoriškas savo rinkos atvėrimo taisykles.

Kas yra socialinės inovacijos?

Socialinės inovacijos (toliau – DI) – tai naujos idėjos (inovatyvūs metodai ir modeliai, produktai ir socialinės paslaugos), padedančios tenkinti visuomenės poreikius, kurti socialinius ryšius ir prisidėti prie skirtingų visuomenės grupių bendradarbiavimo

stiprinimo. Dirbtinis intelektas kuriamas dėl to, kad rinka nesugeba patenkinti konkrečių visuomenės poreikių, todėl pati pilietinė visuomenė imasi užduoties juos įgyvendinti.

SI savybės yra šios:

- 1) atviras veiksmas – dalijamasi žiniomis,
- 2) tarpsektorinis ir integruotas požiūris į problemų sprendimą,
- 3) įsitraukę ir įgalinti piliečiai ir (arba) naudotojai,
- 4) reagavimas į paklausą,
- 5) Dėmesys individualiam atvejui – sprendimai pritaikomi prie vietos aplinkybių ir individualių poreikių.

Socialinėje ekonomikoje inovacijos nuolat diegiamos bendram labui. Daugelis jos novatoriškų idėjų, tokių kaip etiški finansai ir sąžiningos prekybos judėjimas, tapo įprasta. Socialinės ekonomikos apskritojo stalo tikslas – padėti ekonomikos sektoriams kartu spręsti bendras problemas.

Inovacijos socialinių mainų srityje

Socialiniai mainai (toliau – SB) – tai socialinės paramos ir paramos mainai, vykstantys socialinės ekonomikos rinkoje pagal pačios visuomenės nustatytas "žaidimo taisykles". SB siekia sisteminių pokyčių tiesioginiais veiksmais per vartotojų platformą ir "Solidarumo pasidalijimo ekonominį modelį" (SDEM), naudodamas vieną populiariausių socialiai atsakingų sprendimų – lėšų skyrimą socialiniams tikslams pasiekti. SB naujovė iš tikrųjų yra visiškai naujas, sisteminis socialinis ir ekonominis požiūris į bendrąją rinką. Galima drąsiai teigti, kad šios naujos lietuviškos naujovės jau daugelį metų ieško daugybė Europos šalių, Jungtinės Tautos ir net Vatikanas.

Socialdemokratija yra visuotinis pilietinis, ekonominis ir valstybės socialiai atsakingas pasirinkimas padėti skurstantiems, tai asmens apsaugos ir šeimos priežiūros prioritetas pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją, tai žmonių interesų gynimas ir gynimas bei humaniškų darbo sąlygų sudarymas, dalyvaujant įvairioms pilietinėms organizacijoms sprendžiant sudėtingas socialines-ekonominės problemas savivaldybėse,

profesinės sąjungos ginant darbuotojų interesus, tai yra įvairių tikslų naudojimas socialinė atsakomybė ir jų pagrindinis socialinės atsakomybės tikslas visoje socialinėje ir ekonominėje veikloje ir galimuose santykiuose. Tradiciškai socialdemokratija buvo galimybė laisvai pasirinkti socialinę apsaugą, kurią teikia vyriausybės institucijos arba, kai tinkama, pilietinės visuomenės organizacijos, profesinės sąjungos, religinės pagalbos ir kitos paramos organizacijos.

Lietuvai atgavus nepriklausomybę, ekonominė plėtra daugiausia siejama su rinkos (neoliberaliais) veiksniais, o socialinis veiksnys nebuvo laikomas svarbia ekonomikos vystymosi sąlyga. Pasak profesoriaus P. Gylio, per ilgesnį laiką suabsoliutinus rinkos principą, išnyksta socialumo principas, o tai kelia nerimą. Ar galime ir toliau ignoruoti socialinį ekonomikos aspektą ir socialinio teisingumo principą? Tai prieštarautų ne tik ES direktyvoms, bet ir pasauliniam ekonominiam iššūkiui kurti pasaulines viešąsias gėrybes. Mažai tikėtina, kad Lietuva, remdamasi dideliais socialiniais tokių prekių gamybos kaštais, galėtų atsisakyti bendrai finansuoti jų gamybą. Lietuvoje vis dar nėra susitarimų pagrindu veikiančių institucijų (pvz., socialinės ekonomikos organizacijų), kurios atstovautų viešiesiems interesams ir galėtų perimti valstybės reguliavimo funkciją (pvz., vartotojų rinkos apsaugos reguliavimas). Jų atsiradimą trukdo neišsamus visuomenės ir vyriausybės supratimas apie socialinės ekonomikos esmę, taip pat netobula teisinė sistema.

Lietuvos ir kitų šalių patirtis rodo, kad BVP augimas ne visada lemia skurdo mažinimą ir automatinį kitų socialinių problemų sprendimą. Tam būtina skatinti socialinę ekonomiką Lietuvoje kaip tinkamą socialinę atsvarą vyraujančiam liberalizmui.²⁸

Kam reikalinga socialdemokratija? Vienintelė tiksli formuluotė, galinti atsakyti į šį klausimą, yra tokia: "Nei spaudos laisvė, nei asociacijų laisvė, nei rinkimų laisvė, nei parlamentas, nei gražios kalbos, nei tautos suverenitetas negali pamaitinti alkanųjų, pridengti nuogų, paguosti liūdnuosius ar padėti ligoniams" (vyskupas E. Ketteleris, Maincas, Vokietija). Socialdemokratija didina gyventojų skaičių. Šaltinis: J. A. Antanaitis "Nacionalinis išlikimo instinktas", 2021, Vilnius.

²⁸ Šaltinis: Pinigų studijos, 2004 m. Ekonomikos teorija ir praktika. <https://www.lb.lt/uploads/documents/docs/publications/paliulyte.pdf>, R. Paliulytė (VU, 2004), prof. Paweł Gylis.

Socialdemokratija veikia saugiai ir patikimai, todėl, siekdama išvengti netikėtumų ir krizių, ji sujungia visus grįžtamojo ryšio ciklus: struktūrizuotus ir sutartus, prisitaikančius ir nekontroliuojamus. Grįžtamasis ryšys naudojamas siekiant nustatyti ir palaikyti socialiai atsakingą tvarką, užtikrinti teisingą ilgalaikę socialinės apsaugos veiklos kryptį, prisitaikyti prie trumpalaikių sąlygų ar reaguoti į netikėtus nukrypimus. Socialdemokratija nekaupia, bet vystosi dėl savo laisvės dalytis. Verta paminėti, kad be pagarbos šiai laisvės vertybei jokia visuomenė negalėtų išgyventi. Tačiau laisvė visada lydi ir yra susijusi su atsakomybe. Socialinė atsakomybė už šeimą, bendruomenę ir visą tautą yra pagrindinis plačiai suprantamos pilietinės visuomenės tikslas. Nauda šiuo atveju yra ne pinigų suma, o kiekvieno iš mūsų socialinė atsakomybė. Vyriausybės atsakomybė visuomenei yra padidinti šalies gyventojų skaičių ir pagerinti gyvenimo lygį per vieną politiko kadenciją. Įmonių socialinė atsakomybė – tai laipsnis, kuriuo įmonė per tam tikrą laikotarpį palaiko tvarų vystymąsi visose trijose Jungtinių Tautų apibrėžtose aplinkosauginės, socialinės ir ekonominės veiklos srityse, taip pat laipsnis, kuriuo ji parodė savo socialinę atsakomybę visuomenei. Pilietinės visuomenės organizacijos privalo nustatyti, kiek jų socialiniai tikslai sutampa su viešuoju gėriu.

Ekonominė demokratija yra bendras liberalios ekonomikos, viešosios ekonomikos ir socialinės ekonomikos (SE) veiksmas, laisvas pasirinkimas ir didesnės gerovės siekimas. Ekonominė demokratija yra demokratijos principas, t. y. individo viršenybės šalies ekonomikoje principo įgyvendinimas. Liberalioji ekonomika vadovaujasi liberalia demokratija (matavimo vienetas yra pinigai), socialinė ekonomika vadovaujasi socialine demokratija (matavimo vienetas yra socialinė atsakomybė), o viešoji ekonomika vadovaujasi abiem. Tai yra dvi kardinaliai skirtingos sistemos, kurios veikia, tačiau yra suderinamos viena su kita dėl grįžtamojo ryšio principo. Svarbu, kad socialdemokratija neturėtų būti painiojama su politine socialdemokratija. Ekonominė demokratija tampa ypač svarbi šiuolaikinėje Pietryčių ekonomikoje – pasaulis per ilgai buvo "uždarytas finansinei demokratijai".

Socialinės ekonomikos teikiama nauda visuomenei:

- atveria socialinės ekonomikos rinką pagal pačios visuomenės nustatytas "žaidimo taisykles";

- sukuria palankią galimybę trims šalies ekonomikoms veikti vienoje bendroje ekonomikoje;
- kuria naujas darbo vietas SE;
- skatina bendrą lygiavertiškumą visose trijose srityse: aplinkosaugos, socialinėje ir ekonominėje;
- didina šalies ekonominį konkurencingumą ir kelia jos reputaciją keldamas socialinį ir ekonominį lygį;
- mažina valstybės biudžeto lėšas, skiriamas socialinėms išmokoms;
- skatina švietimą ir pažangų augimą pasitelkiant socialines inovacijas;
- skatina socialinę sanglaudą;
- mažina socialinę atskirtį, nelygybę ir aplinkos problemas;
- mažina emigraciją ir didina gyventojų skaičių;
- ir dar daugiau.
- SE produktyvumas matuojamas lyginant turimus išteklius su rezultatais:
- užimtumo lygio pokytis (užimtumo lygis);
- skurdo mažinimas (įtrauktų asmenų skaičius);
- gyvenimo kokybės gerinimas (skurde gyvenančių žmonių skaičiaus mažinimas);
- socialinių ryšių plėtra (bendruomeniškumo jausmo didinimas, stabili pagalba tiems, kuriems reikia pagalbos ir kt.).

Socialinėje ekonomikoje veikiančias organizacijas geriausiai galima apibūdinti pagal šiuos kriterijus:

- Jos yra veiksmingesnės konkurencingoje rinkoje, prisideda prie jos veiksmingumo, skatina solidarumą ir stiprina socialinę sanglaudą.
- Pagrindinis jų tikslas yra socialiniai tikslai ir nauda visuomenei, o ne pelno generavimas ir paskirstymas akcininkams.
- Dažniausiai jų valdymo modelis grindžiamas solidarumo ir abipusiškumo principais, pagrįstais demokratiniu visų narių balsavimu, kai "vienas asmuo turi vieną balsą". Tokių organizacijų valdymas gali būti patikėtas darbuotojams, savanoriams ir net atskiroms skėtinėms organizacijoms, koalicijoms ir jas vienijančioms visuomeninėms taryboms, kurios yra neatsiejama socialinės ekonomikos organizacijų dalis.

- Jie yra lankstūs ir socialiai inovatyvūs (lengvai prisitaiko prie besikeičiančių socialinių ir ekonominių sąlygų, naudojami patogiomis platformomis ar socialinėmis sistemomis).
- Jie grindžiami pilietinio dalyvavimo ir aktyvaus dalyvavimo, dažnai savanoriško, principais.

Socialinio darbo organizacijos yra socialinės ekonomikos dalis. Jie siekia visuomenei naudingų tikslų (socialinių, socialinių ar aplinkosauginių) ir nėra orientuoti tik į pelno maksimizavimą. Tokios įmonės dažnai taiko inovatyvius principus kurdamos produktus ir paslaugas arba organizuodamos savo darbą ir gamybą. Jose dažnai dirba pažeidžiamiausių visuomenės grupių žmonės, taip svariai prisidedant prie socialinės sanglaudos didinimo, naujų darbo vietų kūrimo ir socialinės nelygybės mažinimo.

Socialinė įmonė gali veikti įvairiomis formomis, tačiau nuo tradicinio verslo modelio skiriasi tuo, kad jos pagrindinė misija yra daryti socialinį poveikį ir naudą visuomenei – sumažinti ar sušvelninti opias socialines problemas ar rinkos nepakankamumą, o ne maksimaliai padidinti akcininkų pelną. Todėl didžioji dalis gauto pelno pirmiausia skiriama socialiniams tikslams pasiekti, t. y. reinvestuojama į savo veiklos plėtrą arba naudojama socialiniams ir labdaros tikslams. Socialinė ir verslo organizacija privalo:

- turi finansiškai tvarų ir pelningą verslo modelį, leidžiantį didžiąją dalį (arba bent 50 proc.) pajamų gauti iš komercinės veiklos;
- naudoti inovatyvius sprendimus (tai nebūtinai turi būti visiškai nauja idėja, bet bent jau nauja tam tikroje srityje, sektoriuje, geografinėje vietovėje, tikslinėje grupėje ir kt.), socialines inovacijas ar geriausią praktiką kuriant ir parduodant produktus ar paslaugas;
- didžiąją dalį gauto pelno reinvestuoti į socialinio verslumo plėtrą arba skirti socialinėms problemoms spręsti, siekiant padidinti poveikį visuomenei;
- teisės aktuose aiškiai apibrėžti socialinę ar aplinkosaugos misiją ir pagrįsti jos naudą visuomenei;
- nemokėti dividendų investuotojams ar akcininkams, nes jos tikslas yra ne padidinti akcininkų kapitalą, o sudaryti sąlygas investuotojui susigrąžinti pradinę investiciją;

- Suteikti darbuotojams galimybę gauti konkurencingą, rinkos pagrindu pagrįstą atlygį ir sukurti geresnes darbo sąlygas nei vidutinėje, tradicinėje pelno siekiančioje įmonėje;
- naudoti atvirus ir skaidrius valdymo metodus, įtraukiant organizacijos darbuotojus, akcininkus ir savanorius į svarbių sprendimų priėmimą;
- veikti darniai su aplinka ir užtikrinti, kad ištekliai būtų naudojami efektyviai, nepakenkiant jai.

Nepaisant labai plataus socialinių įmonių veiklos spektro, dauguma tokio tipo organizacijų Europos Sąjungoje veikia trijose srityse:

- Integracija į darbo rinką (bedarbių mokymas ir reintegracija į darbo rinką)
- Asmeninės paslaugos (pvz., vaikų priežiūra, paslaugos senjorams, nuotolinės paslaugos, pagalba socialinę atskirtį patiriantiems asmenims ir kt.)
- socialinę atskirtį patiriančių vietovių plėtra (pvz., socialinės įmonės labai atokiose kaimo vietovėse, būsto ir (arba) reabilitacijos programų plėtra kaimo vietovėse ir kt.)

Socialinės veiklos nauda visuomenei

- kuria naujas ilgalaikes darbo vietas;
- skatina tvaresnį verslą;
- didina šalies ekonominį konkurencingumą;
- mažina valstybės biudžeto lėšas, skiriamas socialinėms išmokoms;
- skatina pažangų augimą pasitelkiant socialines inovacijas;
- skatina socialinę sanglaudą;
- mažina socialinę atskirtį, nelygybę ir aplinkos problemas.

Kas yra socialinės inovacijos?

Socialinės inovacijos – tai naujų socialinių idėjų kūrimas, patikrintų inovatyvių metodų ir praktikų iš kitų sektorių (produktų, paslaugų, mechanizmų) perdavimas ir įgyvendinimas, siekiant patenkinti socialinius poreikius, spręsti įsisenėjusias socialines ir aplinkosaugos problemas, kurti naujus socialinius ryšius ir bendradarbiavimą. Socialinių inovacijų rezultatas – modernių (naujų), dažnai netradicinių sprendimų atradimas. Šių

naujovių plitimą lėmė informacinių technologijų plėtra ir besikeičianti įtakų pusiausvyrą individo (vartotojo) naudai. Tai principas, kurį galima pritaikyti kuriant socialinę įmonę ar sprendžiant pasirinktą problemą.

Kas yra socialinis verslininkas?

Bet kurios profesijos atstovas gali tapti socialiniu verslininku, jei yra ambicingas ir atkaklus, nori išspręsti svarbią socialinę problemą, geba atrasti ir pasiūlyti naujų idėjų, kaip įgyvendinti pokyčius dideliu mastu.

Socialinis verslininkas, užuot palikęs socialinių problemų sprendimą valstybei, sugeba atpažinti visuomenės poreikį tam tikroms paslaugoms ar produktams, suprasti, kas neveikia, ir išspręsti problemą pasitelkdamas savo žinias, energiją ir idėjas, taip pat taikydamas verslo principus keičiant sistemą ar sprendžiant problemą.

Geriausieji socialiniai verslininkai yra puikūs talentų medžiotojai ir gyvi pavyzdžiai, kaip žmonės, galintys savo idėjas paversti praktiniu darbu ir pasiekti rezultatų, gali pasiekti bet ką.

Socialinės įmonės yra organizacijos, kurių misija yra rasti kūrybiškus ir verslius sprendimus didžiausioms visuomenės problemoms.

Socialinės įmonės ne tik generuoja pelną, bet ir sprendžia skurdo, švietimo galimybių trūkumo, nedarbo, visuomenės sveikatos ir kt. problemas.

Kas yra socialinė ekonomika?

Šiandieninė ekonomika apima tris skirtingas sritis: privatųjį sektorių, viešąjį sektorių ir socialinę ekonomiką. Socialinę ekonomiką sudaro fondai, ne pelno organizacijos, kooperatyvai, asociacijos ir kitos aktyvių piliečių bei savanorių grupės, kurių tikslas yra tarnauti visuomenei ir transformuoti ją socialiai ir ekonomiškai. Socialinėje ekonomikoje veikiančias organizacijas geriausiai galima apibūdinti pagal šiuos kriterijus:

Jie prisideda prie veiksmingesnės konkurencijos rinkoje, skatina solidarumą ir stiprina socialinę sanglaudą.

Pagrindinis jų tikslas yra ne generuoti pelną ir paskirstyti jį akcininkams, o siekti visuomenei naudingų tikslų.

Dažniausiai jų valdymo modelis grindžiamas solidarumo ir abipusiškumo principais, pagrįstais demokratiniu visų narių balsavimu, kai "vienas žmogus turi vieną balsą". Dažnai tokių organizacijų direktorių valdybos nesinaudoja investuotojų, bet ir darbuotojų, klientų ir net savanorių, kurie yra neatsiejama socialinės ekonomikos organizacijų dalis, pasitikėjimu.

Jie yra lankstūs ir novatoriški (lengvai prisitaiko prie besikeičiančių socialinių ir ekonominių sąlygų).

Jie grindžiami aktyvaus (ir dažnai savanoriško) dalyvavimo ir dalyvavimo principais.

ES statistika:

- Socialinė ekonomika sudaro 10 proc. visos Europos ekonomikos BVP.
- Socialinėje ekonomikoje dirba daugiau nei 11 milijonų darbuotojų, arba 4,5 proc. visų darbuotojų.

Kas yra socialinis verslumas ir kuo jis išsiskiria?

Socialinio darbo organizacijos yra socialinės ekonomikos dalis. Jie siekia visuomenei naudingų tikslų (socialinių, socialinių ar aplinkosauginių) ir nėra orientuoti tik į pelno maksimizavimą. Tokios įmonės dažnai taiko inovatyvius principus kurdamos produktus ir paslaugas arba organizuodamos savo darbą ir gamybą. Jose dažnai dirba pažeidžiamiausių visuomenės grupių žmonės, taip svariai prisidedant prie socialinės sanglaudos didinimo, naujų darbo vietų kūrimo ir socialinės nelygybės mažinimo.

Socialinė įmonė gali veikti įvairiomis formomis, tačiau nuo tradicinio verslo modelio skiriasi tuo, kad jos pagrindinė misija yra daryti socialinį poveikį ir naudą visuomenei – sumažinti ar sušvelninti opias socialines problemas ar rinkos nepakankamumą, o ne maksimaliai padidinti akcininkų pelną. Todėl didžioji dalis gauto pelno pirmiausia skiriama socialiniams tikslams pasiekti, t. y. reinvestuojama į savo veiklos plėtrą arba naudojama socialiniams ir labdaros tikslams. Socialinė ir verslo organizacija privalo:

- turi finansiškai tvarų ir pelningą verslo modelį, leidžiantį didžiąją dalį (arba bent 50 proc.) pajamų gauti iš komercinės veiklos;
- naudoti inovatyvius sprendimus (tai nebūtinai turi būti visiškai nauja idėja, bet bent jau nauja tam tikroje srityje, sektoriuje, geografinėje vietovėje, tikslinėje grupėje ir kt.), socialines inovacijas ar geriausią praktiką kuriant ir parduodant produktus ar paslaugas;
- didžiąją dalį gauto pelno reinvestuoti į socialinio verslumo plėtrą arba skirti socialinėms problemoms spręsti, siekiant padidinti poveikį visuomenei;
- teisės aktuose aiškiai apibrėžti socialinę ar aplinkosaugos misiją ir pagrįsti jos naudą visuomenei;
- nemokėti dividendų investuotojams ar akcininkams, nes jos tikslas yra ne padidinti akcininkų kapitalą, o sudaryti sąlygas investuotojui susigrąžinti pradinę investiciją;
- Suteikti darbuotojams galimybę gauti konkurencingą, rinkos pagrindu pagrįstą atlygį ir sukurti geresnes darbo sąlygas nei vidutinėje, tradicinėje pelno siekiančioje įmonėje;
- naudoti atvirus ir skaidrius valdymo metodus, įtraukiant organizacijos darbuotojus, akcininkus ir savanorius į svarbių sprendimų priėmimą;
- veikti darniai su aplinka ir užtikrinti, kad ištekliai būtų naudojami efektyviai, nepakenkiant jai.

Nepaisant labai plataus socialinių įmonių veiklos spektro, dauguma tokio tipo organizacijų Europos Sąjungoje veikia trijose srityse:

- Integracija į darbo rinką (bedarbių mokymas ir reintegracija į darbo rinką)
- Asmeninės paslaugos (pvz., vaikų priežiūra, paslaugos senjorams, nuotolinės paslaugos, pagalba socialinę atskirtį patiriantiems asmenims ir kt.)
- socialinę atskirtį patiriančių vietovių plėtra (pvz., socialinės įmonės labai atokiose kaimo vietovėse, būsto ir (arba) rehabilitacijos programų plėtra kaimo vietovėse ir kt.)

Socialinės veiklos nauda visuomenei

- kuria naujas ilgalaikes darbo vietas;
- skatina tvaresnį verslą;

- didina šalies ekonominį konkurencingumą;
- mažina valstybės biudžeto lėšas, skiriamas socialinėms išmokoms;
- skatina pažangų augimą pasitelkiant socialines inovacijas;
- skatina socialinę sanglaudą;
- sumažina socialinį atstumą

3.2.3. Sėkmingų iniciatyvų pavyzdžiai Lietuvoje (m.in. Pirmasis blynas, Inovatorių slėnis, Socialinis taksi, Orūs namai)

Sėkmingų ir veikiančių socialinių įmonių pavyzdžiai Lietuvoje:

PIRMASIS BLYNAS

"Pirmas blynas" – tai socialinis restoranas, kuriame patiekiami blynai, kuriame dirba žmonės su negalia. Kiekvienas čia atėjęs pasitinka su šypsena. Restorano "Pirmo blyno" meniu – dideli ir sotūs saldūs ir sūrūs blynai, kurių vienas numalšins net alkaniausio svečio alkį. "Pirmasis blynas" laukia jūsų ir garantuoja gerą nuotaiką bei skanų maistą!

INOVATORIŲ SLĖNIS

Inovatorių slėnis – tai vieta, kur galite jaustis čia ir dabar. Naujoji vizija – tai galingų istorijų, neprilygstamo gamtos grožio, įkvėpiančių idėjų ir naujų patirčių derinys.

MIESTO LABORATORIJA

Iniciatyvių žmonių grupė, kurianti modernų ir aplinkai draugišką socialinio ugdymo centrą – "Urban Laboratory" Sapiehajski parke, Vilniaus Antokol mikrorajone. Čia "puoselėjamos" ir pristatomos žaliosios iniciatyvos ir praktikos, kurias kiekvienas miestietis gali lengvai įgyvendinti savo užimtame gyvenime.

Įkvėpti Amsterdamo, Kopenhagos ir Berlyno ekologinės kultūros pavyzdžių, jie stengiasi juos pristatyti mūsų bendruomenei ir šviesti apie tvarų gyvenimo būdą, aplinkos apsaugą ir energijos išteklius bei modernią miesto sodininkystę.

Organizacijos narius vienija bendros idėjos – aplinkosauga, efektyvus energijos naudojimas, tvarios visuomenės kūrimas ir kt.

SOCIALINIS TAKSI

Socialinis taksi yra unikali paslauga, padedanti organizuoti judėjimo negalią turinčių žmonių keliones į ekonominio ir socialinio užimtumo vietas (darbą, įvairias organizacijas, ligoninę, universitetą, kiną, teatrą, parduotuvę, susitikimą ir kt.).

ORŪS NAMAI

"Padorūs namai" siekia suteikti vienišiams ir neturtingiems senjorams orią senatvę fiziškai, psichiškai ir finansiškai, padedant jiems įsikurti savarankiškose, palaikančiose šeimose.

LIZDAS VAIKUI

Kūdikio komplektas su aukštos kokybės, ekologiškais ir vaikams nekenksmingais gaminiais. Be to, pirkdami suteiksite šiek tiek ramybės, komforto ir šilumos tiems, kurie šiuo metu negali sudaryti patogių sąlygų savarankiškai auginti vaiką.

Kampanija "Visi naujagimiai yra lygūs" išsivystė į socialinę pastangą, kai už kiekvieną "Kūdikio lizdo" rinkinio pirkinį paaukojate antrą pagrindinį rinkinį socialiai rizikingai motinai. Vaikai nusipelno pradėti savo gyvenimą nuo visko, ko jiems reikia, nepriklausomai nuo to, kokioje šeimoje jie gimė.

3.2.4. Socialinių įmonių padėtis, iššūkiai ir kliūtys Lietuvoje

KŪRYBINĖS DIRBTUVĖS "KŪRYBINIS KAMPAS 360°"

"Creative Corner 360°" yra socialinė iniciatyva, skatinanti tvaraus vartojimo ir antrinio dizaino idėjas bei siekianti sukurti saugesnę ir sveikesnę aplinką. Jie vykdo edukacinę veiklą per kūrybiškumą, organizuodami įvairius renginius ir veiklas. Pagrindinė užsiėmimo tema – antrinis dizainas, t.y. mokomasi suteikti daiktams antrą gyvenimą, gaminant juos iš antrinių žaliavų ar gamybos atliekų.

Socialinių įmonių padėtis Lietuvoje

Socialinės įmonės Lietuvoje tampa vis populiareesnės dėl jų potencialo efektyviai spręsti opias socialines problemas, susijusias su dideliu skurdu ir socialine atskirtimi, taip pat ribotu tam tikrų socialinių grupių dalyvavimu darbo rinkoje. Derindamos socialinius tikslus ir ekonominės vertės kūrimą, socialinės įmonės gali iš tikrųjų prisidėti prie ekonomikos augimo ir kartu gerokai pagerinti žmonių gerovę [3]. Tačiau socialinės įmonės dažnai susiduria su kliūtimis, trukdančiomis joms plėstis ir plėstis.

Galima išskirti keletą iššūkių, su kuriais susiduria socialinės įmonės Lietuvoje:

3. Lietuvoje vis dar nėra įteisintas socialinės įmonės statusas. Tai reiškia, kad nėra jokių taisyklių dėl šio verslo modelio ir nėra galimybės pasakyti, ar verslas yra tikrai socialus ir ar jis pasiekia savo socialinės misijos tikslus.
4. Socialinių įmonių finansinių priemonių trūkumas. Nacionalinių programų ar Europos Sąjungos fondų atveju reikia žinoti projektą ir įrodyti, kad bus pasiekti konkretūs rezultatai.
5. Visuomenėje vis dar išlieka neigiamas požiūris į socialines įmones. Be to, neigiamas požiūris į socialines įmones dažnai kyla iš Sovietų Sąjungos patirties.

3.3. Socialinės ekonomikos padėtis Italijoje

3.3.1. Teisinė sistema ir papildomi teisės aktai

Italija turi unikalią tarptautinio lygmens reguliavimo sistemą, susijusią su socialine ekonomika²⁹. Ši sistema grindžiama dviem pagrindiniais ramsčiais: kooperatyvų teisės aktais ir Trečiojo sektoriaus kodeksu.

1- Kooperatyvų teisės aktai:

Vienas iš Italijos teisės aktų socialinės ekonomikos srityje pagrindų yra Įstatymas

²⁹ Polidori S., Lori M. (2023), Socialinės įmonės: socialinės ekonomikos organizacijos teritorinėje ir bendruomeninėje plėtroje, Roma, Inapp, WP, 102 <<https://oa.inapp.org/xmlui/handle/20.500.12916/3895>>

Nr. 381/1991³⁰, kuriuo įsteigti ir reglamentuoti socialiniai kooperatyvai. Šios organizacijos buvo sukurtos siekiant socialinių tikslų ir dirbti socialiai remtinoms grupėms įdarbinant ir valdant socialines, sveikatos ir švietimo paslaugas. Socialiniai kooperatyvai yra vienas iš labiausiai konsoliduotų socialinės ekonomikos modelių Italijoje, o įvedus trečiojo sektoriaus reformą, jie įstatymu pripažinti socialinėmis įmonėmis.

2- Trečiojo sektoriaus kodas

2017 m. Italija priėmė Įstatyminį dekretą 117/2017³¹, žinomą kaip Trečiojo sektoriaus kodeksas, kuriuo buvo sukurta vienoda reguliavimo sistema visoms socialinėje ekonomikoje veikiančioms ne pelno organizacijoms. Šis kodeksas pakeitė anksčiau suskaidytą sistemą ir užtikrino didesnę sektoriaus nuoseklumą ir skaidrumą.

Kodekse aiškiai apibrėžiama, kurios organizacijos priklauso trečiajam sektoriui, ir nustatomos jų veiklos taisyklės – nuo administracinio ir mokesčių valdymo iki valdymo.

Tarp įtrauktų subjektų yra savanoriškos organizacijos (ODV), socialinės skatinimo asociacijos (APS), filantropinės organizacijos, asociacijų tinklai ir savitarpio pagalbos draugijos.

Italijos socialinės ekonomikos teisės aktų pagrindas yra socialinė įmonė – teisinė forma, leidžianti privatiems subjektams ir įmonėms vykdyti veiklą pilietiniais, solidarumo ir socialiai naudingais tikslais nesiekiant pelno, o tai yra visuotinės svarbos veikla.

Visuotinės svarbos veikla laikoma tokia:

- socialinės intervencijos ir paslaugos;

³⁰ Daugiau informacijos rasite 1991 m. lapkričio 8 d. Įstatyme Nr. 381 Disciplina delle cooperative sociali (<https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/1991/12/03/091G0410/sg>)

³¹ Daugiau informacijos rasite Įstatyminiame dekrete Nr. 117/2017 (<https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legislativo:2017-07-03;117!vig=>)

- sveikatos priežiūros intervencijos ir paslaugos;
- sveikatos ir socialinės paslaugos;
- profesinio mokymo veikla;
- intervencijoms ir paslaugoms, skirtoms apsaugoti ir pagerinti gamtinės aplinkos būklę bei rūpestingai ir racionaliai naudoti gamtos išteklius, išskyrus įprastą komunalinių, specialiųjų ir pavojingų atliekų surinkimo ir perdirbimo veiklą;
- intervencijos, kuriomis siekiama apsaugoti ir pagerinti kultūros paveldo ir kraštovaizdžio būklę;
- išsilavinimas bakalauro ir magistrantūros studijose;
- ypatingos socialinės svarbos moksliniai tyrimai;
- organizuoti ir valdyti socialinės svarbos kultūrinę, meninę ar rekreacinę veiklą, įskaitant šiame straipsnyje nurodytą veiklą, įskaitant savanoriškos veiklos kultūros ir praktikos bei visuotinės svarbos veiklos leidybą, skatinimą ir sklaidą;
- socialinis transliavimas;
- organizuoti ir valdyti socialinės, kultūrinės ar religinės svarbos turizmo veiklą;
- nemokyklinis mokymas, siekiant užkirsti kelią mokyklos nebaigimui ir pasiekti sėkmės švietimo ir mokymo srityje, užkirsti kelią patyčioms ir kovoti su švietimo skurdu;
- instrumentinės paslaugos socialinėms įmonėms ar kitiems trečiojo sektoriaus subjektams;
- vystomasis bendradarbiavimas;
- komerciniai, gamybiniai, švietimo ir informaciniai, reklaminiai, reprezentaciniai, sertifikavimo ženklų licencijavimas, vykdomi sąžiningos prekybos grandinėse arba jų naudai;
- paslaugos, skirtos darbuotojų ir ypač nepalankioje padėtyje esančių asmenų integracijai ar reintegracijai į darbo rinką;
- socialinis būstas ir bet kokia kita laikino gyvenimo veikla, skirta socialiniams,

sveikatos, kultūros, švietimo ar su užimtumu susijusiems poreikiams tenkinti;

- humaniškas migrantų priėmimas ir socialinė įtrauktis;
- mikrokreditas;
- socialinis ūkininkavimas;
- mėgėjų sportinės veiklos organizavimas ir vykdymas;
- nepanaudoto viešojo turto arba dėl organizuoto nusikalstamumo konfiskuoto turto atgaivinimas.

Be to, Įstatyminiame dekrete Nr. 112/2017 nustatyta, kad visi socialiniai kooperatyvai automatiškai įgyja socialinės įmonės statusą, nereikia keisti savo įstatų, ir gali registruotis specialiaje įmonių registro skyriuje.

Socialinė įmonė turi laikytis atsakingo ir skaidraus valdymo, aktyviai įtraukiant darbuotojus, vartotojus ir kitas suinteresuotąsias šalis, skatinant dalyvaujamąjį valdymo modelį.

Socialinę ekonomiką remiantys teisės aktai

Italijos teisinėje sistemoje taip pat numatyta nemažai teisinių priemonių socialinės ekonomikos plėtrai remti. Pavyzdžiui, Bendras nacionalinis trečiojo sektoriaus registras (RUNTS) palengvina organizacijų administracinį valdymą ir skaidrumą, suteikdamas joms galimybę naudotis mokesčių lengvatomis ir ekonomine nauda verslui.³²

Be to, Italijos įstatymai leidžia socialinėms įmonėms ir kooperatyvams naudotis viešosiomis ir ES lėšomis novatoriškiems projektams plėtoti ir iniciatyvoms, kuriomis skatinamas užimtumas ir kovojama su švietimo ir socialiniu skurdu, remti.

Turėdama šį tvirtą reguliavimo aparatą, Italija yra tarptautinis socialinės ekonomikos srities etalonas. Konkrečių nuostatų dėl socialinių kooperatyvų ir bendro

³² Polidori S., Lori M. (2023), Socialinės įmonės: socialinės ekonomikos organizacijos teritorinėje ir bendruomeninėje plėtroje, Roma, Inapp, WP, 102 <<https://oa.inapp.org/xmlui/handle/20.500.12916/3895>>

trečiojo sektoriaus kodekso derinys paverčia Italijos socialinę ekonomiką labai reguliuojamu ir novatorišku sektoriumi, galinčiu patenkinti besivystančios visuomenės poreikius.

3.3.2. Pagrindinės ekosisteminių paslaugų institucijų rūšys (socialiniai kooperatyvai, asociacijos, fondai, savitarpio pagalbos draugijos, NVO)

Italijoje socialinę ekonomiką sudaro skirtingi subjektai, veikiantys skirtinguose sektoriuose, siekdami skatinti socialinę ir ekonominę gerovę.

Pagrindiniai socialinės ekonomikos kursų tipai yra šie:

1- Socialiniai kooperatyvai

Socialiniai kooperatyvai Italijoje yra ne pelno siekiančios įmonės, siekiančios patenkinti kolektyvinius poreikius ir siekti socialinių tikslų, tokių kaip bendruomenės integracija ir klestėjimas. Šias organizacijas reglamentuoja Įstatymas Nr. 381/1991, kuriame išskiriami 3 kooperatyvų tipai:

- A tipas: A tipo kooperatyvai yra orientuoti į socialinių, sveikatos, švietimo ir mokymo paslaugų valdymą. Pavyzdžiui, jie teikia pagalbą pagyvenusiems, neįgaliesiems ar socialiai remtiniams žmonėms per dienos centrus, slaugos namus ir šeimos namus. Jie taip pat aktyviai veikia švietimo sektoriuje, kovodami su tokiais reiškiniais kaip mokyklos nebaigimas ir remdami profesinį mokymą.
- B tipas: B tipo kooperatyvai siekia sudaryti užimtumo galimybes palankių sąlygų neturintiems asmenims, įskaitant fizinę ir psichinę negalią turinčius asmenis, socialinius ar ekonominius sunkumus patiriančius asmenis ir kitas pažeidžiamas grupes. Jie užsiima įvairia gamybine veikla (žemės ūkio, pramonės, prekybos ir paslaugų), kuria siekiama įtraukti šių kategorijų žmonių darbo jėgą.
- Mišrūs kooperatyvai: mišrūs kooperatyvai (A + B tipas) yra kooperatyvai, kuriuose socialinės ir sveikatos priežiūros paslaugos (A tipas) ir profesinė integracija (B tipas) egzistuoja kartu, siekiant pasiūlyti platesnį paslaugų spektrą ir veiksmingiau reaguoti į bendruomenės poreikius.

Socialiniai kooperatyvai yra vienas dinamiškiausių ir esminių Italijos socialinės gerovės sistemos ir socialinės ekonomikos elementų. Šios įmonės, turinčios daugiau nei 15 000 aktyvių kooperatyvų, rūpinasi 12 % Italijos gyventojų ir daro didelę įtaką sveikatos, darbo, švietimo ir socialinės paramos srityse³³. Per pastaruosius penkerius metus socialiniai kooperatyvai sukūrė daugiau kaip 50 000 naujų darbo vietų ir įdarbino apie 480 000 darbuotojų, iš kurių daugiau kaip 50 proc. yra moterys. Kooperatyvuose dirba apie 78 000 socialiai remtinų žmonių.

Įvedus bendrą nacionalinį trečiojo sektoriaus registrą (RUNTS), socialiniai kooperatyvai sudaro apie 90 proc. registruotų socialinių įmonių, o tai dar labiau sustiprina jų dominuojantį vaidmenį Italijos socialinėje ekonomikoje.

2- Asociacijos

Asociacijos yra ne pelno organizacijos, sudarytos iš asmenų ar subjektų, siekiančių bendrų tikslų, dažnai susijusių su socialiniais, kultūriniais, aplinkosaugos ar sporto klausimais. Jų valdymas yra demokratiškas, o nariai aktyviai dalyvauja priimant sprendimus per visuotinį susirinkimą, kuriame kiekvienas narys turi teisę balsuoti, nepriklausomai nuo nario mokesčio. Šios organizacijos gali turėti skirtingus tikslus:

- Savanoriškos asociacijos: teikia pagalbą pažeidžiamiems žmonėms, pavyzdžiui, pagyvenusiems žmonėms, neįgaliesiems ir šeimoms, kurioms reikia pagalbos, dažnai dalyvauja sveikatos ir socialinės paramos veikloje. Jie yra pagrindinis Italijos klestėjimo ramstis.
- Kultūros asociacijos: skatina meninę, edukacinę ir rekreacinę veiklą organizuojant kultūrinius renginius ir renginius, skirtus pilietinei veiklai ir asmeniniam tobulėjimui remti.
- Sporto asociacijos: jos skatina socialinę įtrauktį ir sveikatą per sportą, vadovauja mėgėjų komandoms ir skatina sporto renginius vietos ir nacionaliniu lygmenimis.
- Socialinės skatinimo asociacijos: Jos orientuotos į socialiai naudingos veiklos skatinimą nariams ar trečiosioms šalims ne pelno pagrindu. Jie gali organizuoti

³³ Gyvenimas (2021) Iš socialinių kooperatyvų gerovės 12% italų. Gyvenimas. [https:// www.vita.it/dalle-cooperative – socialinė parama 12 italų/](https://www.vita.it/dalle-cooperative-socialine-parama-12-italu/)

kultūrinę, poilsinę, sportinę, švietimo, aplinkosaugos veiklą ir kt., kad pagerintų gyvenimo kokybę ir skatintų socialinę sanglaudą.

Socialinės skatinimo asociacijos, skirtingai nei kitos asociacijos, naudojami ypatingomis privilegijomis ir turi galimybę naudotis tam tikromis viešosiomis lėšomis.

Asociacijos yra pagrindinis trečiojo sektoriaus elementas Italijoje, prisidedantis ne tik prie gyvenimo kokybės gerinimo teikiant pagrindines paslaugas, bet ir skatinant socialinę sanglaudą bei bendruomenės plėtrą.

3- Savanoriškos organizacijos (VPO)

Savanoriškos organizacijos yra trečiojo sektoriaus subjektai, reglamentuojami Trečiojo sektoriaus kodeksu (Įstatyminis dekretas Nr. 117/2017), kuris iš pradžių buvo nustatytas Įstatymu Nr. 266/1991. Šios organizacijos, paprastai įsteigtos kaip asociacijos, vykdo visuotinės svarbos veiklą, daugiausia trečiųjų šalių naudai, daugiausia naudodamos savo narių savanorišką darbą. Jų tikslas – patenkinti konkrečius socialinius ir ekonominius poreikius nemokamai ir nemokamai prisidedant savanoriams.

Skirtingai nuo savanoriškų asociacijų, kurios yra bendresnės ir ne visada struktūrizuotos, VO turi atitikti specialius teisinius reikalavimus, kad būtų oficialiai pripažintos. Savanoriškos organizacijos teikia esminę paramą įvairiose srityse, įskaitant sveikatos, socialinę ir psichologinę priežiūrą, prisidedant prie socialinės sanglaudos ir solidarumo tinklų plėtros.

Mokytojai vaidina svarbų vaidmenį Italijos visuomenėje, prisidedami prie bendruomenės gerovės įvairiais kanalais:

- Socialinė parama: nemedicininės organizacijos teikia pagrindines paslaugas pažeidžiamiesiems žmonėms, tokiems kaip pagyvenę žmonės, neįgalieji ir finansinių sunkumų patiriančios šeimos.
- Socialinės sanglaudos skatinimas: jie kuria solidarumo tinklus, skatinančius socialinę įtrauktį, įtraukiant įvairių amžiaus grupių ir sluoksnių žmones.
- Švietimas ir informuotumo didinimas: jie skatina informuotumo kampanijas tokiais klausimais kaip aplinka, žmogaus teisės ir visuomenės sveikata.
- Bendradarbiavimas su valstybinėmis institucijomis: Mokytojai bendradarbiauja

su valstybinėmis institucijomis, kad užpildytų valstybės teikiamų paslaugų spragas, didintų socialinės gerovės sistemos efektyvumą.

Todėl savanoriškos organizacijos yra svarbus trečiojo sektoriaus ramstis, padedantis kurti įtraukesnę ir palaikančią visuomenę.

4- Pamatai

Fondai yra privatinės teisės subjektai, turintys turto, skirto viešojo intereso tikslams pasiekti, pavyzdžiui, moksliniams tyrimams, socialinei paramai ar kultūros skatinimui. Skirtingai nuo asociacijų, fondai turi stabilesnę ir pastovesnę struktūrą, o jų turto valdymas patikėtas direktorių valdybai, o ne narių susirinkimui.

Pamatai gali būti įvairių tipų:

- Kultūros fondai: remti meno ir kultūros paveldo populiarinimą ir apsaugą finansuojant muziejus, parodas ir edukacinius projektus.
- Mokslinis fondas: jie prisideda prie mokslinių tyrimų ir inovacijų investuodami į projektus, susijusius su sveikata, mokslu ir technologijomis.
- Socialiniai fondai: jie veikia vietos lygmeniu, kad paremtų konkrečių teritorijų ekonominį ir socialinį vystymąsi, dažnai remdami socialines ir užimtumo iniciatyvas.

Fondai dėl savo gebėjimo generuoti ir valdyti finansinius išteklius atlieka svarbų vaidmenį remiant ilgalaikius projektus ir prisidedant prie mokslo, kultūros ir socialinės pažangos.

5- Savitarpio pagalbos draugija (SOMS)

Società di Mutuo Soccorso (SOMS) yra viena seniausių socialinės ekonomikos formų Italijoje, įkurta XIX amžiuje, siekiant pasiūlyti ekonominę ir socialinę paramą darbuotojams sunkiais laikais. Remiantis abipusiškumo principu, šios ne pelno organizacijos reikalauja, kad nariai periodiškai mokėtų įmoką į bendrą fondą, kuris gali būti panaudotas, kai reikia, pavyzdžiui, ligos, nelaimingų atsitikimų ar kitų ekonominių ekstremaliųjų situacijų.

Įstatymu Nr. 3818/1886 reglamentuotas SOMS atliko pagrindinį vaidmenį kuriant Italijos socialinės gerovės sistemą prieš įvedant modernias socialinės apsaugos ir paramos formas. Nors atsiradus valstybinėms paslaugoms jų vaidmuo iš dalies

sumažėjo, jos vis dar aktualios įvairiuose sektoriuose, visų pirma papildomos socialinės apsaugos ir sveikatos priežiūros srityse.

Pagrindinės SOMS funkcijos yra šios:

- Sveikatos priežiūra: Jie siūlo sveikatos ir socialines paslaugas nariams ir jų šeimoms, pavyzdžiui, medicininių išlaidų kompensavimą arba galimybę gauti specializuotą priežiūrą.
- Ekonominė parama: Jie teikia dotacijas finansiniams sunkumams įveikti, medicininėms išlaidoms padengti arba pagalbai nelaimingų atsitikimų ar ligos atveju.
- Kultūros ir švietimo skatinimas: SOMS taip pat organizuoja kultūrinę ir sąmoningumo didinimo veiklą sveikatos prevencijos ir solidarumo klausimais, išlaikant abipuses vertybes, kuriomis grindžiamas jų egzistavimas.

Savitarpio pagalbos draugijos suvaidino svarbų vaidmenį Italijos klestėjimo istorijoje. Be tiesioginės paramos darbuotojams, šios organizacijos prisidėjo prie pirmųjų profesinių sąjungų formavimo, skatindamos darbuotojų solidarumą. Net ir šiandien, nepaisant viešosios pagalbos sistemos raidos, jos ir toliau atlieka svarbų vaidmenį teikiant paramą pažeidžiamoje padėtyje esantiems žmonėms, stiprinant socialinę ir bendruomeninę sanglaudą.

Šiandien SOMS prisitaikė prie naujų poreikių, siūlydama papildomas paslaugas ir remdama sveikatos ir socialinius projektus, bendradarbiaudama su vietos valdžios institucijomis, fondais ir kitais organizacijos trečiojo sektoriaus sektoriais. Nepaisant per šimtmečius įvykusių pokyčių, jų solidarumo ir pagalbos funkcija tebėra labai svarbi Italijos socialinei ekonomikai.

6- Nevyriausybinių organizacijų (NVO)

Nevyriausybinių organizacijų (NVO) yra ne pelno siekiančios organizacijos, veikiančios nepriklausomai nuo vyriausybių, siekiančios tarptautinio bendradarbiavimo, žmogaus teisių, aplinkos apsaugos ir humanitarinės pagalbos tikslų. NVO, finansuojamos daugiausia iš privačių aukų ir filantropų aukų, kai kuriais atvejais gali gauti viešąjį finansavimą. Šios organizacijos vadovaujasi stipriais idealais ir yra aktyvios vietiniu, nacionaliniu ir tarptautiniu lygmenimis, siekdamos skatinti

teigiamus ir tvarius pokyčius visuomenėje.

NVO atlieka svarbų vaidmenį keliose srityse:

- Humanitarinė pagalba: Jie teikia pagalbą ekstremaliose situacijose, tokiose kaip stichinės nelaimės ar humanitarinės krizės, siūlydami būtiniausius ir medicininę priežiūrą.
- Tvarumas: Jie įgyvendina projektus, kuriais siekiama pagerinti gyvenimo sąlygas nepalankioje padėtyje esančiose bendruomenėse, sprendžiant tokias problemas kaip skurdas ir infrastruktūros trūkumas.
- Žmogaus teisių apsauga: skatinti ir ginti pagrindines teises, didinti visuomenės informuotumą ir daryti įtaką politikai.
- Aplinkos apsauga: šioje srityje dirbančios NVO yra įsipareigojusios saugoti biologinę įvairovę, kovoti su klimato kaita ir skatinti tvarią ekologinę praktiką.

3.3.3. Institucijų geroji patirtis (San Patrignano bendruomenė, II Solco konsorciumas, Èbbene fondas)

Socialinės ekonomikos organizacijos atlieka svarbų vaidmenį skatinant kolektyvinę gerovę ir darnų vystymąsi. Dalyvaudamos tokiose srityse kaip socialinė gerovė, kultūra, socialinė įtrauktis ir aplinkos apsauga, jos prisideda prie darnesnės ir atsparesnės socialinės struktūros.

Toliau pateikiami keli konkretūs asociacijų, kooperatyvų, fondų ir NVO, įkūnijančių socialinės ekonomikos principus ir parodančių teigiamą poveikį bendruomenei, pavyzdžiai.

1- San Patrignano bendruomenė

San Patrignano³⁴ yra nevyriausybinė organizacija (NVO), pripažinta ir akredituota Jungtinių Tautų, turinti Jungtinių Tautų Ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos specialiojo patarėjo statusą. Ji siūlo platų priklausomybių gydymo paslaugų spektrą,

³⁴ SanPatrignano bendruomenės svetainė: [https:// www.sanpatrignano.org/](https://www.sanpatrignano.org/)

veikiančią pagal integruotą modelį, apimantį socialinį kooperatyvą, socialinį žemės ūkio kooperatyvą, fondą, profesinio mokymo asociaciją ir sporto asociaciją.

1978 m. įkurtas Vincenzo Muccioli Coriano (RN), San Patrignano buvo įkurtas siekiant pasiūlyti konkrečią alternatyvą žmonėms, turintiems priklausomybės problemų, dažnai marginalizuojamiems visuomenės. Šiandien tai yra viena didžiausių atsigavimo nuo priklausomybės bendruomenių Europoje.

San Patrignano stiprybė yra holistinis požiūris, kuris sujungia terapinę reabilitaciją su profesiniu mokymu ir socialine įtrauktimi, sukuriant integruotą reabilitacijos kelią. Esminis aspektas yra tai, kad siūlomas kelias yra visiškai nemokamas, o tai yra stipri įtrauktis ir prieinamumo žinia visiems, kuriems to reikia.

Per daugiau nei keturiasdešimt metų bendruomenė priėmė daugiau nei 26 000 žmonių, garantuodama ne tik kelią į detoksikaciją nuo priklausomybių, bet visų pirma asmeninį atsigavimą, pagrįstą darbu, išsilavinimu ir pagarba sau ir kitiems.³⁵

Šis įsipareigojimas padarė didelį poveikį bendruomenei tiek nusikalstamumo prevencijos, tiek su narkomanija susijusių sveikatos ir socialinių išlaidų mažinimo požiūriu.

San Patrignano poveikis visuomenei yra reikšmingas ne tik nusikalstamumo prevencijos požiūriu, bet ir mažinant sveikatos ir socialines išlaidas, susijusias su priklausomybe nuo narkotikų. 2023 m. jo socialinis poveikis, apskaičiuotas naudojant socialinę investicijų grąžą (SROI), yra 2,63, o tai reiškia, kad už kiekvieną į bendruomenę investuotą eurą sukurama 2,63 euro socialinės vertės grąža³⁶. Tai reiškia, kad investicijos į

Reabilitacija ne tik tiesiogiai naudinga dalyvaujantiems žmonėms, bet ir sukuria

³⁵ Daugiadisciplininis tyrimas apie išlaikymą gydant ir stebint didelę buvusių bendruomenės gyventojų imtį (Oltre la comunità, Franco Angeli editore,) - Urbino ir Pavijos universitetas.

³⁶ San Patrignano bendruomenės 2023 m. socialinė ataskaita (https://www.sanpatrignano.org/wp-content/uploads/2024/05/Bilancio_sociale_Comunita_2023.pdf)

ekonominę vertę visuomenei.

San Patrignano taip pat daro teigiamą poveikį vietos ekonomikai dėl siūlomos gamybos veiklos – nuo žemės ūkio iki vynuogininkystės, nuo amatų iki gastronomijos. Ši veikla ne tik suteikia galimybę svečiams įgyti specifinių įgūdžių, padedančių jiems lengviau integruotis į darbo pasaulį. Tai ne tik padeda asmenims iš naujo atrasti savo vertę ir įgūdžius, bet ir prisideda prie visuomenės požiūrio į narkomanus, pripažįstant juos asmenimis, galinčiais suteikti vertę ir žinias.

San Patrignano taip pat išsiskiria prevencine programa "WeFree" – edukaciniu projektu, įtraukiančiu jaunimą visoje Italijoje, kurio tikslas – didinti informuotumą ir užkirsti kelią priklausomybės rizikai. Kiekvienais metais tūkstančiai studentų dalyvauja edukaciniuose kursuose, skirtuose stiprinti asmeninį sąmoningumą ir atsakomybės jausmą sau ir kitiems.

Todėl San Patrignano poveikis visuomenei yra didelis ir daugialypis: viena vertus, jis reabilituoja žmones taikydamas socialinės ekonomikos modelį, pagrįstą gamyba ir darbu, ir kartu atlieka svarbią švietimo ir prevencinę funkciją. Šis požiūris, apimantis solidarumą, tvarų ekonominį vystymąsi ir socialinę įtrauktį, yra konkretus pavyzdys, kaip socialinė ekonomika gali spręsti kai kuriuos sudėtingiausius ir giliausiai įsišaknijusius šiuolaikinės visuomenės uždavinius.

2- Vagos konsorciumas

Consorzio Il Solco³⁷ yra svarbi teritorinio klestėjimo realybė, daranti didelę įtaką Ravenos provincijai ir kaimyninėms Feraros, Forlio-Česenos ir Rimini provincijoms. Jos misija yra skatinti socialinę ir profesinę pažeidžiamiausių asmenų integraciją.

Turėdama 18 A ir B tipo socialinių kooperatyvų, ji remia pagyvenusius, neįgalius ir socialiai remtinus žmones teikdama įvairias socialinės rūpybos paslaugas, pakartotinio įsidarbinimo būdus ir nuolatinį įsipareigojimą švietimui, reabilitacijai ir savarankiškumui.

³⁷ Consorzio Il Solco svetainė: [https:// www.solcoravenna.it/](https://www.solcoravenna.it/)

Konsorciumo poveikis matomas tų, kuriems buvo suteikta pagalba, gyvenime: pagyvenusių žmonių, kuriems teikiama priežiūra ir paslaugos, kad išlaikytų orų gyvenimą, neįgaliųjų, kurie randa konkrečią paramą kelyje į savarankiškumą, ir nepalankioje padėtyje esančių žmonių, tokių kaip nuteistieji, narkomanai ar psichikos patologijų kenčiantys žmonės, kuriems pavyksta vėl integruotis į darbo pasaulį ir visuomenę per įdarbinimo būdus. Visų pirma, "Solco" įgijo pripažintos patirties profesinės integracijos srityje, padėdama šiems žmonėms ne tik susirasti darbą, bet ir nutiesti asmeninio bei profesinio tobulėjimo kelią, skatinantį tikrą ekonominę ir socialinę emancipaciją.

Vienas novatoriškiausių konsorciumo projektų yra "Būstas pirmiausia" – programa, kuria siekiama padėti žmonėms, atsidūrusiems sunkioje būsto situacijoje, rasti stabilų ir orų sprendimą, viršijantį tradicinę laikinos pagalbos koncepciją. Šis požiūris turi ilgalaikį poveikį, nes jis ne tik suteikia apgyvendinimą, bet ir padeda naudotojams siekti savarankiškumo, remiant darbo paiešką, profesinį mokymą ir socialinę įtrauktį. Konsorciumas kartu su "Associazione Isnet" atliko projekto socialinio poveikio vertinimą, kuris parodė, kad 60 proc. dalyvių pastebėjo sveikatos pagerėjimą, o 74 proc. – užimtumo statusą. Projektas "Pirmiausia būstas" taip pat pasiekė puikų ekonominio poveikio rodiklį. SROI (Social Return On Impact) indeksas yra 1,93, o tai reiškia, kad už kiekvieną investuotą eurą sukurama 1,93 euro socialinės vertės, daugiausia dėl dalyvių įdarbinimo sąlygų gerinimo ir socialinių paslaugų sąnaudų mažinimo.³⁸

Be to, konsorciumas aktyviai dalyvauja socialiniame ūkininkavime, siūlydamas profesinės integracijos galimybes nepalankioje padėtyje esantiems žmonėms, pavyzdžiui, neįgaliesiems ar tiems, kurie anksčiau buvo priklausomi nuo darbo. Per socialinius žemės ūkio kooperatyvus ji plėtoja projektus, kuriuose žemės ūkio gamyba derinama su socialine reabilitacija, skatinant savarankiškumą ir pakartotinį įsidarbinimą. Ji taip pat yra įsipareigojusi gaminti ekologiškus ir nulinės ridos produktus, ypatingą

³⁸ Projekto "Būstas pirmiausia" veiklų socialinio poveikio vertinimas Ravenoje, asociacija "Isnet"

dėmesį skirdama poveikiui aplinkai ir skatindama tvarų modelį, kuris tausoja teritoriją, garantuoja aukštos kokybės maistą ir mažina ekologinį pėdsaką.

Konsorciumas taip pat pirmauja priimant prieglobsčio prašytojus ir tarptautinės apsaugos gavėjus, siūlydamas pagrindines paslaugas, pavyzdžiui, maistą, apgyvendinimą ir sveikatos priežiūrą, taip pat kultūrinės ir profesinės integracijos būdus, kuriais skatinama ilgalaikė integracija. Atlikdama koordinavimo vaidmenį, "Il Solco" palengvina valdžios institucijų, privataus socialinio sektoriaus ir vietos bendruomenės sąveiką, prisidedama prie "pasitikėjimo atmosferos" kūrimo, kuri yra būtina bendrų iniciatyvų sėkmei.

Trumpai tariant, "Il Solco" yra ne tik paslaugų teikėjas, bet ir socialinės transformacijos agentas, turintis gilų ir ilgalaikį poveikį. Skatindamas orumą, savarankiškumą ir įtrauktį, konsorciumas prisideda prie teisingesnės ir palaikančios bendruomenės, kurioje kiekvienas žmogus, nepaisant sunkumų, su kuriais susidūrė, gali rasti savo vietą, kūrimo.

3 - Èbbene fondas

"Èbbene Foundation"³⁹ atstovauja novatoriškam vietos fondo modeliui, kurio požiūris orientuotas į artumą kaip pagrindinę bendruomenių ir teritorijų gerovės vertybę. Jos misija pagrįsta idėja, kad artumas apima visus žmones, todėl kiekvienas žmogus yra neatsiejama generatyvinio socialinio audinio dalis. Pasitelkdamas Bliskospice vietų, centrų ir mazgų tinklą, fondas siekia sukurti sinergiją tarp skirtingų Italijoje veikiančių realiųjų, kaupdamas prasmingą patirtį, turinčią bendrą požiūrį. Šiuo iniciatyvų sisteminimo procesu siekiama užtikrinti, kad kiekvienas žmogus galėtų būti palaikomas jo gyvenimo kelionėje, sudarant individualius gyvenimo planus, kuriuose atsižvelgiama į visus individualius ir šeimos aspektus.

Èbbene fondas yra įsipareigojęs bendradarbiauti, veikdamas kaip skirtingų matricų organizacijų siekių sintezės taškas. Fondas skatina kurti artumo tinklą, kuris persmelkia kiekvieną teritoriją, remdamasis Pilietinės ekonomikos ir artumo paramos

³⁹ "Foundation Well" svetainė: [https:// www.ebbene.org/](https://www.ebbene.org/)

centrų darbu. Pagrindinis Èbbene požiūrio principas yra žiedinė ekonomika, taikoma žmonėms: Fondas tvirtai tiki, kad net ir tie, kuriuos visuomenė laiko "atliekomis", gali tapti pokyčių agentais, prisidedančiais prie bendruomenių tobulėjimo per atgimimo ir asmeninio augimo patirtį.

Vykdydamas simbolinius projektus, tokius kaip "Atkurtos bendruomenės", dėl kurių Mesinoje buvo įkurtas kaimynystės centras, suteikiantis erdvės jaunimui ir suteikiantis jiems galimybę rūpintis savo teritorija, ir "Accùra", socialinės sveikatos centras, skirtas pažeidžiamiems žmonėms Palerme, fondas rodo savo konkretų įsipareigojimą skatinti socialinę įtrauktį ir kolektyvinę gerovę. Be to, įgyvendindama iniciatyvą "Artumo klestėjimas", Èbbene siekia sukurti centrus visoje šalyje, didinant naujų kartų socialinį įsitraukimą ir skatinant jų protagonizmą.

Fondas bendradarbiauja su įvairiais partneriais, spręsdamas iššūkius, su kuriais susiduria pažeidžiami žmonės, įskaitant psichikos sveikatos skyriaus darbuotojus. Vykdydamas šį sinerginį darbą, Èbbene fondas veikia kaip socialinės transformacijos agentas, kai kaimyninių gyventojų klestėjimas vertinamas ne kaip kaina, o kaip ekonominės plėtros varomoji jėga, kuri prasideda nuo žmonių talentų ir veda į tvarią verslo patirtį. Tokiu būdu Fondas prisideda prie teisingesnės, solidaresnės ir įtraukesnės visuomenės kūrimo, garantuodamas kiekvienam žmogui, nepriklausomai nuo sunkumų, su kuriais susiduria, galimybę atsidurti bendruomenėje.

3.3.4. ISNET projekto visuomeniniai tikslai ir mokslinių tyrimų partnerystės

Šiuo projektu Associazione Isnet siekė kelių socialinių tikslų, tvirtai įsipareigojo skatinti Italijos socialinių kooperatyvų socialinę ir darbo integraciją, tikrą socialinės ekonomikos panoramą ir unicum Europos lygmeniu, kad bendruomenės taptų teisingesnės ir palaikančios, gerinant žmonių, kuriems gresia atskirtis, gyvenimo sąlygas.

Projekto metu dalyvaujantys partneriai turėjo galimybę išsamiai suprasti Italijos socialinės ekonomikos sektoriaus ypatumus. Keičiantis gerąja patirtimi ir lankantis Italijos socialiniuose kooperatyvuose, buvo nustatytos problemos ir galimybės, susijusios

su socialinės atskirties riziką patiriančių asmenų, tokių kaip fizinę ir intelektualinę negalią turinčių asmenų, buvusių narkomanų, nuteistųjų ir kitų pažeidžiamų grupių, profesinė integracija.

Mūsų aplankyti Italijos kooperatyvai, daugiausia veikiantys žemės ūkio maisto produktų ir viešojo maitinimo sektoriuose, konkrečiai parodė, kaip galima sukurti darbo rinkoje marginalizuotų žmonių užimtumo galimybes, prisidedant prie jų reintegracijos į darbo rinką ir socialinės įtraukties. Ypač reikšmingas pavyzdys buvo neįgaliųjų reintegracijai į darbo rinką skirtas dienos centras, kuriame paaiškėjo, kad profesinė integracija neapsiriboja užimtumu, bet apima struktūrizuotus asmeninio ir socialinio savarankiškumo ugdymo kelius.

Kitas svarbus dalykas buvo italų socialinių bendradarbių palyginimas su kitų Europos šalių, tokių kaip Lietuva ir Lenkija, socialinių veikėjų kontaktiniais asmenimis. Šie mainai leido sukurti žinių ir patirties tinklą, palengvinantį keitimąsi patirtimi ir bendros geros praktikos priėmimą. Tai prisidėjo prie tvarių socialinės ekonomikos modelių plitimo, sprendžiant tokius klausimus kaip miestų atgaivinimas, kova su švietimo skurdu ir skurdu.

ISNET partnerystė su kitais socialinės ekonomikos subjektais

Italijoje socialinės ekonomikos subjektų partnerystės veikla daugiausia reglamentuojama Trečiojo sektoriaus kodekso 55, 56 ir 57 straipsniais. Šiais straipsniais nustatoma viešojo administravimo institucijų ir trečiojo sektoriaus subjektų bendradarbiavimo teisinė sistema, siekiant skatinti ir įgyvendinti visuotinės svarbos veiklą, pavyzdžiui, socialinę gerovę, socialinę gerovę ir sveikatą, švietimą ir aplinkos apsaugą. Subsidiarumo principu, sustiprintu 2020 m. liepos 1 d. Konstitucinio Teismo sprendimu Nr. 131, pabrėžiama, kad svarbu aktyviai dalyvauti trečiojo sektoriaus subjektams pasitelkiant bendro planavimo, bendro planavimo ir akreditavimo formas, pripažįstant esminį šių subjektų vaidmenį įgyvendinant viešąją politiką.

Be to, Viešųjų pirkimų kodekso (Įstatyminis dekretas Nr. 36/2023) 201 straipsnyje įtraukta socialinės partnerystės sąvoka, kurioje derinamos ir racionalizuojamos

ankstesnės nuostatos dėl administracinių mainų ir horizontaliųjų subsidiarumo priemonių⁴⁰. Ši reguliavimo priemonė sudaro sąlygas valdžios institucijoms ir socialinės ekonomikos subjektams bendradarbiauti valdant žaliąsias erdves, socialinei ir kultūrinei veiklai skirtus pastatus, gerinant miesto apdailą ir įgyvendinant piliečių ar asociacijų pristatomus vietos svarbos darbus. Socialinės partnerystės taip pat suteikia mokesčių lengvatų, nes skatina aktyvų trečiojo sektoriaus subjektų dalyvavimą ir skatina plataus masto visuomenei skirtus projektus.

Konkretus institucijų partnerystės pavyzdys yra ISNET įgyvendinami projektai bendradarbiaujant su vietos valdžios institucijomis, universitetais ir socialiniais kooperatyvais pagal Viešojo administravimo ministerijos Socialinių inovacijų fondą. Šiais projektais buvo siekiama optimizuoti viešąsias išlaidas ir sumažinti intervencijų išlaidas tokiose svarbiose srityse kaip pažeidžiama jaunimo padėtis ir būsto skurdas, taikant novatoriškus metodus. Dalijimasi žiniomis palengvino galimybių studija, kuri leido išsamiai išanalizuoti vietos bendruomenių poreikius, parengti bendrus intervencijos planus ir prognozuoti numatomą poveikį, ypač ekonominiu požiūriu. Bendro projektavimo veikla vyko glaudžiai sinergiškai, ir kiekvienas subjektas pateikė savo patirtį:

Pavyzdžiui, ISNET suteikė savo patirtį socialinio poveikio vertinimo srityje, o vietos valdžios institucijos rėmė analizei reikalingos informacijos paiešką.

Kitos iniciatyvos dar labiau palengvino įvairių dalyvių keitimąsi žiniomis: organizuoti pažintiniai vizitai, kuriuose dalyviai galėjo dalytis gerąja patirtimi, keistis veiklos gairėmis ir gilinti savo kompetencijas. Be šių konfrontacijos vietoje akimirkų, buvo rengiami susitikimai tiek akis į akį, tiek internetu, siekiant bendrai planuoti veiklą ir nustatyti darbo planus, kad būtų galima labiau struktūrizuotai ir koordinuotai bendradarbiauti. Siekiant skatinti nuolatinį ir konstruktyvų dialogą, sudarant palankią aplinką keistis patirtimi, aptarti bendrus iššūkius ir rasti novatoriškus sprendimus, buvo

⁴⁰ Žurnalas "Socialinis verslumas", 2024 m., Luigi Gili, Socialinė partnerystė naujajame viešųjų pirkimų kodekse (<https://www.rivistaimpresasociale.it/forum/articolo/il-partenariato-sociale-nel-nuovo-codice-dei-contratti> – viešasis)

sudaryti darbo stalai, kuriuose dalyvavo viešieji ir privatūs subjektai.

Šios dialogo ir konfrontacijos erdvės atliko esminį vaidmenį stiprinant įvairių dalyvaujančių organizacijų sąveiką, gerinant bendradarbiavimo veiksmingumą ir prisidedant prie didesnės partnerių darnos. Geriausiai vienos organizacijos sukurtus sprendimus sistemingai pritaikė kitos, visada atsižvelgdamos į vietinių kontekstą, kuriuose jie veikė, specifiką ir poreikius.

Be to, kai kuriais atvejais visi partneriai parengė bendras gaires, kuriomis siekiama formalizuoti keitimąsi patirtimi ir užtikrinti, kad sukauptomis žiniomis būtų dalijamasi struktūrizuotai ir prieinamai visiems susijusiems subjektams. Kitais atvejais, ypač kovos su skurdu švietimo srityje projektuose, praktiškesnis būdas buvo paskirti vienos iš organizacijų partnerių vadovą, kuris lankytųsi kitose organizacijose ir surengtų mokymus apie konkrečius įgūdžius, kuriuose jų organizacija buvo geriausia. Šis tiesioginio įgūdžių perdavimo metodas palengvino abipusį tobulėjimą ir sustiprino atskirų organizacijų gebėjimus strateginėse srityse.

Šis bendradarbiavimo metodas leido socialinės ekonomikos organizacijoms efektyviau spręsti kylančius visuomenės iššūkius, pagerinti socialinę įtrauktį, galimybes įsidarbinti ir bendrą aptarnaujamų bendruomenių gerovę. Rezultatas – gilesnis ir ilgalaikis poveikis integruojant geriausią praktiką ir bendradarbiavimą, pagrįstą pasitikėjimu ir dalijimusi žiniomis.

4. Socialinės ekonomikos subjektų partnerystė

Partnerystė socialinėje ekonomikoje

Socialinės ekonomikos partnerystė yra įvairių VUT subjektų, veikiančių tam tikroje srityje, pavyzdžiui, nevyriausybinių organizacijų ar socialinių įmonių m.in, bendradarbiavimo forma. Šių partnerystių tikslas – kartu spręsti socialines ir ekonomines problemas bei plėtoti vietos bendruomenes.⁴¹

Išsamiausia, nors ir gana bendrą vietos partnerystės apibrėžimą galima rasti Darbo ir socialinės politikos ministerijos leidinyje "Bendradarbiaujant į sėkmę". Vietos partnerystė darbo rinkoje. Ši partnerystė suprantama kaip bendradarbiavimo platforma tarp įvairių partnerių, kurie kartu ir sistemingai planuoja, kuria, įgyvendina ir įgyvendina veiklas ir iniciatyvas, skirtas vietos socialinės ir ekonominės aplinkos plėtrai bei vietos tapatybės kūrimui tarp bendruomenės narių.⁴²

Kitaip tariant, vietos partnerystė – tai įvairių grupių, gyvenančių ar veikiančių tam tikroje vietovėje, atstovų bendradarbiavimas, siekiant visapusiškai išnaudoti vietovės potencialą ir spręsti problemas. Pagrindinis vietos partnerystės elementas yra vietos poreikių nustatymas ir jų tenkinimas įgyvendinant iniciatyvas "iš apačios į viršų", įgyvendinamas bendradarbiaujant vietos VUT.

Iki šiol tik viešojo ir verslo sektorių bendradarbiavimas buvo oficialiai reglamentuotas remiantis Viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės įstatymu. Tačiau šiuo metu rengiamas Visuomenės ir socialinės partnerystės įstatymas, pagal kurį nevyriausybinės organizacijos, bažnytinės organizacijos ir grupės, vienijančios vietos bendruomenės atstovus, pripažįstamos socialine puse.⁴³

⁴¹ SGH žurnalai: Majka Łojko, "Vietos partnerystė socialinėje ekonomikoje kaip nauja socialinės sanglaudos kūrimo paradigma", <https://econjournals.sgh.waw.pl/kwes/article/view/196/175>

⁴² Sobolewski A. (red.), Per bendradarbiavimą į sėkmę. Vietos partnerystė darbo rinkoje, Darbo ir socialinių reikalų ministerija, 2007 m., Varšuva, p. 10.

⁴³ 2008 m. gruodžio 19 d. Viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės įstatymas, Dz.U. 2009

4.1. Vietos partnerystės apibrėžimas, ypatybės ir tikslai

Vietos VUT partnerystės ypatumai:

- Savanoriškumas: bendradarbiavimas grindžiamas savanorišku visų dalyvių sprendimu.
- Lygybė: partneriai turi lygias teises ir pareigas.
- Papildomumas: kiekvienas partneris į bendradarbiavimą įneša savo unikalius išteklius, žinias ir patirtį.
- Ilgalaikis: partnerystės dažnai formuojamos ilgesniam laikotarpiui, todėl galima įgyvendinti sudėtingesnius projektus.
- Orientacija į vietos bendruomenės poreikius: Partnerystės veikla siekiama pagerinti konkrečios vietovės gyventojų gyvenimo kokybę.⁴⁴

VUT vietos partnerystės tikslai:

- Vietos ekonomikos plėtra: naujų darbo vietų kūrimas, socialinio verslumo rėmimas.
- Socialinė įtrauktis: socialiai atskirtų žmonių įtraukimas į bendruomenės gyvenimą.
- Gyvenimo kokybės gerinimas: projektų įgyvendinimas švietimo, kultūros, aplinkos apsaugos srityse.
- Socialinio kapitalo stiprinimas: gyventojų pasitikėjimo ir bendradarbiavimo kūrimas.⁴⁵

Kodėl svarbios vietos VUT partnerystės?

- Sinergija: suvieniję jėgas, partneriai gali pasiekti daugiau nei veikdami vieni.
- Holistinis požiūris į problemas: partnerystė leidžia analizuoti problemas iš skirtingų perspektyvų ir įgyvendinti efektyvesnius sprendimus.

Nr. 19, 100 punktas.

⁴⁴ <http://www.espoleczna.spoldzielnie.org/index.php?id1=14>

⁴⁵ <http://www.espoleczna.spoldzielnie.org/index.php?id1=14>

- Piliečių dalyvavimas: Per partnerystę gyventojai daro didesnę įtaką savo miesto plėtrai.
- Efektyvumas: Bendradarbiavimas leidžia geriau išnaudoti turimus išteklius.

Bendradarbiavimo vietos partnerystėse sričių pavyzdžiai:

- Darbo vietų kūrimas žmonėms, kuriems gresia socialinė atskirtis
- Vietinio turizmo plėtra
- Aplinkos apsauga
- Parama senjorams
- Kultūros ir švietimo plėtra

Vietos partnerystė socialinėje ekonomikoje yra veiksmingas būdas spręsti socialines ir ekonomines problemas vietos lygmeniu. Bendradarbiaujant skirtingiems subjektams galima pasiekti didesnę poveikį ir sukurti tvaresnę vystymąsi.⁴⁶

ES organizacijų bendradarbiavimas atneša daug privalumų:

Keitimasis žiniomis: apie veiksmingas socialinės įtraukties strategijas.

Bendras projektų įgyvendinimas: Skirtas vietos bendruomenėms.

Ekosisteminių paslaugų praktikos tobulinimas: pritaikant geriausią praktiką prie vietos poreikių.

4.2. Dalijimasis žiniomis ir patirtimi socialinės įtraukties srityje

Socialinės ekonomikos subjektų keitimasis žiniomis ir patirtimi yra pagrindinis elementas kuriant veiksmingas socialinės įtraukties strategijas. Dirbdamos kartu ir

⁴⁶ Krokuvos regioninis socialinės ekonomikos centras, "Vietos partnerystė socialinėje ekonomikoje"

dalindamosi gerąja patirtimi, organizacijos gali pasiekti didesnę poveikį socialiniams pokyčiams ir pagerinti atskirtų žmonių gyvenimo kokybę.

Žinių ir patirties mainų privalumai

- Padidinkite efektyvumą: Dirbdamos kartu organizacijos gali geriau panaudoti savo išteklius, išvengti klaidų ir pasiekti geresnių rezultatų.
- Inovacijos: Keitimasis žiniomis leidžia atrasti naujus sprendimus ir požiūrį į socialines problemas.
- Stiprinkite savo tinklą: Užmegzdami ryšius su kitomis organizacijomis galite kurti platesnes koalicijas ir išplėsti savo pasiekiamumą.
- Darbuotojų kompetencijų tobulinimas: Dalyvavimas žinių mainų programose leidžia organizacijos darbuotojams tobulėti profesionaliai ir įgyti naujų įgūdžių.
- Visuomenės informuotumo didinimas: dalijimasis patirtimi padeda didinti visuomenės informuotumą apie atskirtų asmenų problemas ir vietos bendruomenių poreikius.⁴⁷

Žinių ir patirties mainų trūkumai

- Požiūrio į darbą skirtumai: skirtingos organizacijos gali turėti skirtingą organizacinę kultūrą, o tai gali apsunkinti bendradarbiavimą.
- Laiko ir išteklių trūkumas: dalijimasis žiniomis reikalauja darbuotojų laiko ir atsidavimo, o tai gali būti sunku organizacijoms, turinčioms ribotus išteklius.
- Intelektinės nuosavybės apsauga: organizacijos gali nenorėti dalytis savo žiniomis ir patirtimi, bijodamos prarasti konkurencinį pranašumą.
- Veiksmingumo vertinimo sunkumai: gali būti sunku įvertinti keitimosi žiniomis programų veiksmingumą, ypač ilgalaikių projektų atveju.⁴⁸

Lenkijos socialinės ekonomikos subjektų keitimosi žiniomis ir patirtimi pavyzdžiai

⁴⁷ Krokuvos regioninis socialinės ekonomikos centras, "Vietos partnerystė socialinėje ekonomikoje"

⁴⁸ <https://www.es.malopolska.pl/publikacje/pobierz/40,estrateg-model-w%C5%82%C4%85czania-ekonomii-spo%C5%82ecznej-do-lokalnych-strategii-i-program%C3%B3w.pdf>

- Bendradarbiavimo tinklai: Lenkijoje yra daug bendradarbiavimo tinklų, jungiančių nevyriausybines organizacijas, socialines įmones ir vietos valdžios institucijas. Tokių tinklų pavyzdžiai: Vietos iniciatyvų tinklas, Nevyriausybinių organizacijų tinklas arba Socialinės ekonomikos tinklas.
- Konferencijos ir mokymai: NVO reguliariai organizuoja konferencijas ir mokymus, kuriuose įvairių organizacijų atstovai gali dalytis savo patirtimi.
- Mentorystės programos: Mentorystės programos leidžia užmegzti santykius tarp patyrusių organizacijos darbuotojų ir pradedančiųjų, o tai leidžia perduoti žinias ir įgūdžius.
- Bendri projektai: bendradarbiavimas įgyvendinant bendrus projektus leidžia keistis žiniomis ir patirtimi praktikoje.⁴⁹

Keitimasis žiniomis ir patirtimi tarp socialinės ekonomikos subjektų yra labai svarbus sektoriaus plėtrai ir efektyviam socialinių tikslų įgyvendinimui. Dirbdamos kartu organizacijos gali geriau reaguoti į visuomenės poreikius, didinti savo poveikį ir prisidėti prie teisingesnės ir tvaresnės visuomenės kūrimo.

4.3. Bendras vietos bendruomenėms skirtų projektų įgyvendinimas

Socialinės ekonomikos subjektų bendradarbiavimas įgyvendinant vietos bendruomenėms skirtus projektus yra vis dažnesnė praktika. Derindamos stipriąsias puses, įvairias kompetencijas ir išteklius, šios organizacijos gali efektyviau reaguoti į visuomenės poreikius, kurti inovatyvius sprendimus ir pasiekti didesnį poveikį vietos plėtrai.

Kodėl verta įgyvendinti bendrus projektus?

⁴⁹ <https://www.gov.pl/attachment/0c441eaa-fcdb-46b5-8454-465dee3cd791>

- Sinergija: sujungus skirtingų dalyvių stipriasias puses galima naudoti papildomus išteklius, padidinti veiklos efektyvumą ir pasiekti geresnių rezultatų.
- Padidinkite pasiekiamumą: bendradarbiavimas leidžia pasiekti platesnę auditoriją ir pristatyti didesnio pasiekiamumo projektus.
- Santykių bendruomenėje stiprinimas: Bendra veikla prisideda prie pasitikėjimo ir bendradarbiavimo tarp skirtingų socialinių grupių kūrimo, o tai lemia socialinio kapitalo stiprinimą.
- Inovacijos: keitimasis idėjomis ir patirtimi skatina naujų, kūrybiškų socialinių problemų sprendimų atsiradimą.
- Visapusiškas požiūris į problemas: bendradarbiavimo dėka galima imtis veiksmų įvairiais lygmenimis, o tai leidžia visapusiškai išspręsti socialines problemas.⁵⁰

Bendrų projektų pavyzdžiai

- Maisto bankai: tai vis populiareesnės bendradarbiavimo formos socialinėje ekonomikoje. NVO, vietos valdžios institucijos, parduotuvės ir maisto gamintojai bendradarbiauja, kad surinktų maisto perteklių ir paaukotų jį tiems, kuriems to reikia.
- Viešųjų erdvių atgaivinimas: Vietos partnerystės dažnai imasi veiksmų, kad pagerintų viešųjų erdvių išvaizdą ir funkcionalumą. Gyventojai, architektai, pareigūnai ir verslininkai dirba kartu kurdami žaliųjų aikščių, žaidimų aikštelių ir dviračių takų projektus.
- Užsieniečių integracija: daugelyje Lenkijos miestų kuriamos partnerystės, padedančios pabėgėliams ir kitiems žmonėms iš užsienio integruotis į vietos bendruomenę. Nevyriausybines organizacijas, mokyklos, biurai ir patys gyventojai kartu organizuoja kalbų kursus, profesines dirbtuves, kultūrinius renginius.
- Vietos turizmo plėtra: vietos partnerystė gali prisidėti prie turizmo skatinimo mažesniuose miestuose. Nevyriausybines organizacijas, vietos verslininkai ir vietos valdžios institucijos bendradarbiauja kurdamos patrauklius turizmo

⁵⁰ <https://www.es.malopolska.pl/publikacje/pobierz/40,estrateg-model-w%C5%82%C4%85czania-ekonomii-spo%C5%82ecznej-do-lokalnych-strategii-i-program%C3%B3w.pdf>

pasiūlymus, organizuojamos kultūrinius renginius ir reklamuojamos vietinius produktus.⁵¹

4.4. Bendradarbiavimo iššūkiai ir kliūtys

Žinojimas apie galimas kliūtis ir problemas, kurios gali kilti kuriant vietos partnerystes, gali padėti jų išvengti ir rasti veiksmingus sprendimus. Dažniausios problemos yra šios:

- Požiūrio į darbą skirtumai: skirtingos organizacijos gali turėti skirtingą organizacinę kultūrą, o tai gali apsunkinti bendradarbiavimą.
- Laiko ir išteklių trūkumas: Bendradarbiavimas reikalauja darbuotojų laiko ir atsidavimo, o tai gali būti sunku organizacijoms, turinčioms ribotus išteklius. Laiko ir noro bendradarbiauti trūkumas dažnai lemia tai, kad bendradarbiavimas egzistuoja tik "popieriuje".
- Intelektinės nuosavybės apsauga: organizacijos gali nenorėti dalytis savo žiniomis ir patirtimi, bijodamos prarasti konkurencinį pranašumą.
- Sunkumai vertinant efektyvumą: Įvertinti bendrų projektų efektyvumą gali būti sunku, ypač ilgalaikių iniciatyvų atveju.
- Nebendradarbiaujanti partnerių organizacinė struktūra.
- Bendravimo ir keitimosi informacija problemos tiek institucijos viduje, tiek tarp partnerių.
- Partnerio veiklos ir bendrų tikslų nežinojimas.
- Nėra konkretaus partnerystės lyderio.
- Prastai apibrėžtas bendras veiksmų tikslas.
- Partnerių interesų konfliktas bendradarbiavimo metu.
- Neefektyvūs veiksmai.⁵²

⁵¹ <https://www.es.malopolska.pl/publikacje/pobierz/40,estrateg-model-w%C5%82%C4%85czania-ekonomii-spo%C5%82ecznej-do-lokalnych-strategii-i-program%C3%B3w.pdf>

⁵² <https://rops.krakow.pl/pliki-do-pobrania/wpis,partnerstwa-lokalne-w-ekonomii-spoecznej,84>

4.5. Ekosisteminių paslaugų veikimo sąlygos Italijoje tarptautinių projektų požiūriu

Pagrindiniai socialinės ekonomikos bruožai Italijoje

Italijoje turime teisės aktus, kurie yra neprilygstami nei Europoje, nei pasaulyje. Viena vertus, turime nuostatas dėl kooperatyvų su artikuliacija ir konstituciniu pagrindu, kurioms būdinga nuoroda į istorinį įstatymą 381/91, kuris nustatė socialinį bendradarbiavimą. Kita vertus, turime trečiąjį sektorių, kurį įstatyminiu dekretu Nr. 117/2017 reguliuoja vieningas korpusas. Kitose Europos šalyse nėra nieko panašaus, o Italija sukūrė kodeksą, apibrėžiantį sistemą, kuri turi savo nuoseklumą ir nuopelnus geriau organizuojant anksčiau suskaidytą sektorių.

1 straipsnis Socialinės įmonės sąvoka ir klasifikacija (Italijos teisėje)

Visi privatūs subjektai, įskaitant įsteigtus Civilinio kodekso V knygoje nustatytais formomis, kurie pagal šio dekreto nuostatas nuolat ir iš esmės vykdo visuotinės svarbos ekonominę veiklą, siekdami ne pelno ir siekdami pilietinių, solidarių ir socialiai naudingų tikslų, taikydami atsakingus ir skaidrius valdymo metodus ir skatindami kuo platesnį darbuotojų dalyvavimą, naudotojai ir kiti suinteresuotieji subjektai savo veikloje, gali įgyti socialinės įmonės statusą.

Trumpai tariant, galima sakyti, kad socialinė įmonė yra trečiojo sektoriaus organizacinis tipas, kurį įstatymų leidėjas specialiai numato ekonominei veiklai vykdyti, nors tokia veikla paprastai neatmetama kitiems trečiojo sektoriaus subjektams (tokiems kaip savanoriškos organizacijos (SB), socialinės skatinimo asociacijos (SDA), filantropiniai subjektai, asociacijų tinklai ir savitarpio pagalbos draugijos). Dėl šios savybės diskusijoje daugiausia dėmesio skiriama socialinėms įmonėms, nagrinėjant jų pagrindines savybes analizuojant normatyvinį diktantą. Jos atlieka svarbų vaidmenį kaip organizuota teisinė formulė, kuria siekiama vykdyti visuotinės svarbos veiklą ir siekti bendrojo intereso tikslų.

Šis modelis su reforma randa naują nuorodą ir konkrečią vietą dėl Įstatyminio dekreto Nr. 112/2017, pagal kurį socialiniai kooperatyvai automatiškai įgyja socialinių įmonių statusą pagal įstatymą, pereinant į specialų įmonių registro skyrių, nereikalaujant teisės aktų pakeitimų. Socialinės įmonės statusą gali įgyti privatūs subjektai ir įmonės, kurios nuolat ir iš esmės vykdo ekonominę veiklą visuotinės svarbos labui, ne pelno ir siekdamos pilietinių, solidarumo ir socialiai naudingų tikslų, kaip apibrėžta Įstatyminio dekreto Nr. 112/2017⁵³.

Bendro pobūdžio veikla laikoma šia veikla:

- Intervencinė veikla ir socialinės paslaugos;
- Intervencinė veikla ir sveikatos priežiūros paslaugos;
- socialinės ir sveikatos išmokos;
- Švietimo, švietimo ir mokymo veikla;
- intervencijoms ir paslaugoms, kuriomis siekiama išsaugoti ir pagerinti aplinkos sąlygas bei rūpestingai ir racionaliai naudoti gamtos išteklius, išskyrus įprastą veiklą, kurią sudaro miesto, specialiųjų ir pavojingų atliekų surinkimas ir perdirbimas;
- Kultūros paveldo ir kraštovaizdžio apsaugos ir puoselėjimo intervencinės priemonės;
- Bakalauro ir magistrantūros studijos;
- Ypatingos socialinės svarbos moksliniai tyrimai;
- Socialinės svarbos kultūrinės, meninės ar rekreacinės veiklos, įskaitant šiame straipsnyje nurodytos savanoriškos veiklos kultūros ir praktikos bei visuotinės svarbos veiklos leidybą, skatinimą ir sklaidą, organizavimas ir valdymas;
- Garso transliavimas bendruomenėse;
- Socialinės, kultūrinės ar religinės svarbos turizmo veiklos organizavimas ir valdymas;

⁵³ Visas tekstas: [įstatyminis dekretas Nr. 112/2017](#)

- popamokinis mokymas, siekiant užkirsti kelią mokyklos nebaigimui ir sėkmingam švietimui bei mokymuisi, užkirsti kelią patyčioms ir kovoti su švietimo skurdu;
- Instrumentinės paslaugos socialinėms įmonėms ar kitiems trečiojo sektoriaus subjektams;
- Vystomasis bendradarbiavimas;
- Komercinė, gamybinė, švietimo ir informacinė, reklaminė, reprezentacinė ir sertifikavimo ženklų licencijavimo veikla, vykdoma sąžiningos prekybos tiekimo grandinėse arba jų naudai;
- Paslaugos, skirtos darbuotojų ir palankių sąlygų neturinčių asmenų įtraukimui ar reintegracijai į darbo rinką;
- Socialinis būstas ir bet kokia kita laikina būsto veikla, skirta socialiniams, sveikatos, kultūriniais, švietimo ar užimtumo poreikiams tenkinti;
- humaniškas migrantų priėmimas ir socialinė integracija;
- Mikrokreditai;
- Socialinis žemės ūkis;
- Mėgėjų sporto veiklos organizavimas ir valdymas;
- Nepanaudoto viešojo turto arba organizuoto nusikalstamumo konfiskuoto turto pertvarkymas.

Visuotinės svarbos įmonės veikla laikoma pagrindiniu tikslu, kai jos pajamos viršija septyniasdešimt procentų visų pajamų. Visuotinės svarbos veikla, neatsižvelgiant į jos tikslą, taip pat laikoma ekonomine veikla, kurioje, siekiant pilietinių, solidarumo ir socialiai naudingų tikslų, įdarbinami darbuotojai, esantys labai sunkioje padėtyje, neįgalieji arba tarptautinės apsaugos gavėjai, benamiai, esantys skurde, dėl kurio neįmanoma rasti ir išlaikyti savarankiškos gyvenamosios vietos.

Generatyvumas, suprantamas kaip gebėjimas rasti naujus sprendimus bendruomenės gyvenimui, yra aspektas, įrašytas į normatyvinius diktatus, gebėjimą pasiekti pilietinius, solidarius ir socialiai naudingus tikslus, kurių reikalaujama tokio tipo įmonėms. Tai tikslai, kurių atsakymai yra mobilūs, atsirandantys dėl to, kad patys socialinės struktūros poreikiai ir reikalavimai nuolat keičiasi.

Pateikti argumentai rodo, kad susiduriame su ekonominiu modeliu, kurio veiksmų "programinė įranga" yra vienoda visoms jį sudarančioms organizacijoms, susidedanti ne iš pelno ir turto paskirstymo, o iš asmens pirmenybės prieš kapitalą, demokratinio ar dalyvaujamojo valdymo principų. Manoma, kad pradėdant nuo kitokio ekonomikos būdo, taip pat galime permąstyti institucijų ir socialinės sanglaudos klausimą. Todėl svarbu pabrėžti ekonominį aspektą.

****Šiame kontekste yra daug aspektų, dėl kurių socialinės įmonės-kooperatyvai yra nepriklausomi ir unikalūs ekonominiai reiškiniai, galintys įsikišti į socialinius poreikius taikant novatorišką požiūrį:**

- jos dažnai kuriamos "iš apačios" pilietinės visuomenės lyderių iniciatyva, kai kuriais atvejais kartu su savanoriška veikla ir jau įsteigtomis asociacijomis;
- jie gali derinti ekonominius, socialinius ir dalyvaujamuosius aspektus taip, kad jie nebūtų dirbtiniai, bet konkrečiai įtraukti į socialines ir ekonomines aplinkybes;
- įvertinti santykių aspektus, nuolat sutelkiant dėmesį į žmogiškąjį faktorių;
- pabrėžti piliečių, kaip asmenų, galinčių aktyviai dalyvauti sprendžiant socialines problemas, iniciatyvą;
- skatinti suinteresuotųjų subjektų dalyvavimą dalyvaujamaisiais sprendimų priėmimo procesais, vietos įsisknijimu, atsirandančiu dėl konkrečių žinių apie konkrečios srities stipriąsias ir silpnąsias puses;
- plėtoti subjektų ir organizacijų, kurios nėra socialinės bazės dalis, tinklus, glaudžiai bendradarbiaujant su vietos suinteresuotaisiais subjektais ir jų poreikiais.**

Socialinių kooperatyvų pasaulis yra gyva realybė, kurioje 7,2 milijono žmonių rūpinasi 15 000 aktyvių socialinių kooperatyvų mūsų šalyje, kurie rūpinasi 12 procentų gyventojų, o tai iš tikrųjų yra Italijos socialinės gerovės sistemos stuburas. Naujos kultūrinės ir ekonominės paradigmos nešėjai, socialinių kooperatyvų dėka socialinė gerovė tapo verslu. Ir tai įvyko dėl dėmesio moterims ir ypač jaunimui. Socialiniuose kooperatyvuose dirba daugiau kaip 480 000 žmonių, iš kurių daugiau kaip 50 proc. yra moterys, o per pastaruosius penkerius metus sukurta 50 000 darbo vietų. 78 tūkst. žmonių dirba fizinės, psichinės ir socialinės negalios sąlygomis (40 tūkst. neįgaliųjų, 18

tūkst. neįgaliųjų ir daugiau nei 20 tūkst. kitų rimtų problemų turinčių žmonių). Pradėjus veikti Bendram nacionaliniam trečiojo sektoriaus registrai (RUNTS), socialiniai kooperatyvai pagal l.381/91 sudaro apie 90 proc. visų socialinių įmonių, o likę 10 proc. yra nesocialiniai kooperatyvai.

Kalbant apie 49 proc. socialinių įmonių, veikiančių tipiniuose socialinės globos sektoriuose, valdo socialines paslaugas, tokias kaip pagyvenusių žmonių ir neįgaliųjų dienos centrai, socialinis būstas senyvo amžiaus žmonėms ir neįgaliesiems, šeimos namai. Kita veiklos sritis – silpnųjų ir neįgaliųjų profesinė įtrauktis (12,2 proc.), kultūros ir sporto paslaugos (6,1 proc.), maitinimo, svetingumo ir turizmo skatinimo paslaugos rajone (4,3 proc.). Taigi Italijos socialiniai kooperatyvai atlieka pagrindinį vaidmenį tokiuose pagrindiniuose sektoriuose kaip darbas, sveikata, švietimas, aplinka, priežiūra, mokymas ir neįgaliųjų profesinė įtrauktis. Kalbama apie kovos su mokyklos nebaigimu, kovos su maisto stygiumi ir darbo su pažeidžiamais žmonėmis svarbą sistemoje, kuri linkusi atskirti ir marginalizuoti asmeninių sunkumų turinčius žmones.

5. Geroji patirtis partnerių organizacijose

Geriausios praktikos samprata kyla iš verslo vadybos mokslo pasiekimų. Jo idėja gali būti atsekta nuo Tayloro, kuris vartojo terminą "vienas geriausias būdas" (Kanigel, 1997). Šiuolaikinės gerosios praktikos studijos pasirodė XX amžiaus devintajame dešimtmetyje, pavyzdžiui, T. J. Peterso ir R. H. Watermano darbai (1982). 1990-aisiais, plėtojant naujojo viešojo valdymo koncepciją viešosiose institucijose, geriausia praktika pradėta tapatinti su viešuoju sektoriumi.⁵⁴

5.1. Kokia yra geroji patirtis ir jos kriterijai NVO?

Paprastai kalbant, "geroji praktika" yra visi sprendimai ir būdai, pranokstantys įprastomis priemonėmis pagrįstus sprendimus. Gerai aprašyti, jie yra pavyzdys ir atskaitos taškas kuriant ir įgyvendinant panašius sprendimus kitose nevyriausybinėse organizacijose. Jie reiškia procedūras, metodus, procesus, programas, iniciatyvas, o kartais ir transformacijas ar naujoves.

Galima sakyti, kad "geroji praktika" apibrėžia veiksmą, kuris davė konkrečių, teigiamų rezultatų, turi naujovių elementų, yra patvarus ir pakartojamas ir gali būti taikomas panašiomis sąlygomis kitur arba kitų subjektų.⁵⁵

⁵⁴ GERAS PR AKTYKI TOBULINANT VERSLO PROCESUS dr Renata Brajer-Marczak Studia Informatica Pomerania nr 1/2017 (43) | www.wnus.edu.pl/si | DOI: 10.18276/si.2017.43-02 | 15–25

⁵⁵ Inovatyvumas socialinės ekonomikos subjektuose Lenkijoje. Kokybinis tyrimas. Arkadiusz Karwacki, Aldona Glińska-Neweś Social Economy Nr. 2/2015, p. 21–42 ISSN: 2081-321X, eISSN: 1898-7435 DOI: 10.15678/ES.2015.2.02

NVO gerosios praktikos kriterijai

Straipsnyje "Verslumas ir socialinė nauda: gerosios praktikos nustatymas ekonomikoje" siūlomi šie gerosios praktikos atrankos kriterijai

Efektyvumas: prielaidų įgyvendinimas, planų įgyvendinimas, organizacijos misijos įgyvendinimas, planų ir tikslų susiejimas, indėlis į tolesnę plėtrą, aplinkos atpažinimas atliekant tyrimus, pokalbis su projektų adresatais ir informacijos apie tikruosius žmonių poreikius rinkimas.

1. Planavimas: situacijos ir sąlygų analizė, veiksmų strategijos parengimas ir operatyvinių veiksmų plano parengimas.
2. Inovatyvumas: siūlomos praktikos naujumo lygis.
3. Efektyvumas: kokybinė ir kiekybinė materialijų (finansų, technologijų, infrastruktūros) ir nematerialijų (žmogiškojo ir socialinio kapitalo) išteklių naudojimo analizė ir analizė.
4. Atspindys: vertinimo priemonių buvimas ir jų taikymas, priemonių objektyvumo vertinimas, vertinimo rezultatų naudojimas veiklai tobulinti.
5. Universalumas: gebėjimas pritaikyti užbaigtus projektus prie naujų ar panašių sąlygų ir kontekstų arba naudoti juos kaip įkvėpimo šaltinį.
6. Etika: siūlomo veiksmo atitiktis įstatymams ir moralės normoms, galiojančioms tam tikroje visuomenėje, pramonės šakoje ar veiklos srityje, geras organizacijos įvaizdis.
7. Verslumas: naudingumas įgyvendinant misiją, turint "verslo liniją", finansinę nepriklausomybę, veikimą nišinėje rinkos srityje, ekonominį racionalumą, pripažįstant naudos gavėjų ir klientų grupę.
8. Socialinės naudos realizavimas: darbo vietų kūrimas, projekto poveikis paramos gavėjų nepriklausomumui, praktikos adekvatumas poreikiams, kokybiškų paslaugų teikimas.⁵⁶

⁵⁶ Karwińska A., Wiktor D. (2008), Verslumas ir socialinė nauda: gerosios praktikos nustatymas, Socialinės ekonomikos tekstai, Nr. 6 (p. 6-8):

5.2. Naujoviškos praktikos diegimas

Inovatyvios praktikos diegimas NVO organizacijoje duoda daug naudos. Geroji praktika dažnai numato naujų sprendimų, technologijų ar procesų, kurie gali prisidėti prie inovacijų augimo ir organizacijos pagreitio, diegimą.

Verta prisiminti, kad geroji praktika, veiksminga vienoje organizacijoje, nebūtinai turi būti veiksminga kitoje. Kiekviena organizacija turi savo unikalius poreikius, tikslus ir sąlygas, į kuriuos reikia atsižvelgti įgyvendinant gerąją praktiką.

Reikėtų pabrėžti, kad ne visos vienoje organizacijoje nustatytos gerosios praktikos gali būti automatiškai taikomos kiekviename kitame subjekte, o tai lemia unikalūs elementai, apibūdinantys atskirų organizacijų socialinę-ekonominę ar institucinę aplinką.⁵⁷

5.3. Atvejų analizė – geroji NVO patirtis Lenkijoje

5.3.1. Socialinė įmonė "Konflikto virtuvė" (KK)

"Kuchnia Konflikto" (KK) yra neeilinė socialinė įmonė, įsikūrusi Varšuvoje, derinanti virtuvę su socialine misija. Žemiau pateiksiu pagrindinę informaciją apie jos veiklą, istoriją, misiją ir pasiekimus.

"Conflict Kitchen" pradėjo veikti 2016 m., iš pradžių sezoniškai veikė vasarą. Sutelktinio finansavimo kampanijos ir meno kūrybinių aukciono Varšuvos modernaus meno

⁵⁷ Galutinė ataskaita Sumanios specializacijos stebėsenos sistemų ir verslumo atradimo proceso lyginamoji analizė regioniniu lygmeniu Autoriai: dr. Marcin Pierzchała – pagrindinis tyrėjas, dr. Tomasz Geodecki, Wojciech Onyszków, Agnieszka Otręba-Szklarczyk, Wacław Piekara, Karolina Roźniatowska, Marcin Rzepka, Magda Szczypka, dr. Dariusz Szklarczyk, dr. Roksana Ulatowska Bendradarbiavimas: Marta Lesiak, Jacek Pokorski, Jacek Szut (PARP)

muziejuje dėka buvo galima surinkti lėšų maisto sunkvežimiui ir jo įrangai įsigyti, taip pat darbuotojų profesiniam mokymui. 2016 m., laimėjusi "CEE Starters" konkursą, ji įsigijo rėmėjų, kurie padėjo atidaryti nuolatinį restoraną Varšuvos centre.

Konfliktų virtuvės misija orientuota į pabėgėlių ir imigrantų profesinį aktyvinimą ir integraciją į darbo rinką. Bendrovė siekia:

- **Stereotipų apie užsieniečius ir pabėgėlius laužymas.**
- **Skatinti bendradarbiavimą** tarptautinėje ir daugiakultūroje komandoje.
- **Parama pabėgėliams** darbo rinkoje užtikrinant saugią ir nediskriminuojančią darbo aplinką.
- **Bendruomenės ir susitikimų vietos kūrimas** kovojant su užsieniečių vienatve ir socialine atskirtimi.

KK darbuotojai įgyja naujų profesinių įgūdžių, tobulina lenkų kalbą ir integruojasi į bendruomenę, o tai padeda atgauti savivertę ir pasitikėjimą savimi. Įmonė taip pat organizuoja konsultacinius susitikimus pabėgėliams, padedančius jiems spręsti kasdienes problemas, tokias kaip būsto paieška, gyvenimo aprašymų rašymas ar dokumentų vertimas. Ji taip pat remia juos smurto artimoje aplinkoje atvejais, užmegzdama ryšius su atitinkamomis organizacijomis.

Nors KK yra nedidelė įmonė, joje dirba 10 žmonių, per dieną aptarnauja apie 35 klientus ir aptarnauja apie 40 pabėgėlių. Įmonė yra savarankiška, nors ir neduoda daug pelno.

Kultūros centras yra pelnės daugybę apdovanojimų ir apdovanojimų, kurie patvirtina jo veiklos efektyvumą:

- **2018 m.:** "Metų atradimo" apdovanojimas Jaceko Kurońo konkurse už geriausią metų socialinę įmonę ir KK įkūrėjos Jarmilos Rybickos apdovanojimas konkurse "Metų verslininkė".
- **2017 m.:** "Metų socialinė iniciatyva" "National Geographic Traveler" konkurse ir "Rezidentų apdovanojimas" konkurse "S3KTOR 2017".

- **2016 m.:** Specialusis žurnalo "Aktivist" apdovanojimas "Nocny Marek", pergalė "CEE Starters" konkurse, "Lord's Skin Award 2016" ir "Ashoka Foundation" apdovanojimas kaip geriausias socialinis startuolis.

KK efektyviai identifikuoja ir sprendžia socialinės atskirties, nedarbo ir migrantų diskriminacijos darbo rinkoje problemas. Jis reguliariai stebi ir vertina savo darbo efektyvumą per apklausas ir darbuotojų susitikimus, o tai leidžia nuolat pritaikyti veiklą prie darbuotojų ir klientų poreikių. KK verslo modelis, pagrįstas kulinarine veikla, yra novatoriškas ir gali būti pakartotas kitur.

Ateityje KK planuoja diversifikuoti finansavimo šaltinius ir tobulinti savo verslo modelį, ieškodama papildomų lėšų iš dotacijų ir nacionalinių bei Europos institucijų. Įmonės tikslas – remti užsieniečius ir socialinę atskirtį patiriančius žmones, kad jie galėtų įgyvendinti savo ateities planus ir idėjas, nebūtinai susijusias su darbu gastronomijos srityje.

"Conflict Kitchen" yra puikus pavyzdys, kaip įmonė sėkmingai derina verslo tikslus su socialine misija, remdama pabėgėlių ir imigrantų integraciją ir profesinį aktyvumą.⁵⁸

Prielaidos ir metodika: "Konfliktų virtuvė" (KK) yra socialinė įmonė, siekianti profesionaliai aktyvinti pabėgėlius ir integruotis į darbo rinką ir visuomenę. Katalikų Bažnyčia vykdo savo misiją:

- 1 Restoranas ir maitinimas: siūlomi vegetariški patiekalai, įkvėpti įvairių pasaulio šalių virtuvių, dažnai paveiktų konfliktų.
- 2 Kulinarijos seminarai ir mokymai: seminarų ir mokymų organizavimas, leidžiantis pabėgėliams įgyti naujų profesinių įgūdžių ir integruotis į vietos bendruomenę.
- 3 Konsultavimas ir parama: pagalba pabėgėliams sprendžiant kasdienes problemas, pavyzdžiui, ieškant būsto, pildant PVM deklaracijas, rašant gyvenimo aprašymus, taip pat krizinėse situacijose, pavyzdžiui, smurto šeimoje.

⁵⁸ SOCIALINIŲ ĮMONIŲ GEROJI PRAKTIKA Tarptautinės ataskaitos apie sėkmingas istorijas ir rekomendacijas socialinio verslumo stiprinimui I priedas Aplinkos apsaugos institutas – Nacionalinis tyrimų institutas (Lenkija) Fondas "Privataus verslo ir demokratijos institutas" (LENKIJA) Emphasys centras (KIPRAS) DIMITRA Education & Consulting SA (GRAIKIJA) Social Enterprise International Ltd (JK) Tiber Umbrija Comett švietimo programa (ITALIJA) Varšuva, 09.2020

Įgyvendinimo nauda ir rezultatai

1. Pabėgėliai įgyja finansinio stabilumo ir naujų įgūdžių, o tai padidina jų galimybes darbo rinkoje.
2. KK darbuotojai turi galimybę tobulinti lenkų kalbą ir kartu kurti edukacinę bei kultūrinę programą.
3. CK veikla griaua neigiamus stereotipus apie užsieniečius, skatina teigiamą bendradarbiavimo tarptautinėje komandoje pavyzdį.
4. KK siūlo pagalbą tokiose situacijose kaip smurtas artimoje aplinkoje ar teisinės problemos, dirbant su atitinkamomis organizacijomis.
5. Buvę KK darbuotojai dažnai tampa nepriklausomi ir siekia profesinės karjeros arba kuria savo verslą.

Galimybė perkelti į kitas organizacijas

KK verslo modelis sukurtas taip, kad būtų atvirojo kodo, o tai reiškia, kad jį gali sėkmingai naudoti ir atkartoti kitos organizacijos. KK siūlo paramą ir praktines žinias kitiems, norintiems atidaryti panašų verslą. Inovatyvus socialinių problemų sprendimo modelis per kulinarinę veiklą, dirbtuves ir maitinimo paslaugas gali būti pritaikytas skirtingiems vietos kontekstams, kur yra panašios pabėgėlių ir užsieniečių integracijos problemos.⁵⁹

⁵⁹ <https://kuchniakonfliktu.pl/> pasiekta 2024-08-01

5.3.2. Socialinis kooperatyvas "Siedlisko" (Mūsų mylimi namai)

Mūsų mylimi namai - socialinis kooperatyvas "SIEDLISKO"

Lenkijos realybėje intelekto negalią turintys žmonės neturi daug darbo galimybių. Jiems reikia tinkamos paramos, kurios jie paprastai negali gauti iš darbdavių. Neįgalūs jaunuoliai dažniausiai lieka namuose nedirbdami, o tai lemia socialinę izoliaciją ir įvairių formų atskirtį. Siekiant kovoti su tokiomis situacijomis, prieš 14 metų Opolės regione buvo įkurta unikali asociacija. Dėl jo veiksmų po kelerių metų buvo atidaryti pirmieji slaugos namai Lenkijoje, kuriuose apie 60% darbuotojų buvo neįgalieji.

Socialinio kooperatyvo "Siedlisko" ištakos siekia 2006 m., kai Zawadzkie, Opolės vaivadijoje, buvo įkurta Siedlisko pagalbos neįgaliesiems asociacija. Iniciatyvos sukurti buveinę ėmėsi psichikos negalią turinčių vaikų ir jaunuolių mokytojai, tėvai ir globėjai. Įkūrėjai norėjo sukurti aktyvaus šios grupės nepriklausomumo palaikymo modelį ir tuo pačiu išspręsti profesinio pasyvumo problemą. Iš pradžių organizacija daugiausia dėmesio skyrė veiklai, kuria siekiama suvienodinti vaikų, jaunimo ir specialiųjų mokyklų komplekso absolventų švietimo galimybes Zawadzkie socialinės globos namuose. Buvo organizuotos edukacinės, gydomosios ir poilsinės išvykos, gauta lėšų vaikų gydymui. Asociacija užmezgė draugiškus ryšius su Strzelce rajone veikiančiomis institucijomis ir organizacijomis bei vietos bendruomene, o tai prisidėjo prie nuolatinės jos plėtros. Netrukus Siedlisko valdžia pradėjo stengtis atidaryti pagyvenusių ir lėtinių ligonių centrą, kuriame žmonės su negalia rastų darbą. Tai truko 6 metus. Slaugos namų įkūrimas buvo įmanomas dėl vietos valdžios institucijų palankumo (Kolonowskie savivaldybė lengvatinėmis sąlygomis pardavė uždarytą pradinės mokyklos pastatą, esantį Staniszcze Wielkie 2010 m.) ir bendro finansavimo iš Europos regioninės plėtros fondo pagal Lenkijos ir Čekijos Respublikos bendradarbiavimo per sieną 2007–2013 m. programą. "Siedlisko" buvo įkurta 2015 m. liepos 1 d., vykdant veiklą visą parą teikiant pagyvenusių ir lėtinių ligonių priežiūros paslaugas, taip pat maitinimo paslaugas, kurios yra pagrindinis

organizacijos pajamų šaltinis, padengiantis visus jos įsipareigojimus, kylančius iš jos veiklos. Abiejose pramonės šakose žmonės su negalia dirba prižiūrimi kvalifikuoto personalo. Jie dirba pagalbinėse pareigose, susijusiose su pagrindinės priežiūros veikla ir gastronomija, pvz., daržovių lupimu, valymu, indų plovimu ir kt.

Šiuo metu įmonėje dirba 24 senjorai, dirba 31 žmogus, iš kurių 24 yra socialinės atskirties rizikos asmenys. Teikdama maitinimo paslaugas, "Siedlisko" bendradarbiauja su vietinėmis mokyklomis, darželiais ir ligoninėmis, pvz., Ozimeke. Įmonė patiekia apie 600 patiekalų per dieną. Tiek senjorams slaugos namuose, tiek visiems klientams, besinaudojantiems maitinimu, įmonė siūlo aukštos kokybės paslaugas. Virtuvės koncepcija pagrįsta sveiku ir natūraliu maistu, be konservantų ir stipriklių, kuris atitinka šiuolaikines vartotojų tendencijas ir lemia daugybę užsakymų.

Siedlisko slaugos namai yra ne tik pirmasis toks kompleksas Opolės regione, bet ir unikali idėja nacionaliniu mastu. Įmonė profesionaliai aktyvina žmones su negalia, sukuria puikias sąlygas ir vietą senjorams, įgalina integraciją į vietos bendruomenę.

Idėja sujungti dvi grupes, kurioms gresia atskirtis ir marginalizacija, iki šiol pasiteisino. Buveinė yra vieta, kur laužomi stereotipai ir neryškūs skirtumai tarp sveikų ir sergančių žmonių. Bendradarbiavimas grindžiamas partnerystės santykiais. Žmonės su negalia puikiai sutaria su senjorais, sukurdami unikalią šios vietos atmosferą. Įmonė yra pelninga ne tik finansiniame kontekste, bet visų pirma turi didžiulę socialinę vertę. Asociacijos vykdoma veikla vis dažniau pastebima nacionaliniame forume. Įmonė jau gerai žinoma regione ir bendradarbiauja su vietos valdžios institucijomis ir bendruomene. 2018 m. Siedlisko gavo apdovanojimą "Ledlaužių" konkurse regioniniame etape (leidime buvo 4 vaivadijos: Žemutinė Silezija, Liubuskija, Opolė ir Silezija). "Ledlaužiai" yra konkursas, skatinantis neįgaliųjų užimtumą ir šalinantis socialinį susiskaldymą neįgaliųjų atžvilgiu. Siedlisko taip pat laimėjo pagrindinį prizą ir 2019 metų socialinės įmonės titulą Jaceko Kuroń konkurse. Įmonė buvo apdovanota už unikalios darbo vietos bendruomenės sukūrimą. Didžiausias asociacijos pasiekimas – nuolatinė įmonės plėtra, darbuotojų ir senjorų skaičiaus didinimas. Buveinė palaiko stabilią finansinę padėtį dėl efektyvaus lėšų rinkimo, aukštos teikiamų paslaugų kokybės ir teigiamo poveikio vietos bendruomenei.

Verta paminėti, kad susidomėjimas vietomis slaugos namuose yra labai didelis (apie 7 skambučius per savaitę prašo vietos).

Įmonės sėkmė neabejotinai susijusi su organizacijos vadovų, kurie prieš įkurdami įmonę buvo specialiosios mokyklos pedagogai ir mokytojai, patirtimi, todėl puikiai žinojo savo mokesčių mokėtojų poreikius ir problemas, susijusias su darbu su žmonėmis su negalia. Dėl to pavyko sukurti efektyvų socialinio ir profesinio aktyvinimo planą. "Daugumą savo darbuotojų mokėme mokykloje. Dabar ligoniai padeda kitiems pacientams. Pastebėjome, kad žmonės su negalia baigę mokyklą yra uždaryti savo namuose. Jie yra fiziškai tinkami, turi daug pomėgių ir noro dirbti. Turėtume kažkaip juo naudotis, kad jie čia dirbtų, uždirbtų pinigus, būtų traktuojami kaip su kitais darbuotojais", – viename iš interviu sakė asociacijos valdybos narė Magdalena Grzymek (Wrona ir Ruszczewska, 2018). Neįgaliųjų darbo laikas ir pareigų apimtis yra visiškai pritaikyta jų galimybėms ir norui. Paprastai tai yra paprastos, pasikartojančios užduotys. Asociacijos valdžia pabrėžia, kad svarbiausi veiksniai dirbant su žmonėmis su negalia yra šie: konkurencijos trūkumas ir streso jausmas, supratingas požiūris į darbuotoją ir aiškus pareigų pasidalijimas. Laikydami tinkamų taisyklių, žmonės su negalia gali dirbti kaip sveiki žmonės. Taip pat verta pabrėžti požiūrį į senjorų, gyvenančių slaugos namuose, priežiūrą. Siedlisko byloje buvo priimtas "aktyvus modelis", kurio pagrindinė prielaida yra išnaudoti kiekvieno gyventojo individualų potencialą priežiūros metu. Individualus požiūris leidžia sustiprinti vyresnio amžiaus žmonių socialinę veiklą, o tai savo ruožtu dažnai teikia jiems didelį pasitenkinimą. Pavyzdžiui, fiziškai pasirengę Siedlisko gyventojai negauna maisto savo kambariuose, jie mobilizuojami valgyti kartu pirmame aukšte. Asociacija taip pat organizuoja daug pramoginių ir edukacinių užsiėmimų senjorams, išvykas, apsilankymus ir daugybę kitų panašių akcijų, apie kurias kruopščiai pranešama socialiniuose tinkluose. "Siedliska" Facebook profilyje esančiose nuotraukose matyti optimizmo kupina slaugos namų kasdienybė. Dėl šios priežasties visuomenės suvokimas apie jo veiklą sutinkamas su entuziazmu ir užuojauta.

Panašų sprendimą įgyvendino asociacijos partneris Čekijoje. Projekto metu neįgalieji iš Čekijos atliko stažuotę Siedlisko, kuri paruošė juos apmokamam darbui.⁶⁰

Siedlisko socialinio kooperatyvo prielaidos ir metodika

6. **Profesinis aktyvinimas:** pagalba žmonėms su negalia įgyti savarankiškumo ir profesinių įgūdžių. Neįgaliųjų įdarbinimas pagalbinėse pareigose priežiūros ir maitinimo sektoriuje. Užduotys pritaikomos pagal jų galimybes, pvz., daržovių lupimas, valymas.
7. **Socialinė įtrauktis:** vyresnio amžiaus žmonių ir neįgaliųjų socialinės izoliacijos mažinimas. Bendradarbiavimo veikla ir veikla, jungianti slaugos namų gyventojus su vietos bendruomene, pvz., išvykos, edukacinė ir komandos formavimo veikla.
8. **Individualus požiūris:** maksimaliai išnaudoti kiekvieno žmogaus potencialą. Priežiūros ir užduočių personalizavimas atsižvelgiant į individualius senjorų ir darbuotojų poreikius ir galimybes.

Privalumai ir rezultatai

1. Socialinis ir psichologinis:

- **Įtrauktis ir priėmimas:** stereotipų apie žmones su negalia laužymas.
- **Savarankiškumas:** padidinkite darbuotojų nepriklausomybę ir savigarbą.

2. Ekonomiškas:

- **Užimtumas:** darbo vietų kūrimas žmonėms, kuriems gresia socialinė atskirtis.
- **Finansinis stabilumas:** Pajamos iš maitinimo ir senjorų priežiūros veiklos užtikrina organizacijos stabilumą.

3. Socialinis:

- **Bendradarbiavimas su institucijomis:** užmegzti ryšius su vietinėmis mokyklomis, darželiais, ligoninėmis.
- **Parama vietos bendruomenei:** ryšių stiprinimas per vietos renginius ir integraciją.

⁶⁰ SOCIALINIŲ ŽMONIŲ GEROJI PRAKTIKA Tarptautinės ataskaitos apie sėkmingas istorijas ir rekomendacijas socialinio verslumo stiprinimui I priedas Aplinkos apsaugos institutas – Nacionalinis tyrimų institutas (Lenkija) Fondas "Privataus verslo ir demokratijos institutas" (LENKIJA) Emphasys centras (KIPRAS) DIMITRA Education & Consulting SA (GRAIKIJA) Social Enterprise International Ltd (JK) Tiber Umbrija Comett švietimo programa (ITALIJA) Varšuva, 09.2020

Galimybė perkelti į kitas organizacijas

1. Modelio pritaikymas:

- **Lankstumas:** modelis gali būti pritaikytas skirtingoms vietos sąlygoms ir visuomenės poreikiams.
- **Tarptautinis bendradarbiavimas:** bendradarbiavimo su Čekija pavyzdys rodo, kad šį modelį galima pritaikyti kitoms panašių poreikių turinčioms šalims.

2. Palaikymas ir partnerystė:

- **Vietos valdžios institucijų vaidmuo:** Vietos valdžios institucijų parama ir supratimas yra labai svarbūs tokių iniciatyvų sėkmei.
- **Galimybė gauti lėšų:** Europos ir nacionalinių lėšų naudojimas infrastruktūros plėtrai ir plėtrai.

3. Švietimas ir mokymas:

- **Mokymai darbuotojams:** Mokymo programomis galima dalytis su kitomis organizacijomis kaip gerosios praktikos pavyzdžiu.
- **Modelio populiarinimas:** dalindamasis sėkme ir metodika nacionaliniuose ir tarptautiniuose forumuose, "Habitat" gali įkvėpti kitas organizacijas priimti panašius sprendimus.

Savo išsamia metodika ir veiksminga praktika "Habitat" yra pavyzdys kitoms organizacijoms, norinčioms įvesti socialinius pokyčius ir kurti įtraukias darbo vietas.⁶¹

5.3.3. Įvairių daiktų laboratorija SYNAPSIS

Fundacja dla dzieci
i dorosłych z autyzmem

Įvairių dalykų dirbtuvės SYNAPSIS

⁶¹ <http://siedlisko.org.pl/> pasiekta 2024-08-05

SYNAPSIS įvairių dalykų dirbtuves įkūrė SYNAPSIS fondas, teikiantis profesionalią pagalbą autizmu sergantiems vaikams ir suaugusiems. SYNAPSIS įvairių dalykų laboratorija teikia užimtumo ir ergoterapijos paslaugas suaugusiems, turintiems autizmo spektro sutrikimų.

SYNAPSIS fondas buvo įkurtas 1989 m., siekiant padėti autizmu sergantiems žmonėms ir jų šeimoms. Pirmaisiais metais buvo mokomi bendradarbiai, mokytojai ir tėvai. Įdiegti nauji diagnostikos metodai, pritaikyti terapiniai ir edukaciniai metodai Pagalbos autistiškiems vaikams ir jų šeimoms programos poreikiams. 1993 m. rugsėjį buvo įkurta terapeutų komanda, kurios specializacija yra vaiko raidos sutrikimai.

2004-2007 metais SYNAPSIS fondas įgyvendino projektą "Partnerystė lietaus žmogui", kurio metu buvo sukurtas socialinės įmonės modelis žmonėms su autizmo spektro sutrikimais, kurį sukūrė trijų sektorių institucijos – nevyriausybinės organizacijos, privačios įmonės ir viešasis administravimas. Projekte dalyvavo ir tarptautiniai partneriai. Projektą bendrai finansavo Europos socialinis fondas pagal Bendrijos iniciatyvą EQUAL ir Varšuvos Mazovijos vaivadijos maršalkos biuro lėšos.

Socialinės įmonės pastatas Wilcza Góra mieste netoli Varšuvos prasidėjo 2005 m. ir truko metus. SYNAPSIS įvairių dalykų seminaras buvo pradėtas 2007 m. kovo mėn., o pirmieji autizmu sergantys suaugusieji buvo pasamdyti po mėnesio. Šiuo metu laboratorijoje dirba ir gydo 24 žmonės, kuriems diagnozuoti autizmo spektro sutrikimai iš Varšuvos ir apylinkių.

Remiantis skaičiavimais ("Vis daugiau autizmo atvejų"), 2018 m. Lenkijoje buvo apie 70 000 suaugusiųjų, sergančių autizmu. Dauguma šių žmonių nedirba arba turi problemų ieškant darbo, o darbas yra labai svarbus jų terapijoje ir rehabilitacijoje. Štai kodėl SYNAPSIS fondas įkūrė SYNAPSIS įvairių dalykų dirbtuves. Studija jungia verslo ir socialinę veiklą – kurdama autizmo poreikius atitinkančias darbo vietas, užtikrina profesinį ir socialinį aktyvumą. Darbas studijoje turėjo būti pereinamasis etapas, leidžiantis darbuotojams įsidarbinti atviroje darbo rinkoje.

Buvo surengtos keturios dirbtuvės: dailidės, keramikos, biuro ir popieriaus dirbtuvės, taip pat rankdarbiai, kuriuose kuriami vitražai, papuošalai ir kt. Kaip ir planuota, darbuotojų skaičius padidėjo nuo 20 iki 24. Autizmo sutrikimų specifiškumas neleidžia masinės gamybos; Dirbtuvės gamina "pagal užsakymą" pagamintus gaminius, trumpomis serijomis arba pavieniais egzemplioriais. Gamybos procesas turi būti pritaikytas kiekvieno darbuotojo įgūdžiams, o tuo pačiu produktas turi atitikti kliento poreikius. Dirbtuvių egzistavimo metu buvo sukurtas darbo modelis, pardavimo kanalai ir rinkodaros veikla, siekiant išlaikyti ir padidinti pardavimus.

Šiuo metu pagrindinis finansavimo šaltinis yra PFRON lėšos, skirtos ZAZ veiklai, SYNAPSIS fondo aukos, pelnas iš produktų pardavimo ir kartais projektai. Dėl nepakankamų lėšų darbuotojų atlyginimai yra nepakankami, o darbo vietos, įrangos ir įrangos modernizavimas atidedamas.

Projekto "Partnerystė lietaus žmogui" rezultatas – pirmoji socialinė įmonė Lenkijoje, kurioje dirba 24 suaugusieji, turintys įvairių autizmo spektro sutrikimų. Tai buvo vienintelis projektas iš šimto EQUAL programoje, pagal kurį buvo finansuojama pastato statyba (Gerosios praktikos atlasas). 2007 m. projektas buvo apdovanotas Europos socialinio fondo "Geriausia investicija į žmogų" ir 2007 m. Europos verslumo apdovanojimu.

Laboratorijos dėka darbuotojai dirba sistemingai (visa tai pagal darbo sutartį), gauna profesionalią pagalbą ir mokosi būti savarankiški. Jie nėra slaugos namų gyventojai ir nesėdi namuose. Nuolatinė studijos veikla, nepaisant startuolio projekto užbaigimo, laikoma svarbiausiu įkūrėjų pasiekimu ir prioritetu. Laboratorija jau 13 metų vykdo profesinės ir socialinės reabilitacijos veiklą autizmu sergantiems žmonėms per seminarus, individualius ir grupinius mokymus, išorines stažuotes. Pakartotinio patvirtinimo veikla vykdoma, m.in, treniruočių, dailės terapijos ar stalo žaidimų forma. Darbuotojai įgyja įgūdžių ir kompetencijų, reikalingų savarankiškam, efektyviam bendradarbiavimui – bendravimui, darbo vietos ir laiko organizavimui, bendradarbiavimui grupėje. Įmonė teikia užimtumą ir terapiją 24 suaugusiems. Pagalbinį personalą sudaro vadybininkas su rinkodaros komanda, lėšų rinkėjas, darbo trenerių komanda ir pramonės dizaineris.

Studija siūlo mokymus ir pažintinius vizitus apie tokio tipo įmonių veikimą, taip pat bendradarbiauja su vietinėmis nevyriausybinėmis organizacijomis.

Studijos strategijoje daugiausia dėmesio skiriama:

- internetinės parduotuvės priežiūra, kasdieniai atnaujinimai ir sezoninis pasiūlymas,
- aktyvi klientų paieška internete / socialiniuose tinkluose ir reguliarios informacinės kampanijos apie studijos produktus,
- produktų reklama ir seminaras vietiniuose renginiuose, konferencijose ir kt.,
- produktų pristatymas Lesznawola komunos biure ir SYNAPSIS fondo būstinėje,
- organizuoti reklaminius susitikimus su potencialiais verslo klientais, valstybės ir savivaldybių administracijos atstovais,
- nuolatinių ryšių su esamais klientais, įskaitant verslo klientus, palaikymas,
- siūlyti mokymus apie darbą su autizmu sergančiais žmonėmis ir galimybę stebėti naudojamus praktinius sprendimus,
- bendradarbiavimas su vietos NVO.

Trenerių komanda nuolat dalyvauja kompetencijų ugdymo mokymuose, skirtuose gilinti žinias apie autizmo sutrikimus. Darbuotojai periodiškai vertinami, atnaujinama naujų darbo trenerių diegimo sistema, įgyvendinami inovatyvūs projektai. Modelio įmonės sukūrimas kitoms organizacijoms buvo plano dalis. Galimybė organizuoti pažintinį vizitą, kurio tikslas – stebėti studijoje naudojamus praktinius sprendimus, gali būti įkvėpimo ir praktinių žinių apie darbą su negalia šaltinis.

Nuolatinis studijos pasiūlos pritaikymas besikeičiančiai rinkai, visapusiškai dalyvaujant pagalbiniam personalui, vietinės veiklos plėtra Piaseczno rajone, individualių pardavimų didinimas, ilgalaikių sutarčių su verslo sektoriumi sudarymas ir dalyvavimo aplinkosaugos projektuose didinimas.⁶²

⁶² SOCIALINIŲ ĮMONIŲ GEROJI PRAKTIKA Tarptautinės ataskaitos apie sėkmingas istorijas ir rekomendacijas socialinio verslumo stiprinimui I priedas Aplinkos apsaugos institutas – Nacionalinis tyrimų institutas (Lenkija) Fondas "Privataus verslo ir demokratijos institutas" (LENKIJA) Emphasys centras (KIPRAS) DIMITRA Education & Consulting SA (GRAIKIJA) Social Enterprise International Ltd (JK) Tiber Umbrija Comett švietimo programa (ITALIJA) Varšuva, 09.2020

Praktikos prielaidų ir metodikos aprašymas

SYNAPSIS įvairių dalykų seminaras buvo sukurtas siekiant suteikti suaugusiems, turintiems autizmo spektro sutrikimų (ASS), įsidarbinimo galimybes ir ergoterapiją. Tai SYNAPSIS fondo projektas, kurio misija yra remti autizmu sergančius žmones ir jų šeimas Lenkijoje.

Prielaidos

- **Socialinė integracija:** SYNAPSIS įvairių dalykų dirbtuvės buvo sukurtos kaip socialinė įmonė, apjungianti verslo tikslus su autizmu sergančių žmonių socialinio aktyvinimo veikla.
- **Profesinė parama:** ASS turintiems suaugusiems suteikti darbo vietą, pritaikytą jų individualiems poreikiams, gebėjimams ir apribojimams.
- **Ilgūdžių ugdymas:** sutelkite dėmesį į darbuotojų profesinių ir socialinių įgūdžių ugdymą per ergoterapiją ir praktinius mokymus.
- **Perėjimas į atvirą darbo rinką:** sudaryti galimybes darbuotojams įgyti patirties ir kompetencijų, kurios leistų vėliau pradėti dirbti atviroje rinkoje.

Metodika

- **Individualus požiūris:** kiekvienas darbuotojas turi individualiai pritaikytą dienotvarkę ir darbo sistemą, kurioje atsižvelgiama į konkrečius jo poreikius ir įgūdžius, atsirandančius dėl autizmo sutrikimų.
- **Įvairios dirbtuvės:** Darbo organizavimas keturiose dirbtuvėse: dailės, keramikos, biuro ir popieriaus dirbtuvės, taip pat rankdarbiai. Kiekviename seminare pagrindinis dėmesys skiriamas unikalių produktų kūrimui trumpomis serijomis.
- **Mokymai ir palaikymas:** Nuolatinis darbo instruktorių ir rinkodaros ekspertų buvimas, kurie padeda darbuotojams tobulinti jų įgūdžius ir padeda vykdyti studijos komercinę veiklą.
- **Socialinės įmonės modelis:** veikia kaip profesinės veiklos centras (ZAZ), leidžiantis naudoti PFRON lėšas ir gauti lėšų iš donorų bei parduoti produktus.

- **Bendradarbiavimas su NVO ir institucijomis:** partnerystės su vietos NVO, įmonėmis ir viešojo administravimo institucijomis kūrimas, siekiant įgyvendinti bendras iniciatyvas ir projektus.

Įgyvendinimo nauda ir rezultatai

Privalumai

- **Užimtumas žmonėms, turintiems ASS:** Dirbtuvėse yra darbo vieta 24 autizmu sergantiems suaugusiems, o tai prisideda prie jų socialinio ir profesinio aktyvumo.
- **Kompetencijų ugdymas:** Darbuotojai įgyja socialinių ir profesinių įgūdžių, tokių kaip bendravimas, darbo organizavimas, bendradarbiavimas grupėje, kurie yra būtini norint veikti atviroje darbo rinkoje.
- **Socialinė parama:** Galimybė darbuotojams dalyvauti socialiniame gyvenime, o tai teigiamai veikia jų savijautą ir savivertę.
- **Pavyzdinis pavyzdys:** seminaras yra pavyzdys kitoms organizacijoms ir socialinėms įmonėms, norinčioms padėti žmonėms su negalia.

Rezultatai

- **Apdovanojimai ir pripažinimas:** Projektas "Partnerystė lietaus žmogui" pelnė tokius apdovanojimus kaip "Geriausia investicija į žmogų" iš Europos socialinio fondo ir Europos įmonių apdovanojimas.
- **Ilgalaikė veikla:** Studija veikia nuo 2007 m., nuolat plėtoja savo veiklą ir pritaiko savo pasiūlą besikeičiantiems rinkos ir vietos bendruomenės poreikiams.
- **Padidėjęs socialinis sąmoningumas:** Seminaro veiklą dėka padidėjo socialinis sąmoningumas apie autizmą ir pagalbos poreikis žmonėms, turintiems ASS.

Galimybė perkelti į kitas organizacijas

Perdavimo potencialas

- **Darbo modelis:** SYNAPSIS įvairių dalykų dirbtuvės gali būti pavyzdys kitoms organizacijoms, norinčioms kurti darbo vietas žmonėms su negalia. Pažintiniai vizitai į laboratoriją gali būti įkvėpimas ir praktinių žinių šaltinis.
- **Tarpsektorinis bendradarbiavimas:** NVO, privatačiojo sektoriaus ir viešojo administravimo institucijų bendradarbiavimu grindžiamas požiūris gali būti pritaikytas įvairioms aplinkybėms, kad būtų sukurtos veiksmingos socialinės įmonės.
- **Individualus požiūris į darbuotojus:** Darbo vietų ir užduočių pritaikymo individualiems darbuotojų poreikiams principai gali būti įgyvendinti kitose organizacijose, kuriose dirba autizmo ar kitų negalių turintys žmonės.

Perkėlimo gairės

- **Vietos poreikių įvertinimas:** Bet kuri organizacija, norinti pritaikyti modelį, turėtų atlikti vietos poreikių ir galimybių analizę, kad darbo metodai būtų pritaikyti prie savo regiono specifikos.
- **Finansavimo užtikrinimas:** stabilaus finansavimo užtikrinimas, įskaitant turimų viešųjų lėšų naudojimą ir partnerystės su privačiuoju sektoriumi kūrimą, yra pagrindinis aspektas.
- **Mokymai ir parama:** Labai svarbu tinkamai apmokyti darbuotojus ir sukurti profesionalų komandą, kuri padėtų darbuotojams kasdieniame darbe ir įgūdžių tobulinime.

Adaptacijos pavyzdžiai

- **Naujų ZAZ steigimas:** Organizacijos kituose regionuose gali steigti panašius profesinės veiklos centrus, pasinaudamos seminario metu įgyta patirtimi ir žiniomis.
- **Vietos partnerystės plėtra :** Darbas su vietos NVO, įmonėmis ir administracijomis gali padėti sėkmingai įgyvendinti modelį naujose vietose.
- **Socialinis ugdymas:** informacinių kampanijų ir edukacinių seminarų organizavimas, siekiant didinti informuotumą apie autizmą ir skatinti darbo su ASS turinčiais žmonėmis modelį.

SYNAPSIS įvairių dalykų dirbtuvės yra novatoriško požiūrio į pagalbą autizmu sergantiems žmonėms kuriant pritaikytas darbo vietas, kurios gali būti įkvėpimas kitoms organizacijoms Lenkijoje ir visame pasaulyje, pavyzdys.⁶³

Kiekviena iš šių organizacijų prisideda prie teigiamų socialinių ir ekologinių pokyčių, naudodama savo unikalų požiūrį ir metodiką. Jų veiksmai:

⁶³<https://synapsis.org.pl/> pasiekta 2024-08-06

- Jie skatina socialinę įtrauktį, siūlydami paramą ir užimtumą įvairių socialinių grupių žmonėms, įskaitant pabėgėlius, autizmo sutrikimų turinčius žmones ir gyvenimo krizes patiriančius žmones.
- Jos remia tvarumą taikydamos ekologinės gamybos praktiką ir skatindamos sveiką gyvenimo būdą bei tvarią mitybą.
- Jie didina visuomenės informuotumą apie įvairovę, priėmimą ir įtrauktį, vykdydami švietimo ir socialines kampanijas.

Taikant šią praktiką, jų veiklos modeliai gali būti pritaikyti ir plėtojami kitose bendruomenėse, skatinant tvarumą ir socialinę įtrauktį platesniu mastu.

Funded by
the European Union

Projektas „Įtrauktis ir integracija – kompetencijos socialinės
ekonomikos sektoriuje“, kurį bendrai finansuoja Europos Sąjunga.

1. PRIEDAS SOCIALINĖS EKONOMIKOS VALDYMO MODELIŲ IDENTIFIKAVIMAS PARTNERIŲ ORGANIZACIJOSE

INTERNATIONAL
COOPERATION

INNOVATION

DEVELOPMENT

PARTNERSHIP
FOR THE FUTURE

Co-funded by
the European Union

Project titled "Inclusion and Integration - Competencies in the
Social Economy Sector," co-financed by the European Union.

1. Priedas

Socialinės ekonomikos valdymo modelių identifikavimas partnerių organizacijose

Skirtingų projekto partnerių naudojami socialinės ekonomikos valdymo modeliai skiriasi organizacine struktūra, sprendimų priėmimo metodais ir išteklių bei suinteresuotųjų šalių valdymo metodais. Šie skirtumai atsiranda dėl skirtingų socialinių ir ekonominių sąlygų, teisinių sistemų ir institucinės patirties, veikiančios šalyse partnerėse. Nepaisant šių skirtumų, visos organizacijos partnerės savo veiklą grindžia bendromis socialinei ekonomikai būdingomis vertybėmis, tokiomis kaip socialinė atsakomybė, veiklos skaidrumas, dalyvavimas ir socialinių tikslų viršenybė prieš pelną.

Trijų projekto partnerių – Lenkijos, Italijos ir Lietuvos – valdymo modelių identifikavimas rodo skirtingus požiūrius į socialinės ekonomikos subjektų (VUT) organizavimą ir funkcionavimą. Partneris iš Lenkijos atstovauja modeliui, pagrįstam stipriu vietos bendradarbiavimu, tarpsektorinių partnerysčių naudojimu ir vietos bendruomenių aktyvinimu. Italijos partneris atsineša patirties, susijusios su sukurtais socialinių kooperatyvų ir dalyvaujamojo valdymo modeliais, kur svarbų vaidmenį vaidina organizacijos narių įsitraukimas ir suinteresuotųjų šalių bendras apsisprendimas. Kita vertus, Lietuvos partneris pristato lankstesnį ir inovatyvesnį požiūrį, orientuotą į socialinį verslumą, organizacinį prisitaikymą ir naujų socialinės veiklos finansavimo modelių paiešką.

Partnerių naudojamų valdymo modelių palyginimas leidžia identifikuoti gerąją praktiką ir perduoti žinias tarp projekte dalyvaujančių organizacijų. Patirties įvairovė yra tarptautinių partnerysčių pridėtinė vertė, skatinanti kurti veiksmingesnius ir tvaresnius sprendimus, kuriais remiama socialinės ekonomikos plėtra vietos ir Europos lygmeniu.

1. 1. Lenkija – Lenkijos plėtros ramsčių fondas (PFFR)

Lenkijos plėtros ramsčių fondo (PFFR) naudojamas valdymo modelis visų pirma grindžiamas dalyvaujamuoju požiūriu į valdymą, priiimant aktyvų suinteresuotųjų šalių dalyvavimą sprendimų priėmimo procesuose ir bendrą atsakomybę už organizacijos tikslų įgyvendinimą. Šis modelis sujungia socialinio verslumo elementus su pilietine veikla, sukuriant valdymo struktūrą, orientuotą į ilgalaikę socialinę ir vietos plėtrą.

Vienas iš pagrindinių šio modelio elementų yra dalyvaujamojo valdymo ir bendro sprendimo formų naudojimas. Priimant sprendimus atsižvelgiama į įvairių suinteresuotųjų šalių grupių, įskaitant organizacijos narius, vietos partnerius, veiklos naudos gavėjus ir vietos bendruomenių atstovus, dalyvavimą. Toks požiūris didina veiklos skaidrumą, didina dalyvių tapatinimąsi su įgyvendinamomis iniciatyvomis ir skatina kurti ilgalaikius bendradarbiavimu ir pasitikėjimu grįstus santykius.

Svarbus PFFR valdymo modelio aspektas taip pat yra pilietinės veiklos ir verslumo derinys. Socialinės ekonomikos subjektai, veikiantys pagal šį modelį, išlaiko organizacinę autonomiją ir nepriklausomybę priimant sprendimus, naudodamiesi verslumui būdingomis priemonėmis, tokiomis kaip strateginis planavimas, išteklių valdymas ar ekonominės veiklos, padedančios įgyvendinti socialinę misiją, plėtra. Tai leidžia pasiekti didesnę organizacinį stabilumą, išlaikant socialinę veiklos pobūdį.

Kitas svarbus elementas – dėmesys vietos ekosistemos, kuria remiama socialinės ekonomikos plėtra, kūrimui ir stiprinimui. Fondas aktyviai kuria ir plėtoja bendradarbiavimo tinklus tarp socialinės ekonomikos subjektų (VUT), vietos valdžios vienetų, verslo sektoriaus, švietimo įstaigų ir pilietinės visuomenės organizacijų. Toks tarpsektorinio bendradarbiavimo modelis leidžia veiksmingiau nustatyti vietos bendruomenių poreikius, didina prieigą prie išteklių ir kompetencijų, padeda kurti tvarius socialinės plėtros mechanizmus.

Pagrindinis PFFR valdymo principas išlieka socialinių tikslų viršenybė prieš ekonominio pelno maksimizavimą. Tai reiškia, kad organizacijos veikla pirmiausia yra pavaldi socialinės vertės kūrimui, kovai su socialine atskirtimi, socialinio kapitalo stiprinimui ir vietos bendruomenių poreikius atitinkančių sprendimų kūrimui. Sukaupiti finansiniai ištekliai traktuojami kaip įrankis, leidžiantis įgyvendinti organizacijos misiją, o ne kaip savitikslis.

Pateiktas valdymo modelis atspindi šiuolaikiniams socialinės ekonomikos subjektams būdingą požiūrį, kuriame organizacinis efektyvumas derinamas su aukštu socialinės atsakomybės lygiu ir aktyviu vietos bendruomenių įsitraukimu.

2. Italija – ISNET asociacija

Italijos partnerio – ISNET asociacijos – naudojamas valdymo modelis pagrįstas tinkliniu bendradarbiavimu, aukšto lygio kompetencijų specializacija ir decentralizuota valdymo sistema. Tai labai struktūrizuotas modelis, kuriuo siekiama užtikrinti efektyvų veiklos koordinavimą, išlaikant organizacinį lankstumą ir stiprias vietines šaknis. Šis požiūris atspindi išsivysčiusias Italijos socialinės ekonomikos tradicijas, grindžiamas bendradarbiavimu, partneryste ir aktyviu suinteresuotųjų šalių dalyvavimu. Pagrindinį vaidmenį organizacinėje struktūroje atlieka generalinis direktorius, kuris yra atsakingas tiek už strateginių organizacijos plėtros kryptių nustatymą, tiek už pagrindinės veiklos priežiūrą. Tuo pačiu metu valdymo modelis nėra pagrįstas vien sprendimų centralizavimu – atsakomybė už atskiras veiklos sritis buvo padalinta specializuotiems funkciniais padaliniais. Tokias sritis kaip moksliniai tyrimai, socialinės inovacijos, socialinio poveikio vertinimas ar statistinė analizė prižiūri specialūs vadovai, turintys savo sričių ekspertinių kompetencijų. Šis atsakomybės pasidalijimas leidžia efektyviai panaudoti kompetenciją, racionalizuoja valdymo procesus ir didina organizacijos gebėjimą reaguoti į besikeičiančius socialinės ekonomikos sektoriaus poreikius.

Vienas iš būdingiausių ISNET valdymo modelio elementų yra plačios tinklo struktūros, kurią sudaro 22 skirtingose geografinėse vietovėse veikiantys tarpininkai, veikimas. Tai ekspertai ir specialistai, remiantys vietos ne pelno organizacijų ir socialinės ekonomikos subjektų plėtrą. Jų vaidmuo – užmegzti ryšius tarp organizacijų, remti kompetencijų ugdymo procesus, nustatyti vietos bendruomenių poreikius ir perduoti žinias bei gerąją praktiką tarp skirtingų tinklo dalyvių. Dėl šios priežasties organizacija veikia ne tik kaip vienas subjektas, bet ir kaip įvairių sektoriaus suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimo ir keitimosi patirtimi platforma.

Svarbus ISNET valdymo modelio ramstis taip pat yra organizacinis skaidrumas ir dalyvaujamas sprendimų priėmimo pobūdis. Pagal Italijos socialinių įmonių reglamentus tokios organizacijos privalo įgyvendinti atskaitingus ir skaidrius valdymo mechanizmus, kuriuose atsižvelgiama į aktyvų darbuotojų, paslaugų vartotojų ir kitų suinteresuotųjų šalių dalyvavimą. Praktiškai tai reiškia, kad reikia taikyti demokratinio valdymo principus, plačiai konsultuotis su sprendimais ir sukurti erdvę skirtingoms grupėms dalyvauti organizaciniuose procesuose.

ISNET valdymo modelis taip pat pagrįstas pagrindiniu socialinės ekonomikos principu, kuris numato žmogaus ir socialinių vertybių viršenybę prieš kapitalą. Prioritetas išlieka teigiamo socialinio poveikio kūrimui, socialinių organizacijų potencialo stiprinimui ir darnaus vietos bendruomenių vystymosi rėmimui. Šis požiūris leidžia derinti aukštą organizacinį efektyvumą su socialinės misijos įgyvendinimu ir ilgalaikės socialinės vertės kūrimu.

ISNET valdymo modelio analizė rodo, kad specializacijos, tinklo valdymo ir dalyvaujamųjų sprendimų priėmimo mechanizmų derinys gali būti veiksmingas modelis, padedantis plėtoti šiuolaikinę socialinę ekonomiką vietiniu, regioniniu ir tarptautiniu mastu.

3. Lietuva – Šalčininkų specialioji mokykla ir Lietuvos ES rinka

Lietuvos partnerio – Šalčininkų specialiosios mokyklos – atstovaujamas vadybos modelis ir platesnis socialinės ekonomikos veikimo Lietuvoje kontekstas remiasi socialinės demokratijos, bendros atsakomybės ir horizontalių organizacinių struktūrų principais. Lietuvos požiūris į socialinės ekonomikos subjektų valdymą tolsta nuo tradicinių, labai hierarchinių organizacinių modelių ir pereina prie lankstesnių struktūrų, pagrįstų visų dalyvaujančių šalių bendradarbiavimu ir dalyvavimu.

Vienas iš pagrindinių šio modelio elementų yra žiedinio valdymo koncepcija, dar vadinama grįžtamuoju ryšiu ir abipuse atsakomybe pagrįsta sistema. Skirtingai nuo klasikinių valdymo modelių, pagrįstų vertikalėmis sprendimų priėmimo struktūromis ir sprendimų priėmimu iš viršaus į apačią, Lietuvos modelis suponuoja organizacijos funkcionavimą kaip tarpusavyje susijusių santykių sistemą. Atsakomybė už organizacijos tikslų įgyvendinimą paskirstoma visiems proceso dalyviams, o tai skatina didesnę skaidrumą, stiprina veiklos bendros atsakomybės jausmą ir padidina suinteresuotųjų šalių įsitraukimo lygį.

Atviri ir skaidrūs organizaciniai metodai taip pat yra svarbus Lietuvos vadybos modelio elementas. Socialinės ekonomikos srityje veikiančios organizacijos privalo įgyvendinti skaidrias valdymo procedūras ir sukurti mechanizmus, leidžiančius plačiai dalyvauti suinteresuotosioms šalims priimant sprendimus. Ypatingas dėmesys skiriamas aktyviam darbuotojų, akcininkų, savanorių ir socialinės veiklos naudos gavėjų įtraukimui į organizacinės veiklos planavimo ir įgyvendinimo procesus. Toks požiūris padeda stiprinti socialinį pasitikėjimą ir stiprina įgyvendinamų iniciatyvų tvarumą.

Būdingas Lietuvos socialinės ekonomikos bruožas – stipriai išplėtotas bendradarbiavimo ir kolegialumo kultūra. Socialinių organizacijų veikla grindžiama institucijų santykių puoselėjimu, ilgalaikių partnerystės kūrimu ir bendradarbiavimo tinklų, leidžiančių keistis žiniomis ir ištekliais, kūrimu. Kolegialus valdymo pobūdis leidžia sumažinti organizacines kliūtis, didina veiklos lankstumą ir padeda efektyviau reaguoti į vietos socialinius poreikius.

Lietuvos modelis rodo, kad efektyvus socialinės ekonomikos valdymas gali būti grindžiamas sprendimų priėmimo procesų decentralizavimu, plačiu suinteresuotų šalių dalyvavimu ir bendradarbiavimu bei kolektyvine atsakomybe grįstų santykių kūrimu.

Bendri valdymo modelių bruožai socialinėje ekonomikoje

Nepaisant skirtumų, atsirandančių dėl skirtingų projekto partnerių socialinių ir ekonominių kontekstų, teisinių sąlygų ir organizacinės specifikos, Lenkijos, Italijos ir Lietuvos organizacijų naudojamų valdymo modelių analizė leidžia nurodyti bendrų principų ir vertybių rinkinį, kuris yra socialinės ekonomikos subjektų veikimo pagrindas. Nustatyti panašumai rodo, kad, nepriklausomai nuo nacionalinio konteksto, socialinė ekonomika kuria savo savitą valdymo modelį, kuris skiriasi tiek nuo klasikinių komercinių įmonių, tiek nuo tradicinių administracinių struktūrų.

Vienas iš svarbiausių bendrų elementų yra tai, kad valdymo procesai grindžiami solidarumo, abipusiškumo ir socialinės atsakomybės principais. Praktiškai tai reiškia, kad organizacijos veikla yra ne tik pavaldi ekonominio efektyvumo kriterijams, bet ir atsižvelgiama į socialinį poveikį, vietos bendruomenių poreikius ir ilgalaikės priimtų sprendimų pasekmes. Šis požiūris keičia organizacijos sėkmės suvokimo būdą – finansiniai rodikliai nebėra vienintelis efektyvumą lemiantis veiksnys, o socialiniai rodikliai, bendruomenės įsitraukimo lygis ar generuojamų pokyčių tvarumas tampa vis svarbesni.

Socialinio kapitalo kūrimas taip pat išlieka svarbus analizuojamų modelių aspektas. Socialinės ekonomikos organizacijos veikia ne tik kaip paslaugas teikiantys ar specifines projektines veiklas įgyvendinantys subjektai, bet ir kaip institucijos, stiprinančios socialinius ryšius, plėtojančios bendradarbiavimo kultūrą ir didinančios vietos bendruomenių gebėjimą savarankiškai organizuotis. Literatūroje socialinis kapitalas laikomas vienu svarbiausių veiksnių, darančių įtaką vietos plėtros tvarumui, todėl jo stiprinimas gali būti traktuojamas kaip vienas iš pagrindinių socialinės ekonomikos subjektų veiklos rezultatų.

Antra svarbi panašumų sritis yra demokratiniai sprendimų priėmimo mechanizmai. Daugumoje analizuotų valdymo modelių dalyvavimo principas išlieka veikimo pagrindu, pasireiškiančiu įvairių suinteresuotų šalių grupių įtraukimu į konsultavimosi ir sprendimų priėmimo procesus. Čia ypač svarbus principas "vienas asmuo – vienas balsas", kuris riboja didesnę ekonominę kapitalą turinčių subjektų dominavimą ir stiprina egalitarinį organizacijos pobūdį.

Tačiau valdymo procesų demokratizacija kelia ir tam tikrų iššūkių. Kuo didesnis sprendimų priėmimo proceso dalyvių skaičius, tuo didesnė rizika pratęsti organizacinius procesus, interesų konfliktus ar sunkumus siekiant sutarimo. Tačiau projekto partnerių analizė rodo, kad socialinės ekonomikos organizacijos vis dažniau į šiuos iššūkius žiūri ne kaip į kliūtį, o kaip į ilgalaikio proceso dalyvių įsipareigojimo ir atsakomybės kūrimo elementą.

Bendras visų analizuojamų modelių bruožas taip pat yra atsakomybės už valdymą išplėtimas už formalių organizacinių struktūrų ribų. Darbuotojai, savanoriai, paramos gavėjai, vietos partneriai, skėtinės organizacijos ir subjektai, bendradarbiaujantys tinkle ir koalicijoje, dalyvauja sprendimų priėmimo procesuose. Šis požiūris gali būti interpretuojamas kaip perėjimas nuo tradicinio hierarchinio valdymo modelio prie tinklo valdymo modelio, kuriame atsakomybė ir kompetencijos paskirstomos daugeliui dalyvių.

Atsižvelgiant į šiuolaikinius visuomenės iššūkius, tokius kaip visuomenės senėjimas, socialinė atskirtis, ekonomikos krizės ar skaitmeninė transformacija, tinklo modelis gali būti svarbus socialinės ekonomikos organizacijų privalumas. Bendradarbiavimu ir santykiškai grindžiamos struktūros paprastai yra atsparesnės krizėms, greičiau prisitaiko prie pokyčių ir efektyviau naudoja vietos socialinius išteklius.

Socialinės misijos viršenybė prieš ekonominės naudos logiką taip pat nusipelno ypatingo dėmesio. Projekto partnerių analizė rodo, kad visos organizacijos, nepriklausomai nuo pasirinkto valdymo modelio, ekonominę veiklą traktuoja kaip priemonę, padedančią siekti socialinių tikslų, o ne savitikslių. Šis požiūris išskiria socialinę ekonomiką nuo komercinio sektoriaus ir yra vienas iš svarbiausių jos skirtumų.

Galima pastebėti, kad bendri projekto partnerių valdymo modelių elementai sudaro efektyvaus tarptautinio bendradarbiavimo pagrindą. Nepaisant struktūrinių skirtumų, organizacijos veikia remdamosi panašiomis vertybėmis ir veikimo mechanizmais, o tai skatina žinių perdavimą, keitimąsi gerąja patirtimi ir ilgalaikių tarptautinių partnerystių kūrimą. Šiomis aplinkybėmis valdymo modelių įvairovė yra ne kliūtis, o tarpusavio mokymosi ir novatoriškų socialinių sprendimų kūrimo šaltinis.

Analizė rodo, kad socialinės ekonomikos ateitis greičiausiai bus grindžiama tolesniu dalyvaujamųjų, tinklinių ir pasidalijamosios atsakomybės modelių stiprinimu. Projekto partneriai parodė, kad efektyviam socialiniam valdymui nereikia vienodų organizacinių struktūrų – reikia bendrų vertybių, pasitikėjimo ir gebėjimo kurti santykius tarp žmonių ir institucijų.

Socialinės ekonomikos valdymo modelių SSGG analizė pagal projekto partnerius (Lenkija–Italija–Lietuva)

STIPRIOSIOS PUSĖS

Tvirtas iššaknijimas socialinėse vertybėse ir orientacija į vietos bendruomenių poreikius

SILPNYBĖS

Užsitęsę sprendimų priėmimo procesai, atsirandantys dėl dalyvaujamojo valdymo pobūdžio

Demokratiniai sprendimų priėmimo mechanizmai suinteresuotųjų subjektų dalyvavimui didinti

Atsakomybės išsklaidymo tinklo ir kolegialiuose modeliuose rizika

Platus organizacijų, vietos valdžios institucijų ir suinteresuotųjų šalių bendradarbiavimo tinklai

Sunkumai vertinant socialinį poveikį ir veiksmų poveikį

Aukštas socialinės atsakomybės ir skaidrumo lygis

Riboti finansiniai ir žmogiškieji ištekliai, būdingi VUT daliai

Organizacinis lankstumas ir prisitaikymas prie vietos poreikių

Priklausomybė nuo projekto ir viešojo finansavimo

Darbuotojų, savanorių ir paramos gavėjų įtraukimas į valdymo procesus

Galimi interesų konfliktai tarp kelių valdyme dalyvaujančių grupių

Galimybė perduoti žinias ir gerą patirtį tarp tarptautinių partnerių

Netolygus organizacijų profesionalizacijos lygis skirtingose šalyse

SZANSE (Galimybės)

GRĖSMĖS

Tarptautinių partnerysčių plėtra ir keitimasis patirtimi įgyvendinant "Erasmus+" projektus

Ekonominis nestabilumas, ribojantis socialinės ekonomikos sektoriaus finansavimą

Didėjanti socialinės ekonomikos svarba ES viešojoje politikoje

Teisinių reglamentų, turinčių įtakos VUT veikimui, keitimas

Augantis susidomėjimas socialine atsakomybe ir socialiniu verslumu

Rizika perkrauti organizaciją administracinėmis ir ataskaitų teikimo pareigomis

Pasinaudokite skaitmenizacija ir socialinėmis inovacijomis, kad padidintumėte efektyvumą

Savanorių ir visuomeninių organizacijų vadovų perdegimas

SZANSE (Galimybės)

GRĖSMĖS

Tarpsektorinio bendradarbiavimo plėtra (vietos Sunku išlaikyti ilgalaikį suinteresuotųjų šalių valdžios institucijos, verslas ir NVO) dalyvavimą

Socialinio poveikio ir sektoriaus profesionalizacijos Pernelyg didelė komercializacija, galinti matavimo metodų kūrimas susilpninti socialinę organizacijos misiją

Tvarių vietos paramos ekosistemų kūrimas

Regioniniai skirtumai, turintys įtakos galimybei naudotis ištekliais ir kompetencija

SSGG

analizės

išvada:

projekto partnerių naudojami valdymo modeliai pasižymi dideliu socialiniu atsparumu ir dideliu vystymosi potencialu, tačiau jų efektyvumas priklauso nuo gebėjimo suderinti dalyvavimą su organizaciniu efektyvumu ir stabilaus bendradarbiavimo bei finansavimo mechanizmų palaikymu.

1. PESTEL analizė – socialinės ekonomikos plėtros projektas

Veiksny	Poveikis projektui	Įtaka projektui	Galimybės	Rizikos / grėsmės
P – Politiniai 	- ES paramos politika socialinei ir ekonominei sričiai - Socialinės integracijos strategijos „Erasmus+“ programa - Nacionalinė politika NVO ir PES atžvilgiu - Stabili politinė aplinka partnerinėse šalyse	 Viešosios politikos lemia projekto veiklos kryptį, finansavimą ir galimybę pasiekti numatytus rezultatus.	 - Aukštas ES paramos lygis socialinei integracijai - Galimybė naudotis ES finansavimo programomis - Socialinės politikos plėtra	 - Politinių prioritetų pokyčiai - Teisinio reguliavimo neapibrėžtumai - Pokyčiai viešojo finansavimo sistemose - Pokyčiai socialinių organizacijų finansavime
E – Ekonominiai 	- Infliacija, paslaugų ir transporto kainos - Valiutų kursai - Partnerių ekonominė situacija - Prieinamumas finansiniams ištekliams	 Daroma įtaka mobilumo, organizacijos veiklos išlaidoms ir gebėjimui užtikrinti kokybiškus rezultatus.	 - Galimybė gauti ES ir pramonės šaltinių lėšų - Ekonominis augimas kaip sektoriaus vystymosi galimybė	 - Augančios kelionių išlaidos - Budžeto apribojimai - Ekonominiai skirtumai tarp partnerių
S – Socialiniai 	- Socialinė atskirtis - Visuomenės senėjimas - Migracija - Vietos bendruomenių poreikiai - Profesinis aktyvinimas	 Projektas atitinka rizikos grupių poreikius, mažina atskirtį ir skatina vietos bendruomenių plėtrą.	 - Didėjanti socialinės integracijos svarba - Didesnis visuomenės sąmoningumas - Socialinio verslumo plėtra - Verslumo plėtra socialinėje srityje	 - Mažas dalyvių įsitraukimo lygis - Socialinės ir kultūrinės kliūtys - Ribotos veiklos tikslinėms vietos grupėms
T – Techniniai 	- Organizacijų skaitmenizacija - Internetinių įrankių plėtra - Skaitmeninis švietimas - Bendradarbiavimo platformos	 Palengvina tarptautinį bendradarbiavimą, projekto stebėseną ir veiksmingą rezultatų komunikavimą.	 E. mokymosi įrankių plėtra - Geresnis prieinamumas žinioms - Galimybė dirbti nuotoliniu būdu	 - Žemas skaitmeninių kompetencijų lygis - Techninės problemos - Skaitmeninės atskirties tarp dalyvių rizika
E – Aplinkosauginiai 	- Žalios projektų praktikos - CO₂ emisijų mažinimas - Tvarus transportas - Dokumentų skaitmenizavimas	 Daroma įtaka, kaip vykdoma organizacijos ir mobilumo veikla.	 - Mažesnės medžiagų sąnaudos - Didesnis aplinkosauginis sąmoningumas - Galimybė vykdyti tvarias veiklas	 - Aukštos aplinkosauginių sprendimų išlaidos - Ribotas tvaraus transporto prieinamumas - Intensyvių kelionių aplinkosauginis poveikis
L – Teisiniai 	- Socialinės ekonomikos teisės aktai - ES reglamentai - BDAR (GDPR) - Darbo teisė - Projektų finansavimo taisyklės	 Nustato, kaip vykdoma veikla ir kaip įgyvendinami bei pasiekiami rezultatai.	 - Galimybė kurti rekomendacijas, atitinkančias ES reglamentus - Reguliavimų harmonizavimas - Veiklų standartizavimas	 - Skirtingi teisės aktai tarp partnerių šalių - Teisės aktų pakeitimai - Administraciniai reikalavimai

Projektas vykdomas aplinkoje, kuri labai priklauso nuo politinių ir teisinių veiksnių, nes socialinė ekonomika yra sritis, kurią intensyviai remia viešoji politika ir Europos fondai. Didžiausias galimybes suteikia tarptautinis bendradarbiavimas, skaitmeninių priemonių prieinamumas ir didėjanti socialinės įtraukties svarba. Svarbiausios rizikos yra susijusios su ekonominiais veiksniais (infliacija, sąnaudų padidėjimas), sisteminiiais skirtumais tarp šalių partnerių ir reguliavimo pokyčiais, kurie gali turėti įtakos projekto rezultatų įgyvendinimui. Tokia analizė leidžia geriau planuoti taisomuosius veiksmus ir padidinti pasiektų rezultatų tvarumą.

Ishikawa diagrama – problemos priežasčių analizė

Pagrindinė problema: sunkumai įgyvendinant gerąją socialinės ekonomikos praktiką tarp šalių partnerių

Pagrindinė priežasčių kategorija	Nustatytos priežastys	Poveikis projekto įgyvendinimui / galimos pasekmės	Galimi rizikos mažinimo veiksmai
Žmonės	 Kalbos barjerai	Sunkumai bendraujant tarp partnerių ir ribotas dalyvių mobilumas	 Užtikrinti vertėjus, daugiakalbius medžiagų rinkinius ir kalbos palaikymą
	 Dalyvių kompetencijų skirtumai	Netolygus žinių lygis ir iššūkiai diegiant sprendimus	 Organizuoti parengiamuosius mokymus ir mentorijų programą
	 Riboti žmogiškieji ištekliai	Projektų komandų perkrova ir veiklų vėlavimas	 Įtraukti papildomų asmenų į projekto įgyvendinimą
Metodai	 Skirtingi darbo metodai	Sunkumai derinant veiklas ir bendradarbiaujant	 Parengti bendras procedūras ir suderinti praktikas
	 Skirtingi socialinės ekonomikos paramos modeliai	Ribotos galimybės perkelti sprendimus	 Analizuoti ir pritaikyti esamas sistemas bei gerąsias praktikas
	 Nėra vieningų procedūrų	Rizika, kad rezultatai nebus nuoseklūs	 Parengti bendrus projektų gaires ir šablonus
Teisinė aplinka / kontekstas	 Teisės aktų skirtumai	Ribojimai diegiant tarpkonstitucinius sprendimus	 Analizuoti teisės aktų sistemą ir teikti rekomendacijas pritaikymui
	 Skirtingos viešojo sektoriaus paramos sistemos	Sunkumai perkeltiant veiklos modelius	 Atsižvelgti į vietos sąlygas ir kontekstinius veiksnius
	 Administracinės procedūros	Vėlavimai įgyvendinant veiklas	 Iš anksto planuoti formalumus
Finansai	 Išaugusios projekto įgyvendinimo išlaidos	Rizika viršyti projekto biudžetą	 Stebėti išlaidas ir laiku teikti finansinius koregavimus
	 Infliacija	Padidėjusios paslaugų ir mobilumo išlaidos	 Atnaujinti biudžetus ir optimizuoti išlaidas
	 Riboti pačių partnerių finansiniai ištekliai	Sunkumai užtikrinant nuosavą indėlį	 Ieškoti papildomų finansavimo šaltinių
Komunikacija	 Geografinis atstumas tarp partnerių	Sunkumai tarptautiniame bendradarbiavime	 Reguliariai organizuoti susitikimus internetu
	 Informacijos vėlavimas	Organizaciniai ir sprendimų priėmimo vėlavimai	 Naudoti nuoseklią ataskaitų teikimo ir informacijos kanalų sistemą
	 Organizaciniai skirtumai	Skirtingi darbo būdai tarp partnerių	 Aiškiai apibrėžti atsakomybes ir bendradarbiavimo taisykles
Technologijos	 Netolygus skaitmenizacijos lygis	Sunkumai naudojant internetinius įrankius	 Skaitmeniniai mokymai ir techninė parama
	 Techninės problemos	Ryšio ir projektų darbo sutrikimai	 Pasirinkti patikimas platformas ir įrankius
	 Ribotos skaitmeninės kompetencijos	Sunkumai įgyvendinant veiklas internetu	 Pateikti naudotojų vadovus ir palaikomuosius dokumentus

Didžiausią įtaką sunkumams įgyvendinant gerąją socialinės ekonomikos praktiką daro sisteminiai šalių partnerių skirtumai, komunikacijos kliūtys ir organizaciniai bei finansiniai suvaržymai. Nustačius bendras procedūras, reguliarią stebėseną ir priemones tarptautiniam bendradarbiavimui remti, sumažėja problemų rizika ir didinamas žinių perdavimo veiksmingumas.

Porterio 5 jėgų analizė – socialinės ekonomikos sektorius

Konkurencinė jėga	Įtakos lygis	Pagrindinės charakteristikos (veiksniai)	Poveikis projektui / sektoriui	Galimybės	Grėsmės
1 Rivalizavimas sektoriuje 	Vidutinis Vidutinis	- daug vietos organizacijų - konkurencija dėl dotacijų ir finansavimo - didėjantis ES subjektų skaičius	 Išmatuojama konkurencija dėl išteklių ir finansuojamų projektų	 Galimybė bendradarbiauti ir kurti partnerystės tinklus	 Veiklų sklaida, konkurencija dėl išteklių
2 Naujų dalyvių grėsmė 	Aukštas Aukštas	- žema įėjimo riba NVO ir VIS - prieiga prie ES fondų - socialinių iniciatyvų plėtra	 Pastovus naujų organizacijų srautas, didėjantis sektoriaus dinamiskumas	 Inovacijos, šviežios idėjos ir vietos plėtra	 Sektoriaus susiskaidymas, didėjanti konkurencija dėl finansavimo
3 Tiekėjų derybinė galia 	Vidutinis Vidutinis	- ekspertai ir mokytojai - švietimo ir tyrimų institucijos - projektų partneriai	 Priklausomybė nuo išorinių žinių ir išteklių	 Prieiga prie aukštos kokybės žinių ir patirties	 Ekspertinių paslaugų kainų augimas, specialistų prieinamumo apribojimas
4 Gavėjų derybinė galia 	Aukštas Aukštas	- projekto dalyviai tikisi apčiuopiamų rezultatų - finansavimą teikiančios institucijos reikalauja išmatuojamų rezultatų - galutiniai naudos gavėjai (NVO, VIS)	 Didelis spaudimas dėl veiklų kokybės ir rezultatyvumo	 Projekto kokybės ir pasiektų rezultatų gerinimas	 Aukšti lūkesčiai, spaudimas dėl atskaitomybės ir rezultatų
5 Pakeičiančių produktų grėsmė 	Vidutinis / Aukštas Vidutinis / Aukštas	- komerciniai mokymai - nacionalinės paramos programos - el. mokymasis ir internetiniai išteklių	 Alternatyvūs žinių ir paramos įgijimo būdai	 Galimybė integruoti metodus ir edukacinius įrankius	 Konkurencija dėl projektų, finansuojamų ES ir kitų šaltinių

Socialinės ekonomikos sektoriui būdingas vidutinis arba didelis konkurencinis spaudimas ir didelė gavėjų bei finansavimo institucijų įtaka. Pagrindinis projektų sėkmės veiksnys yra tarptautinės partnerystės kokybė, gebėjimas perduoti žinias ir gebėjimas pritaikyti veiklą prie besikeičiančių ekonominių ir socialinių sąlygų. Tarptautinis bendradarbiavimas ir keitimasis gerąja patirtimi tebėra didžiausias konkurencinis pranašumas, o pagrindinis uždavinys – išlaikyti stabilų finansavimą ir aukštos kokybės rezultatus.

2. PRIEDAS

GALIMŲ SOCIALINĖS EKONOMIKOS SUBJEKTŲ (PES) PARTNERYSČIŲ IDENTIFIKAVIMAS TARPTAUTINĖJE ARENOJE

INTERNATIONAL
COOPERATION

INNOVATION

DEVELOPMENT

PARTNERSHIP
FOR THE FUTURE

Co-funded by
the European Union

Project titled "Inclusion and Integration - Competencies in the
Social Economy Sector," co-financed by the European Union.

2. Priedas

Galimų socialinės ekonomikos subjektų (PES) partnerysčių identifikavimas tarptautinėje arenoje

Tarptautinių socialinės ekonomikos subjektų (VUT) partnerystės nustatymas ir plėtojimas yra pagrindinis elementas stiprinant socialinės ekonomikos sektorių Europoje ir gerinant jo profesionalumą. Tarptautinis bendradarbiavimas tarp Lenkijos, Italijos ir Lietuvos organizacijų leidžia socialinės ekonomikos subjektams efektyviai peržengti vietos ir regionų lygmens ribas, skatinant keitimąsi patirtimi, žinių perdavimą ir inovatyvių sprendimų įgyvendinimą.

Tvartos VUT partnerystės kūrimo tikslas visų pirma yra:

- įvairių Europos šalių organizacijų bendradarbiavimo stiprinimas,
- bendras ilgalaikių socialinės ekonomikos plėtros strategijų kūrimas,
- didinti organizacijos poveikio mastą vykdant tarptautinę veiklą,
- gerosios patirties ir naujoviškų veiklos modelių perdavimas ir pritaikymas tarp šalių partnerių,
- VUT darbuotojų kompetencijų stiprinimas organizacijoms keičiantis patirtimi ir mokantis.

Partnerystės plėtojamos naudojant turimas Europos priemones, visų pirma tokias programas kaip "Erasmus+" ir Europos socialinis fondas "Plus". Pagal šias programas finansuojamos bendros iniciatyvos, mobilumas, pažintiniai vizitai ir keitimasis patirtimi.

Bendradarbiaujant labai svarbu:

- bendrų tarptautinių projektų organizavimas,
- darbuotojų ir organizacijų atstovų mobilumas,
- bendradarbiavimo tinklų ir keitimosi žiniomis platformų kūrimas,
- plėtoti naujus profesinius vaidmenis, pavyzdžiui, socialinio verslumo tarpininkus.

Tarptautinis bendradarbiavimas leidžia perduoti patikrintus veiklos modelius tarp šalių. Pavyzdžiai:

- Lenkijos socialinio aktyvumo modelių, tokių kaip socialiniai kooperatyvai, įgyvendinimas kitose Europos šalyse,
- neįgaliesiems remti skirtų projektų, kurie vėliau pritaikomi kitose šalyse, įgyvendinimas,
- socialinių įmonių kūrimas vykdant tarptautinius partnerystės projektus, kuriuose derinami skirtingi požiūriai ir patirtis.

Veiksmingo žinių perdavimo pavyzdys yra socialinę atskirtį patiriančių asmenų profesinio aktyvinimo modelių kūrimas ir socialinių įmonių kūrimas tarptautinio bendradarbiavimo rezultatas, o tai patvirtina didelį partnerystės metodo efektyvumą.

VUT partnerystės plėtojimas duoda daug naudos, įskaitant:

- didinti novatoriškų sprendimų prieinamumą vietos organizacijoms,
- socialinės ekonomikos subjektų teikiamų paslaugų kokybės gerinimas,
- galimybę palyginti skirtingus VUT veikimo Europoje modelius,

- stiprinti organizacijos institucinį potencialą,
- darbuotojų kompetencijų ugdymas tarptautinių mainų būdu.

Partneriai į bendradarbiavimą įneša papildomos patirties: Italijos organizacijos teikia pažangius socialinio poveikio vertinimo metodus, Lietuvos subjektai turi patirties kuriant paramos struktūras, o Lenkijos organizacijos koordinuoja inovacijų diegimą ir edukacinę veiklą.

Tarptautinės partnerystės socialinės ekonomikos srityje yra svarbus šio sektoriaus plėtros Europoje veiksnys. Jie leidžia ne tik perduoti žinias ir gerąją praktiką, bet ir kurti tvarias bendradarbiavimo struktūras, kurios stiprina organizacijų potencialą ir didina jų socialinį poveikį. Bendradarbiaudami tarptautiniu mastu, VUT subjektai gali veiksmingiau reaguoti į socialinius ir ekonominius iššūkius savo šalyse ir kurti novatoriškus veiksmų modelius, kuriuos galima įgyvendinti įvairiomis Europos aplinkybėmis.

3. PRIEDAS

GEROSIOS PRAKTIKOS PERKĖLIMAS Į GAIRES IR KNOW-HOW PERDAVIMAS

INTERNATIONAL
COOPERATION

INNOVATION

DEVELOPMENT

PARTNERSHIP
FOR THE FUTURE

Co-funded by
the European Union

Project titled "Inclusion and Integration - Competencies in the
Social Economy Sector," co-financed by the European Union.

3. Priedas

Gerosios praktikos perkėlimas į gaires ir know-how perdavimas

Gerosios patirties pavertimas gairėmis ir praktinės patirties perdavimas yra pagrindinis projekto švietimo ir mokymo veiklos elementas. Šis procesas grindžiamas veiksmingų priemonių, geriausių darbo metodų ir valdymo modelių, turinčių didelį pritaikymo potencialą, nustatymu, ypatingą dėmesį skiriant Italijos partnerio patirčiai, įskaitant ISNET observatorijos atliktą analizę.

Šių veiklų tikslas – parengti praktinių gairių rinkinį, kurį būtų galima pritaikyti Lenkijos ir Lietuvos socialinėms ir teisinėms sąlygoms. Žinių perdavimas leidžia įgyvendinti patikrintus sprendimus ir taip prisideda prie socialinės ekonomikos subjektų (VUT) darbuotojų kompetencijų atotrūkio mažinimo ir jų organizacinio potencialo stiprinimo.

Vienas iš pagrindinių ir inovatyvių projekto rezultatų – mentorių ir socialinių globėjų mokymo būdų sukūrimas ir įgyvendinimas, leidžiantis sukurti naują profesinį vaidmenį – socialinio verslumo fasilitatorių.

Šios funkcijos modelį įkvėpė Italijos partnerio ISNET patirtis, kuri plėtoja profesionalių fasilitatorių tinklą, remiantį ne pelno siekiančias organizacijas tokiose srityse kaip: vadyba, teisė, mokesčiai, skaitmenizacija, žmogiškieji ištekliai ir projektų valdymas.

Pagrindiniai socialinio verslumo fasilitatorių uždaviniai:

- **Vietos socialinių iniciatyvų skatinimas** – parama bendruomenei imtis veiksmų ir inicijuoti naujus socialinės ekonomikos subjektus.
- **Parama socialinės atskirties rizikos grupėms** – veikla, kuria siekiama stiprinti žmonių ir bendruomenių potencialą sunkioje gyvenimo situacijoje.
- **Vietos bendradarbiavimo tinklo kūrimas** – ilgalaikių ryšių tarp viešojo, socialinio ir privataus sektoriaus subjektų kūrimas ir stiprinimas.

Prieigos prie žinių demokratizavimas ir tikslų gairių kūrimas leidžia būsimiems fasilitatoriams veiksmingai remti socialinės ekonomikos plėtrą, taip pat naudoti analitines priemones, įskaitant socialinio poveikio vertinimo metodus.

Ilgalaikėje perspektyvoje naujo profesinio vaidmens įgyvendinimas padės stiprinti sektoriaus profesionalumą, gerinti teikiamų paslaugų kokybę ir kurti stabilesnes ir integruotesnes socialinės ekonomikos ekosistemas šalyse partnerėse. Taigi praktinės patirties perdavimas yra tvaraus kompetencijų vystymosi ir inovacijų socialinės ekonomikos srityje pagrindas.

Finansuojama Europos Sąjungos. Išreikštos nuomonės ir požiūriai yra tik autorių ir nebūtinai atspindi Europos Sąjungos ar Europos švietimo ir kultūros vykdomosios agentūros (EACEA) nuomonę. Nei Europos Sąjunga, nei EACEA negali būti laikomos už juos atsakingomis.

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor EACEA can be held responsible for them.

PROJECT LEADER:

P o l s k a F u n d a c j a
FILARY ROZWOJU

OFFICIAL PARTNERS:

IT: **Associazione Culturale Isnet**

LT: **Šalčininkų mokykla-daugiafunkcis centras**

Co-funded by
the European Union

Project titled "Inclusion and Integration - Competencies in the
Social Economy Sector," co-financed by the European Union.